Státní vědecká knihovna v Liberci

BEZ HRANIC DO BUDOUCNOSTI
GRENZENLOS IN DIE ZUKUNFT
W PRZYSZŁOŚĆ BEZ GRANIC

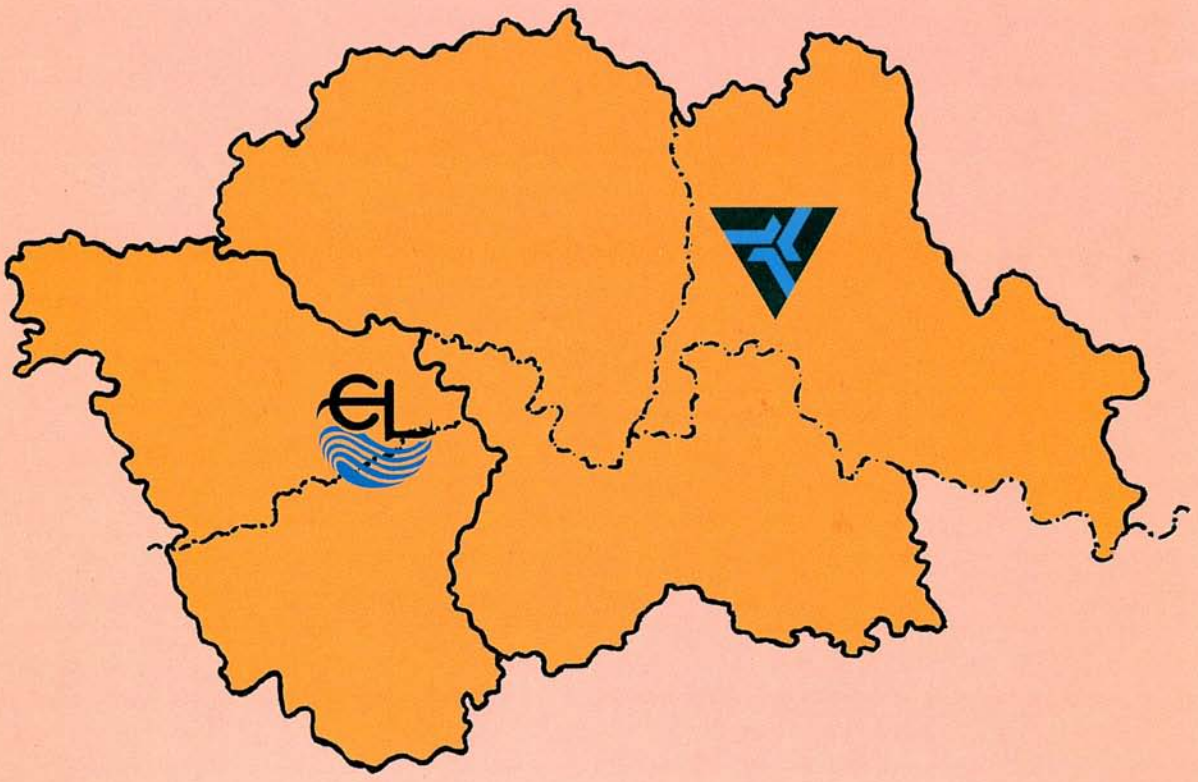

Phare

RVK

Státní vědecká knihovna v Liberci

BEZ HRANIC DO BUDOUCNOSTI

GRENZENLOS IN DIE ZUKUNFT

W PRZYSZŁOŚĆ BEZ GRANIC

LIBEREC
2000

Malé ohlédnutí za setkáním českých, německých a polských knihovníků Euroregionů Nisa a Labe

Ein kleiner Rückblick auf des Treffen der tschechischer, deutscher und polnischer Bibliothekare der Euroregionen Neisse und Elbe

Małe spojrzenie do tyłu za spotkaniem bibliotekarzy czeskich, niemieckich orza polskich Euroregionow Nysy i Laby

ZITTAU

2.– 4. 11. 1999

PŘEDMLUVA

„Bez hranic do budoucnosti“

Kongres vedoucích knihoven z EUROREGIONŮ NISA a LABE

Ve dnech 2.–4. listopadu 1999 se sešlo 50 knihovnic a knihovníků z České republiky, Polska a Německa ke společnému jednání o výsledcích práce knihoven, plánech a projektech přeshraniční spolupráce knihoven. Konference se konala ve svobodném státě Sasko, v Žitavě, významném místě s bohatou historií na hranicích Polska a České republiky.

Knihovny v Euroregionech jsou vedle svých hlavních vzdělávacích a informačních služeb také místy potkávání a obnovení společného duchovního dědictví, místy, ve kterých roste vzájemné porozumění a tolerance,ve kterém panuje klima upřímnosti a vstřícnosti v dialogu mezi lidmi. Proto si účastníci kongresu dohodnou společné úkoly a projekty , jako např. přeshraniční spolupráce knihoven a škol, vydávání informačních brožur a kulturních nabídek nebo společné budování regioték.

Základem kooperativní spolupráce pro více než 150 knihoven v Euroregionech Nisa a Labe jsou výsledky sedmileté intenzivní a především konstruktivní spolupráce mezi knihovnami v Jelení Hoře, Liberci a Státním odborným pracovištěm pro veřejné knihovny vládního kraje Dresden.Velký význam přeshraniční knihovnické spolupráce dokládá účast kulturního atašé Německého generálního konzulátu ve Wroclawi a vedoucího referátu knihoven při Saském ministerstvu pro vědu a kulturu, předsedy komunálního společenství Euroregion Nisa, rady zemského úřadu Löbau – Zittau a předsedy Institutu vzdělávání Sasko Nadace Konráda Adenauera a současně hlavního sponzora tohoto kongresu.

Státní odborné pracoviště pro veřejné knihovny ve vládním kraji Dresden

Zemský úřad Löbau-Zittau

Komunální společenství EUROREGION NISA

VORWORT

„Grenzenlos in die Zukunft“

Kongress der Bibliotheksleiter aus den EUROREGIONEN Neisse und Elbe

50 Bibliotheksleiterinnen und Bibliotheksleiter aus der Tschechischen Republik, aus Polen und aus Deutschland trafen sich vom 02.-04. November 1999 zu einer gemeinsamen Tagung um über Ergebnisse, Aufgaben und Projekte der grenzüberschreitenden Bibliotheksarbeit zu diskutieren.

Erstmals fand die Konferenz im Freistaat Sachsen, in Zittau, in diesem geschichtsträchtigen Ort im Dreiländereck zur Republik Polen und der Tschechischen Republik statt. Neben ihren zentralen Informationsdienstleistungen zu Bildung, Kommunikation und Information sind Bibliotheken in den EUROREGIONEN auch Orte der Begegnung und der. Erneuerung des gemeinsamen geistigen Erbes, Orte in denen gegenseitiges Verständnis und Toleranz wächst, in denen ein Klima der Offenheit und des Aufeinanderzugehens herrscht, an dem sich Menschen treffen und ein Dialog stattfindet.

Dazu werden durch die KongressteilnehmerInnen Arbeitsaufgaben abgestimmt und gemeinsame Projekte wie z.B. die grenzüberschreitende Zusammenarbeit zwischen Bibliotheken und Schulen, die Erarbeitung von Broschüren zu Informations- und Kulturangeboten oder der Aufbau von Regiotheken, d.h. Sammlung und Bereitstellung von Informationsmaterial der Nachbarregionen, initiiert.

Die Ergebnisse einer siebenjährigen intensiven und vor allem konstruktiven Zusammenarbeit zwischen den Bibliotheken in Jelenia Gora / Hirschberg, Liberec / Reichenberg und der Staatlichen Fachstelle für Öffentliche Bibliotheken für den Regierungsbezirk Dresden bilden hierbei für über *150* Bibliotheken im EUROREGIONEN Neisse und Elbe die Basis kooperativer Zusammenarbeit.

Durch die Teilnahme des Kulturattache am deutschen Generalkonsulat in Wroclaw / Breslau, und der Referatsleiterin Bibliotheken am Sächsischen Staatsministerium für Wissenschaft und Kunst, den Vorsitzenden der Kommunalgemeinschaft der EUROREGION Neisse e.V.' dem Landrat des Landratsamtes Löbau-Zittau und dem Vorsitzenden des Bildungswerkes Sachsen der Konrad-Adenauer-Stiftung und zugleich Hauptsponsor dieses Kongresses wurde der hohe Stellenwert, der der grenzüberschreitenden Bibliotheksarbeit beigemessen wird, unterstrichen.

Staatliche Fachstelle für Öffentliche Bibliotheken im Regierungsbezirk Dresden

Landratsamt Löbau-Zittau

Kommunalgemeinschaft EUROREGION NEISSE e.V

WSTĘP

„W przyszłość bez granic”

Kongres kierowników bibliotek z EUROREGIONU NYSA i ŁABE

50 kierowników bibliotek z Republiki Czech, Polski i z Niemiec spotkało się od 2-go do 4-go listopada 1999 na wspólnych obradach, aby móc dyskutować o wspólnych wynikach, zadaniach i projektach transgraniczej pracy bibliotek.

Po raz pierwszy konferencja ta odbyła się w wolnym państwie Saksonii, w Zittau w tym brzemiennym w historię miejscu w trójkącie trzech państw z Rzeczpospolitą Polską i Republiką Czech. Obok głównych usług informacyjnych do oświaty, komunikowania się i informacji biblioteki w EUROREGIONIE są miejscami spotkań i odnowy wspólnego dziedzictwa duchowego, miejscami w których rośnie wzajemne zrozumienie i tolerancja, w których panuje klimat szczerości i wzajemnego poznawania się, w którym spotykają się ludzie i w którym dialog znajduje miejsce.

W tym celu przez uczestników kongresu będą uwzględniane zadania do wykonania i inicjowane będą wspólne projekty, takie jak na przykład transgraniczna współpraca między bibliotekami i szkołami, opracowywanie broszur z ofertami informującymi i kulturalnymi, czy tworzenie regiotek, tzw. Zbiorów i udostępniania materiałów informacyjnych sąsiednich regionów.

Wyniki siedmioletniej intensywnej i przede wszystkim konstruktywnej współpracy między bibliotekami w Jeleniej Górze, Libercu i Państwowej Jednostki Specjalistycznej Bibliotek Publicznych w rejonie rządowym Drezno tworzą bazę kooperatywnej współpracy dla 150 bibliotek w EUROREGIONACH NYSY i ŁABY.

Poprzez udział attache kultury niemieckiego Konsulatu Generalnego we Wrocławiu i kierowniczki Referatu Bibliotek w Saksońskim Ministerstwie Nauki Kultury i Sztuki, przewodniczącego Wspólnoty Komunalnej EUROREGIONU Nysy, starosty Urzędu Starostwa Lobau-Zittau i przewodniczącego Bildungswerk Sachsen fundacji Konrada Adenauera i jednocześnie głównego sponsora tego kongresu, została wyeksponowana ta wysoka ranga jaką przyklada się transgranicznej pracy bibliotek.

Motto:
„Investice do knihoven je investicí do budoucnosti"
„Investition in Bibliotheken ist Investition in die Zukunft"
„Inwestycja w rozwój bibliotek jest inwestycją v przyszłość

Kongres knihoven v EUROREGIONU NISA-NEISSE-NYSA/LABE-ELBE 2.–4. listopadu 1999 v Zittau

PROGRAM

Úterý, 2. listopadu 1999

12.30 **Informace pro tisk**

13.00 – **Zahájení kongresu**
vedoucí Státního odborného pracoviště pro veřejné knihovny ve vládním kraji Dresden Christian Leutemann

Zdravice předsedy Komunálního společenství EUROREGIONU NISA
Zemský rada Erich Schulze

Zdravice předsedy Institutu vzdělávání Sasko Nadace Konráda Adenaura
Wolfgang Hilberer

Zdravice vedoucí Referátu pro vědecké a veřejné knihovny při Saském státním ministerstvu kultury, vědy a umění
Ministerská radová Folke Stimmel

Zdravice vedoucího Úřadu okresního rozvoje zemského okresu Löbau-Zittau
Peter Hesse

14.00 – Přednáška
„Kulturní minulost a budoucnost v EUROREGIONU"
Reiner Sachs, Generální konzulát Spolkové republiky Německo ve Wroclawi, Polsko, kulturní atašé

15.00 – **Přestávka**

15.30 – **Referát**
Návrh doporučení pro knihovnické zákonodárství v Evropě
Gabriele Beger, Centrální a Zemská knihovna Berlín, zást.ředitele

16.30 – **Diskuse**

19.00 – **Přijetí zemským radním zemského okresu Löbau-Zittau v Okresní spořitelně Löbau-Zittau**
Volker Stange, zemský rada

Středa, 3. listopadu 1999

09.00 – **Exkurze do Městské knihovny Pirna**
Pozdrav primátora města Pirna
Hans-Peter Bohsig
a předsedy Německého svazu knihoven
Dr.Arend Flemmig

13.00 – **Občerstvení, Okresní spořitelna Pirna-Sebnitz; Pirna**

15.00 – **Návrat Saským Švýcarskem a Žitavským pohořím;**
Prohlídka Obecní knihovny Obercunnersdorf
Získání a sanace památkově chráněného hrázděného domu pro obecní knihovnu je příkladným řešením také pro ostatní obce

19.00 – **Večeře, Zittau**

Čtvrtek, 4. listopadu 1999

08.30 – Referáty zemských zástupců
„Kulturní kooperace v oblasti veřejných knihoven mezi EUROREGIONY NISA a LABE"
Christian Leutemann, vedoucí Státního odborného pracoviště pro veřejné knihovny ve vládním kraji Dresden

Společný knihovnický projekt „Stavba smíření"
Mgr.Věra Vohlídalová, ředitelka Státní vědecké knihovny v Liberci, Česká republika

„Reforma vojvodství a její dopad na práci knihoven"
Mgr. Miroslawa Josko, ředitelka Městské knihovny Jelenia Gora, Polsko

10.30 – **Přestávka**

11.00 – Referát
„Komunální samospráva – její odpovědnost vůči knihovnám"
Renate Schwarze, starostka pro školství, kulturu a sociální věci města Hoyerswerda

12.00 – **Shrnutí a závěry konference**

12.30 – **Oběd**

Kongress der Bibliotheken in der EUROREGION NEISSE-NISA-NYSA / ELBE - LABE
om 2.–4. November 1999 in Zittau

PROGRAMMABLAUF

Dienstag, 2. November 1999

12.30 Uhr – **Presseinformation**

13.00 Uhr – **Eröffnung des Kongresses durch den Leiter der Staatlichen Fachstelle für Öffentliche Bibliotheken im Regierungsbezirk Dresden**
Christian Leutemann

Begrüßung durch den Vorsitzenden der Kommunalgemeinschaft EUROREGION NEISSE e.V.
Landrat Erich Schulze

Begrüßung durch den Vorsitzenden des Bildungswerkes Sachsen der Konrad – Adenauer – Stiftung
Wolfgang Hilberer

Begrüßung durch die Leiterin des Referates Wissenschaftliche und Öffentliche Bibliotheken im Sächsischen Staatsministerium für Wissenschaft und Kunst
Ministerialrätin Folke Stimmel

Begrüßung durch den Amtsleiter des Kreisentwicklungsamtes des Landkreises Löbua – Zittau
Peter Hesse

14.00 Uhr – **Vortrag**
„Kulturelle Vergangenheit und Zukunft in der EUROREGION"
Rainer Sachs, Generalkonsulat der Bundesrepublik Deutschland in Wroclaw, Republik Polen, Kulturattache

15.00 Uhr – **Pause**

15.30 Uhr – Referat
„Entwurf einer Empfehlung für eine Bibliotheksgesetzgebung in Europa"
Gabriele Beger, Zentral– und Landesbibliothek Berlin, Stellv. Direktorin

16.30 Uhr – **Diskussion**

19.00 Uhr – **Empfang durch den Landrat des Landkreises Löbau-Zittau in der Kreissparkasse Löbau-Zittau, Zittau**
Volker Stange, Landrat

Mittwoch, 3. November 1999

09.00 Uhr – **Exkursion in die Stadtbibliothek Pirna**
Begrüßung durch den Oberbürgermeister der Stadt Pirna
Hans-Peter Bohsig,
und den Vorsitzenden des Deutschen Bibliotheksverbandes,
Dr. Arend Flemmig

13.00 Uhr – **Imbiss, Kreissparkasse Pirna – Sebnitz; Pirna**

15.00 Uhr – **Rückfahrt über die Sächsische Schweiz und das Zittauer Gebirge; Besichtigung der Gemeindebibliothek Obercunnersdorf**
Mit der Sanierung eines denkmalgeschützten „Umgebindehauses" ist für die Gemeindebibliothek eine beispielhafte Lösung auch für andere Gemeinden gefunden worden.

19.00 Uhr – **Abendessen, Zittau**

Donnerstag, 4. November 1999

08.30 Uhr – Referate der Ländervertreter
„Kulturelle Kooperation im Bereich Öffentlicher Bibliotheken zwischen den EUROREGIONEN NEISSE und ELBE"
Christian Leutemann, Leiter der Staatlichen Fachstelle für Öffentliche Bibliotheken im Regierungsbezirk Dresden

Gemeinsames Bibliotheksprojekt „Bau der Versöhnung"
Mrg. Vera Vohlidalova, Direktorin der Wissenschaftlichen und Öffentlichen Bibliothek Liberec, Tschechische Republik

„Die Wojewodschaftsreform und ihre Auswirkungen auf die Bibliotheksarbeit"
Mrg. Miroslawa Josko, Direktorin der Stadtbibliothek Jelenia Gora, Polen

10.30 Uhr – **Pause**

11.00 Uhr – Referat
„Kommunale Selbstverwaltung – ihre Verantwortung gegenüber den Bibliotheken"
Renate Schwarze, Bürgermeisterin für Schulen, Kultur und Soziales der Stadt Hoyerswerda

12.00 Uhr – **Zusammenfassung der Ergebnisse der Konferenz**

12.30 Uhr – **Mittagessen**

Ende

Kongres Bibliotekarski bibliotek W EUROREGIONIE NISA-NEISSE-NYSA/ELBE-LABE
w dniach 2-4. listopada 1999 w Zittau

PRZEBIEG PROGRAMU

Wtorek, 2. listopada 1999

godz. 12.30 – **informacja prasowa**

godz. 13.00 – **otwarcie kongresu przez kierownika Jednostki Specjalistycznej Bibliotek Publicznych w okręgu rządowym Dresden**
Christian Leutemann

Przywitanie przez przewodniczącego Instytutu kształcenia w Saksonii – Fundacja Konrada Adenaura
Wolfgang Hilberer

Przywitanie przez przewodniczącego Wspólnoty Komunalnej EUROREGIONU NYSA
Landrat Erich Schulze

Przywitanie przez kierownika Wydziału Naukowych i Publicznych Bibliotek w Saksońskim Ministerstwie Nauki i Sztuki
Radczyni ministerialna Folke Stimmel

Przywitanie przez kierownika Urzędu Rozwoju starostwa Lobau-Zittau
Peter Hesse

godz. 14.00 – Referat
„Kulturalna przeszłość i przyszłość w EUROREGIONIE"
Rainer Sachs, konsultant generalny Republiki Federalnej Niemiec Wrosław, Rzeczpospolita Polska, attache do spraw kultury

godz. 15.00 – **Przerwa**

godz. 15.30 – Referat
„Projekt propozycji dla ustawodawstwa bibliotekarskieto w Europie"
Gabriele Berger, Berlińska Biblioteka Krajowa i Centralna – zastępca dyrektora

godz. 16.30 – **Dyskusja**

godz. 19.00 – **Przyjęcie przez starostę starostwa Lobau-Zittau w banku Kreissparkasse Lobau-Zittau, Zittau**
Volker Stange, starosta

Środa, 3. listopada 1999

godz. 9.00 – **Wycieczka do biblioteki miejskiej w Pirnie**
Przywitanie przez nadburmistrza miasta Pirny
Hans-Petr Bohrig
Oraz przez przewodniczącego Niemieckiego Stowarzyszenia Bibliotek
Dr. Arend Flemming

godz. 13.00 – **Mały posiłek, bank Kreissparkasse Pirna – Sebnitz, Pirna**

godz. 15.00 – **Powrót przez Szwajcarię Saksońską i Góry Zitawskie, zwiedzenie biblioteki gminnej Obercunnersdorf**
Odrestaurowanie stojącego pod ochrona zabytków budynku o architekturze przysłupowej „Umgebindehaus"
Udało się bibliotece gminnej wzorowo. Rozwiązanie może służyć także jako przykład dla innych gmin.

godz. 19.00 – **Kolacja, Zittau**

Czwartek, 4, listopada 1999

Godz. – 8.30 – Referaty przedstawicieli krajów
„Kulturalna kooperacja na obszarze bibliotek publicznych pomiędzy EUROREGIONEM NYSA i ŁABE"
Christian Leutemann, kierownik Jednostki Specjalistycznej Bibliotek Publicznych w Okręgu Rządowym Drezden

Wspólny projekt bibliotek „Budowa pojednania"
Mgr. Věra Vohlidalová, dyrektor Naukowych i publicznych Bibliotek w Libercu, Republika Czech

„Reforma wojew¨dzka oraz jej wpůyw na prac! Bibliotekarską „
Mg. Mirosława Joska, dyrektor Biblioteki Miejskiej Jelenia Góra, Rzeczpospolita Polska

godz. 10.30 – **Przerwa**

godz. 11.00 – **Referat**

„Komunalne samozarządzanie – odpowiedzialność w stosunku do bibliotek „ Renate Schwarze, burmistrz do spraw szkolnictwa, kultury oraz spraw socjalnych miasta Hoywerswerda

godz. 12.00 – **podsumowanie wyników konferencji**

godz. 12.30 – **Obiad**

Zakończenie

CZ

ZAHÁJENÍ KNIHOVNICKÉ KONFERENCE

Christian Leutemann

Vážené dámy a pánové, milé kolegyně a kolegové z Euroregionu Nisa a Labe z Polska, České republiky a Německa.

Srdečně vás vítám na této knihovnické konferenci jménem Komunálního společenství Euroregionu Nisa, jménem Zemského úřadu Löbau – Zittau a jménem Státního odborného pracoviště pro veřejné knihovny ve vládním kraji Dresden. Velice mne těší, že mohu pozdravit ministerskou radovou paní Stimmel, vedoucí referátu pro vědecké a veřejné knihovny Saského státního ministerstva pro vědu a umění, pana Schulze, předsedu Komunálního společenství Euroregionu Nisa a zemského radu Dolnoslezského Hornolužického okresu a pana Klosse, primátora města Zittau.

Prostřednictvím přítomných vedoucích pracovníků knihoven Euroreginu Nisa a Labe pozdravuji své kolegy ze státních odborných pracovišť pro vládní kraje Chemnitz a Leipzig.

Na konferenci se podařilo získat také referenty, kteří nám předají zkušenosti z přeshraniční spolupráce. Jmenovitě mohu pozdravit pana Sachse, kulturního atašé generálního konzulátu Spolkové republiky Německo ve Wroclaw a paní Schwarze, starostku města Hoyerswerda.

Na téma „ Návrh doporučení knihovnického zákonodárství v Evropě „ vítám paní Beger, ředitelku Zemské a centrální knihovny v Berlíně.

Domnívám se však, že naše zítřejší exkurze do Městské knihovny v Pirně a Obecní knihovny Obercunnersdorf přinese podněty pro vaši knihovnickou práci v prezentaci knihovního fondu,budování a vybavování knihoven.

Mnozí z účastníků našeho jednání stáli u zrodu naší přeshraniční knihovnické spolupráce. Na prvním místě bych chtěl připomenout „Nadaci Konrada Adenauera" a Okresní spořitelnu Löbau-Zittau a Pirna– Freital, bez jejichž značné finanční podpory by se toto zasedání neuskutečnilo. Poděkování patří také Zemskému úřadu Löbau-Zittau, paní Wienrich a panu Hesse a Komunálnímu společenství Euroregionu Nisa, paní Schubert za organizační, odbornou a finanční podporu.

Konference se koná poprvé ve svobodném státě Sasko, v Zittau, v historicky významném místě, v trojzemí Polska a České republiky. Zasedání knihovníků je mimořádná událost a uznání pro tento region. Je to také ocenění knihovnické práce a přeshraniční spolupráce zaměřené na zprostředkování a zpřístupnění všech knihovních fondů.

Konstruktivní a intenzivní spolupráce mezi regionální knihovnou v Jelení Hoře, Státní vědeckou knihovnou v Liberci a naším odborným pracovištěm existuje již sedm let. Malým příkladem této spolupráce jsou zpracované brožury o knihovnách Euroregionu Nisa a literárně výtvarné soutěže pro školáky na téma „Krakonoš". Odborné pracoviště v Dresden předalo do německých oddělení knihoven v Jelení Hoře a Liberci knižní dary od nakladatelů.

Dnes jsme chtěli představit novou brožuru „Knihovny v informační společnosti", bohužel došlo ke zpoždění, bude však vydána ještě v tomto roce.

Od této druhé knihovnické konference (první se konala před rokem v Rumburku) očekáváme náměty na další společné aktivity knihoven v euroregionech. Pro činnost knihoven v euroregionech jsou iniciativy přicházející od občanů a institucí důležitější, než státně politická gesta. Na pospolitosti, produktivitě a zintenzivnění vztahů v trojzemí se mohou podílet také knihovny, které vedle své základní funkce vzdělávací a informační mají být místem uchovávání kulturního a duchovního dědictví, místem vzájemného porozumění a tolerance, kde se lidé setkávají v otevřené a vstřícné atmosféře.

Pro téma konference považuji za nutné zmínit následující náměty:

Za prvé je nutná přeshraniční spolupráce knihoven. Dosavadní praxe by mohla posloužit jako příklad pro ostatní regiony. Mezinárodní spolupráce v oblasti knihoven není možná bez praktické výměny zkušeností. Pro sjednocení evropských kategorií mezinárodního výpůjčního systému a provozu je nutné zintenzivnit vzájemné návštěvy a stáže.

Za druhé jde o kulturní kooperaci. Jistý deficit je v tom, že knihovny nejsou zcela k dispozici jako komunikační centra.

Za třetí jde o spolupráci veřejných knihoven a škol. Jistě nemusím uvádět, jak je důležité vést školáky ke knihám a současně je vychovávat k zodpovědnému zacházení s dalšími médii. Knihovny jsou centrem informačních a komunikačních sítí a vedle rodiny a školy učí mládež rozlišovat virtuální od reality. Do budoucnosti mají knihovny v této oblasti široké pole působnosti. Zítra navštívíme knihovnu v Pirně, která má prostřednictvím bilaterálního gymnázia vytvořeny dobré předpoklady pro výchovnou knihovnickou práci. Žáci českých školních tříd budou navštěvovat Obecní knihovnu v Obercunnersdorfu, jejíž prohlídka je zařazena na program zítřejšího dne.

V předložených jednacích složkách jsou naše návrhy ke společným projektům. Očekáváme vaše připomínky a doplňky rozšiřující spolupráci. „Námi" myslím paní Josko z Jelení Hory, paní Vohlídalovou z Liberce a sebe, kteří již sedm let spolupracujeme. Bylo by prospěšné ve čtvrtek vytvořit pracovní skupiny.Ve složkách dále naleznete „Návrh doporučení na knihovnické zákonodárství v Evropě", manifest UNESCO k veřejným knihovnám se zajímavou statí k roli veřejných knihoven ve státě a občanské společnosti a jejich společenském prospěchu. Předkládáme také výsledky a výkony knihoven našeho vládního okresu.

Upozorňuji Vás na dvě výstavy v přilehlých místnostech.

Jednou je výstava firmy ekz servis pro knihovny, s. r. o. Reutlingen. Patří mezi důležité servisní firmy pro plánování, vybavení a služby knihovnám. Vystavené produkty představují jen malý podíl nabídky. K dispozici jsou prospekty a paní Kleinsteuber, mluvčí firmy se těší, že vám o přestávce zodpoví případné dotazy.

Druhou výstavu nazýváme „Po stopách Lessinga – píšící knihovníci ze Saska". Jeden z nejvýznamnějších německých básníků Lessing se narodil nedaleko odsud v Kamenz. Lessing byl také knihovníkem a také v současné době jsou mezi knihovníky básníci. Vystavujeme zde jejich básnickou, románovou a populárně naučnou tvorbu posledních 5 – 6 let.

Snad jeden podnět – rozšířit výstavu o díla českých a polských knihovníků.

V této souvislosti vzpomenu Lessingovo slavné podobenství z jeho divadelní hry „ Nathan der Weise" / Moudrý Nathan /. Jeden královský dům na východě vlastnil prsten, jehož vlastnost byla , dělat jeho nositele milého před bohem i lidmi. Prsten nosilo mnoho generací. Vždy právě panující král daroval prsten před svou smrtí nejmilejšímu synovi, až došlo na panovníka, který měl rád všechny své tři syny stejně. Neschopen rozhodnout se pro jednoho z nich, nechal vyrobit další dva úplně stejné prsteny a předal je před svou smrtí svým synům. Jejich spor o pravý prsten urovnal moudrý soudce tím, že on jediný vyvolal praktické jednání k posouzení pravosti prstenu. Sultán poznal, že jeho požadavek, zdůvodnit nadřazenost jakéhokoliv náboženství v teoretické argumentaci, je zbytečný, Náboženství, v jaké podobě vystupuje, se musí prokázat praktickou lidskostí.

Neslouží toto také symbolicky pro regiony v našem trojzemí?

Musíme být přeshraničními chodci v nejlepším smyslu tohoto slova,musíme znát sousedy, odstraňovat předsudky a odbourávat hranice v myšlenkách.Naše knihovny tomu mohou hodně přispět. V této souvislosti připomenu známou píseň od Reihard Mey „ Über den Wolken muss die Freiheit wohl grenzenlos sein" / Přes mraky musí být svoboda bez hranic/, což chceme nyní realizovat – dle motta této konference „Bez hranic do budoucnosti". Knihovny již sice využívají bezhraničního působení elektronických médií, ale stále si uchovávají existenční oprávněnost klasické kultury a to je pro knihovny velká šance. Od tohoto zasedání očekávám, že využijeme všechny podněty a myšlenky v další přeshraniční spolupráci.Pohraniční regiony mají nevýhody – nechejme, ať se stanou výhodou! Nyní prohlašuji – se souhlasem spolupořadatelů, – Zemský úřad Löbau – Zittau a Komunálního společenství Euroregion Nisa – zasedání za zahájené a prosím primátora hostitelského města pana Jürgena Klosse o krátkou zdravici.

CZ

KULTURNÍ MINULOST A BUDOUCNOST V EUROREGIONU NISA

Rainer Sachs

Regiony a hraniční regiony existují už od počátku světových dějin, Euroregiony teprve pár desetiletí. Euroregiony vznikají z hraničních regionů, když si lidé na obou stranách hranice uvědomí povinnost k uchovávávní evropského dědictví. Obecně se dá říci, že tato povinnost je jen voláním po lepším společném životě neboť už Bible uvádí základní sociální pravdu, že vzájemné dávání je lepší, než snaha výhradně brát. Poněkud jsem citát z Bible doplnila. Na setkání knihovníků se obvykle klade otázka , jaký může mít tato profesní skupina přínos pro stanovené úkoly. Hlavní význam má nepochybně přesná znalost dějin domovského regionu, který je v případě Euroregionu také regionem hraničním. To opět automaticky vyžaduje navzájem se postavit efektivně k historickým skutečnostem a tradicím sousedního území. Putování dějinami se nikdy neobejde bez tolerance a vzájemného porozumění. Příkladů oboustranně způsobeného utrpení a bezpráví je mnoho. Po časech míru a spolupráce následuje vraždění, drancování, násilí a smrt. Právě posledně jmenované tváře dějin by neměly být vynechány jako bílá místa, neboť z negativních událostí se tvoří základ pro další nedorozumění. Z dlouhodobého pohledu na dějinné události se nedá pochybovat o tom, že války, z lidského hlediska, neznají vítěze – mohou sloužit jako memento. Tyto základní životní pravdy je třeba sdělovat a to se mi jeví jako jedna z hlavních úloh každého knihovníka. Pro úspěšné zvládnutí tohoto úkolu je třeba vzájemné porozumění a péče tří navzájem se podmiňujících elementů regionální, národní a mezinárodní kultury. Teprve úplné pochopení vlastního regionálního a národního významu a jeho přínosu k mezinárodní kultuře, vytváří předpoklad pro plnoprávnou partnerskou participaci na celkovém mezinárodním kulturním životě. Hrdost na vytvořené dílo a vědomí problémů regionu a vlastního národa činí citlivým pro přátele a nesnáze sousedů i každého jiného lidského společenství.

Dosud uvedené teoretické výklady kladou otázku na současný stav euroregionálního rozvoje Euroregionu Nisa. Přes řadu problémů, které m.j. vznikají z finančních omezení – a zde střednědobě musíme počítat spíš se zhoršením situace, vypadá bilance německo – polských vztahů celkem příznivě. Státní doktrina dříve odhlasovaného zfalšování německého výřezu dějin Slezska zapřičinilo intenzivní hledání vlastní identity, porozumění a tolerance. Odpadlá nutnost stálého polemického ochromování otevřela cestu k rozumného dialogu a nejen k společným organizačním iniciativám. Nové pozitivní vědomí Euroregionu Nisa nabízí vzájemný prostor i pro láskyplný humor.Na internetové stránce Státního archivu v Lauban, nejvýchodnějšího města svazu šesti měst, které bylo do roku 1815 saské, potom pruské a od roku 1945 patří k polskému státnímu území, je vedle městského znaku nápis v polštině „ Vítejte ve starém dobrém Sasku „ – odkaz na skutečnost, že jsou zde archivovány dokumenty z období, které už dávno naslouchají dějinám. Pohotovost slezských kolegů k důvěrnému zacházení s vlastními dějinami, které jsou zároveň dějinnou tradicí sousedů, byla pro nic trestně právně pronásledována a bezpečností dávána jako výstražný příklad.

Podobně směřuje založení Německo – polského centra pro výzkum slezského kulturního dědictví Kulturně historickým svazem se souhlasem jak vedení vojvodství Dolní Slezsko,města Breslau, Německo – polské komise pro zahraniční spolupráci, tak Ministerstva zahraničí Spolkové republiky Německo. Spoluprací polských, i německých kulturních historiků byl , doufejme, učiněn první krok k jedné, historicky daným zkušenostem nejlépe odpovídající, péči o společné německo – polské kulturní památky.

Uvedené příklady se zdánlivě knihoven týkají pouze okrajově, pokud bude pojem knihovna vnímán jako „ pracoviště ke zpřístupnění knih". Moderně koncipované knihovny jako centra mezilidské komunikace jsou jednou z nejdůležitějších determinant načrtnutého kulturně politického kontextu. Nezávisle na materiálu nosiče zůstává skutečností, že vědomé přijímání vědění vzdělává a formuje, konzumace výhradně komerční masové kultury naproti tomu odlidšťuje a ohlupuje.Lidé, kteří mohou artikulovat výhradně řečí počítačů, se vzdali důležité části kvalitního života. Zabránit tomu, je společným úkolem všech knihovníků Euroregionu. Pospolitost posiluje a pospolitost vědomá a poctivá je také šťastnější.K zvládnutí budoucích úkolů je třeba životního štěstí a radosti.

CZ

KNIHOVNICKÝ ZÁKON PRO EVROPU

Gabriele Beger

Tuto otázku mi položili hosté z knihoven ve Strassburgu, Mnichova a Vídně na podnět „Doporučení pro knihovnické zákonodárství v Evropě", který předložila Rada Evropy k diskusi členským státům.

Ze závěrů konference ve Strassburgu v listopadu 1998 „Knihovny a demokracie: odpovědnost státu, lokálních autorit a profesionálů" vyplynulo, že:

- knihovny mají předpoklad k šíření informací
- knihovny jsou aktivním činitelem hlavního a nezbytného elementu pro zprostředkování informací a ochranu kulturního dědictví
- demokracie je pouze tehdy, mál-li každý občan zajištěn rovný přístup k informacím
- veškeré informace – nezávisle na svých nosičích – jsou k dispozici ustanovením článku 10 Konvence základních práv a svobod
- knihovny mají globální působnost a celosvětovou nabídku služeb
- v rámci celoživotního vzdělávání musí být etablovány vzdělávací struktury

„Na základě kompletnosti tohoto tématu je vyžádána evropská politika ke knihovnickému zákonodárství založená na společných principech demokratické platnosti. Výbor ministrů Rady Evropy doporučil dle ustanovení čl. 15 b) členským státům :

- v souladu se zde následujícím doporučením provést opatření k zachycení knihovnického zákonodárství a na stejných principech odsouhlasit existující zákonodárství
- podle možnosti rozšířit doporučení mezi zúčastněné korporace

Následující konference 29. -30. dubna 1999 v Mnichově se konala pod názvem „LOKÁLNÍ – GLOBÁLNÍ : Knihovnické zákonodárství v regionálních a federativních systémech". Goethe Institut jako iniciátor pozval ke spolupráci s Radou Evropy a Spolkovým svazem Němců zástupce svazů knihovníků z Velké Británie, Itálie,Španělska jako referenty ze zemí s decentralizovanou svrchovaností kultury. Zástupci z Norska, Portugalska a Bruselu představili 4 podstatné oblasti doporučujícího návrhu. Obsahem diskusních příspěvků bylo kromě rozborů zkušeností a stanovení předpokladů pro zákonodárství ve federativních systémech spojení lokální a globální roviny a propojení zprostředkování informací vzhledem ke kooperacím a projektům. Kongres skončil smlouvou „ Základy pro knihovnické zákonodárství ve státech s decentralizovanou, event. federativní strukturou".

Vídeň připravila svůj kongres 17. – 18. června 1999 pod názvem „Nové úkoly, nové šance pro veřejné knihovny". Pořadatelé Rakouského svazu knihovníků, Francouzský institut ve Vídni a Knihovna Informačního centra Georges Pompidou, pozvali zástupce z německy hovořících částí Francie a ze střední a východní Evropy.Po trvalém přijetí knihovnického zákonodárství pozvaných států byly diskutovány zkušenosti z nových knihovnických technologií a knihovnického vzdělávání. Ze závěrů všech kongresů ke knihovnickému zákonodárství vyplývá angažovanost knihoven k výzvám na zprostředkovávání informací. Chybí však solidní právní podklad k oprávněnému vykonávání činností v zájmu obecnosti, v konfliktech zájmů s producenty a také se zřetelem na prázdné veřejné pokladny.

Doslovné znění „Návrhu doporučení ke knihovnickému zákonodárství v Evropě" ve znění z května 1999 je uvedeno na adrese:

http://www.uoethe.de/z/30/biblkonf/deempf.htm

Potřeba knihovnického zákonodárství, standardy a kooperace v Německu

Knihovnické zákonodárství v Německu:

Knihovnický zákon není a postavení knihoven určuje:
- ústavně zakotvená svrchovanost kultury spolkových zemí
- Ministerstvo pro vzdělání,vědu, výzkum a technologie
- autonomie knihoven

Veřejné knihovny spravují země a obce, vědecké knihovny právnické osoby, spolky, vysoké školy, univerzity nebo instituce.
Knihovnické zákonodárství zahrnuje právní předpisy, které činnost knihovny ovlivňují. Především to jsou:
- Občanský zákoník
- správní jednání a výkonné právo
- autorské právo
- rozpočet a finanční právo
- ochrana mládeže
- osobní a pracovní právo
- ochrana dat

Exkurze právními předpisy specifickými pro knihovnictví

Pro veřejné knihovny v Německu zpravidla neexistuje explicitní zákonodárství s výjimkou několika právních předpisů na zemské nebo obecní úrovni. Oproti tomu existuje celá řada právně nezávazných plánů rozvoje knihoven některých měst a zemí nebo knihovnických svazů. Formou doporučení určují především standardy pro vybavení a provoz knihoven.

Péče o veřejné knihovny je zpravidla dobrovolnou úlohou státu, k této podpoře se země právně nezavázala. Příklady z následujících spolkových zemí:
- zákon o podpoře dalšího vzdělávání a knihovnictví v zemi Baden-Württemberg
- ministerská úprava „Veřejné knihovny a školní knihovny v zemi Sasko"
- podpora lidových knihoven v zemi Bayern
- ustanovení o rozčlenění státní správy knihoven v zemi Bayern
- úkoly a příslušnosti státních lidových knihoven v zemi Hessen
- postavení a činnost státního odborného pracoviště v zemi Brandenburg

Mezi vědecké knihovny Německa patří Německá knihovna Berlín, mnoho odborných knihoven, knihoven vysokých škol i speciální knihovny institucí a firem. Provoz a činnost prvně jmenovaných financují stát a země na základě právních ustanovení. V souladu se zákonem je také právo povinných výtisků pro Národní knihovnu a úpravou zemských zákonů se zajišťují povinné výtisky regionálním knihovnám.

Ve spolkových zemích neexistuje jednotná povinnost odevzdávat knihovnám média. Pouze ve spolkové zemi Berlín je v zákoně o povinném výtisku úprava o bezplatném odevzdání všech (včetně elektronických) médií. Pro vysokoškolské knihovny jsou právní podklady zahrnuty nejen ve vysokoškolském zákoně země, ale i v zemském zákoně. Tím je zajištěna relativní jednota i mimo hranice země, ale vysokoškolské knihovny jsou ve své organizaci, struktuře a vybavení daleko volnější. K tomu vztahující se právní předpisy jsou:
- zákon o Německé knihovně (Národní knihovna)
- zákon o zřízení nadace „Pruské kulturní vlastnictví"
- zákon o zřízení nadace „Centrální a zemská knihovna Berlín"
- zákony o povinných výtiscích ve spolkových zemích
- vysokoškolský rámcový zákon
- vysokoškolský zákon podpory výstavby
- univerzitní zákon země Baden-Württemberg
- vysokoškolské zákony spolkových zemí Thüringen, Bremen, Rheiland-Pfalz
- zákon odborných vysokých škol Baden-Württemberg

Závěr: Pro knihovny je v platnosti několik set zákonů a nařízení. Šance vydat v Německu knihovnický zákon vzniká až zřízením státního ministerstva kultury, je však třeba souhlas všech zemí.

Otázka potřeby právní regulace

Na základě předloženého „Návrhu doporučení pro knihovnické zákonodárství v Evropě" a zkušeností států s knihovnickými zákony je pro poskytování knihovnických a informačních služeb veřejnosti nezbytně nutné uzákonit:

1. Zaručit svobodný přístup k informacím všem občanům bez rozdílu
2. Zajistit pro existenci knihoven státní financování
3. Bezplatné knihovnické služby
4. Soběstačnost knihoven v budování knihovních fondů.Knihovny shromažďují, získávají a chrání média, která jsou k dispozici všem uživatelům bez rozdílu.

Formy právního vybavení

1.Samotný knihovnický zákon má smysl pouze v případě, že budou výše uvedené zákony závazné. Regulace finančních prostředků způsobí:
- překážky v dalším rozvoji
- stálou snahu o změnu zákonů
- na základě současné státní situace snižování standardu

2. Ve smyslu vybavenosti výše jmenovaných základních zákonů zajistit účinek relevantních právních předpisů: akutní regulační a obchodní potřeba existuje zejména v následujících právních oblastech:
- v mezinárodních ujednáních o Copyrightu, liniích EU a národních zákonech o autorském právu zajistit v knihovnách bezplatný přístup ke všem druhům médií pro každého. Je nutno, aby stát definoval vyrovnání zájmů mezi autory, vydavateli a obecnými zájmy v novém digitálním prostředí
- zajistit bezplatné odevzdávání povinného výtisku národním a regionálním knihovnám k uchování duchovního dědictví
- uzákonit zřizování knihoven ve státních, zemských a regionálních ustanoveních

Význam standardizace a přesregionální kooperace

Standardy a kooperace jsou vedle právně závazných knihovnických předpisů důležitými podklady pro činnost knihoven a zvyšování efektivity knihovnictví. Standardy nejsou právně závazné, jsou však přesvědčující alternativou pro stanovení jednotných a odůvodněných úkolů a vybavenosti knihoven. Harmonické standardy (např. ustanovené prostřednictvím IFLA) jsou více akceptovatelné. Kooperace jako další právní forma spolupráce je vhodná k optimální koordinaci, k tvorbě pracovních procesů, dělby práce a v poskytování knihovnických a informačních služeb. Zejména ve státech s decentralizovanými a federativními strukturami jsou standardy a kooperace důležité k překonání rozdílné příslušnosti a podřízenosti.

Vybrané standardy a kooperace v Německu:
- centrální služby Německé knihovny a Německého knihovnického institutu
- elektronické propojení knihoven (i mimooborové)
- tvorba konsorcia ve vztahu k elektronickým periodikům
- plány rozvoje knihovnictví měst a obcí

Význam lobbistické práce a jednotného názoru

Úspěchy v politice a hospodářství jsou tak velké, jak si je lobby získá. Účinnou lobby knihoven jsou výsledky jejich činnosti. K tomu přispívá získání jednotného názoru.

Pojem knihovna musí zahrnovat jak základní činnosti klasické knihovny, tak i zprostředkovatele informací a partnera v digitálním prostředí. K tomu náleží vědomé a zodpovědné zacházení se zákonně omezenými výjimkami skutkových podstat. Názor musí vyjadřovat přesvědčivý význam knihoven pro vzdělání, vědu, kulturu a v neposlední řadě pro hospodářský rozvoj státu.

CZ

KULTURNÍ KOOPERACE V OBLASTI VEŘEJNÝCH KNIHOVEN MEZI EUROREGIONY NISA A LABE

Christian Leutemann

Milé kolegyně a kolegové!

„Do budoucnosti bez hranic" veřejné knihovny v Euroregionech, tak zní motto našeho zasedání. Jak chceme překonávat hranice, o tom se budeme radit, a že hranicemi pro kooperaci knihoven míníme státní hranice, na tom jsme se shodli. Na konferenci v Rumburku hovořila paní Reim již před rokem o zdánlivě velkém významu státních hranic. Hranice existují také mezi regiony a jazyky, ale za hranice jsou také považovány bariéry mezi vědeckými a veřejnými knihovnami, mezi veřejnými a školními knihovnami, mezi obecními a církevními knihovnami. Další informace získáte v brožuře z konference v Rumburku, kterou jsme vložili mezi materiály k jednání. Praxe ukazuje, že i ve věku informací dochází k intenzivnějším kooperacím a fúzím. Co však míníme budoucností, když říkáme „Do budoucnosti bez hranic"?

Budoucnost je něco, čeho nikdy nemůžeme dosáhnout, pokud bychom jí dosáhli, již by neexistovala, budoucnost je nekonečná jako vesmír. Ženeme se proudem času, který pospíchá rychleji a rychleji. Narůstá také tempo dějin. Stále rychlejší jsou vzestupy a pády říší a panovníků.

Střední říše faraónů trvala 3000 let, čínská dynastie Shang 500 let, britské impérium 300 let, sovětská světová moc 80 let a od založení NDR k jejímu konci uběhlo právě 40 let. Ve všech oblastech nebezpečně rychlost narůstá. Jules Verne nechal svého Phileas Fogga cestovat kolem světa 80 dní. V době, kdy podle románu vznikl muzikál, obkroužil americký astronaut Shirra zeměkouli za 80 sekund. Od Kristova narození po Karla Velikého uplynulo 800 let a lidstvo vzrostlo o 50 milionů. Dnes nám k tomu postačí 8 měsíců. Začátkem tohoto století nežilo na světě ani 1,7 miliardy lidí, na konci tohoto století, přesně 13. října, bylo dosaženo 6 miliard.

Objevy jsou někdy překonány dříve, než jsou zveřejněny. Od druhé světové války vzniklo přes 70 suverénních států, válečná tažení trvají jen dny. Státníci jsou zapomenuti dříve, než jsou pohřbeni.

A kolo dějin se otáčí stále razantněji. Před více než sto lety zkonstruoval Karl Benz své první auto (pojmenoval je po své dceři Mercedes). Neexistovalo tryskové letadlo, žádná televize, žádná jaderná síla, žádný by-pass, žádná anti-baby tableta. A za sto let? Člověk je ohrožen vírem světa a svými přemrštěnými požadavky. Byly doby, kdy předávali starší zkušenosti mladým, dnes učí mladí staré rozumět světu, internetu, počítačům, videu, mobilnímu telefonu a e-mailu.

Důležitou funkci kormidelníka a lodivoda v tomto stále se zrychlujícím proudu času mají knihovny jako kulturní a vzdělávací zařízení, jako stálé výkonné informační centrum, jako místo celoživotního vzdělávání i jako místo odpočinku. Co více můžeme udělat pro naplnění těchto nových úkolů knihoven? Jaké kooperace se jeví jako smysluplné a proč vlastně kulturní kooperace mezi veřejnými knihovnami přes hranice? Protože si kooperaci vynucuje snaha o úspory? To je pouze podřadný element. Protože se naše miltikulturní společnost stále hlasitěji a aktivněji hlásí o svá práva na nejmnohostrannější informace? Pro to mluví mnohé na obou stranách hranice. Předpokladem pro přeshraniční kulturní kooperaci je společná a opravdová vůle. Vycházím z její existence, protože vývoj a problémy jsou podobné a společnými iniciativami a projekty v euroregionech jsou příznivější šance je vyřešit ku prospěchu obyvatel. Jeden společný problém máme všichni. Zní: Jak se nám podaří přesvědčit politické strany a správu jednoho města o úloze veřejné knihovny jako prostředníka vzdělávání a centra informačních služeb společnosti? Subvence obdržíme, pokud se nám to podaří.

Pro posílení práva na existenci veřejných knihoven musíme vyvinout společnou strategii v zemi i mimo hranice. Náš zemský úřad stojí přitom na zelenou. Jde o společné porozumění cílům a úkolům moderní veřejné knihovny a možnosti její transformace. K tomu by měla být vytvořena pracovní skupina i se zástupci komunální správy pod pracovním názvem „Společnost-obec-knihovna". Toto téma by se mohlo stát obsahem naší třetí brožury, neboť čím silněji zapojíme obce do naší práce, tím více se za ni cítí zodpovědné. Dávám podnět na vytvoření další pracovní skupiny s názvem „Regiotéka", která může vycházet z přeshraniční knihovnické spolupráce v trojzemí mezi Baden-Württemberg (Německo), Nord-Schweiz (Švýcarsko) a Elsass (Francie). Cílem je vybudování tzv. regioték z informačních oddělení knihoven, to znamená shromažďování a zpřístupňování zajímavých regionálních materiálů. Hlavně se jedná o brožury, katalogy, prospekty, kulturní programy ze sousedních zemí, jízdní řády, noviny, turistické průvodce, průvodce po ubytovnách, celní informace, oborové průvodce, průvodce po úřadech, televizní programy. Uživatelé knihoven pohraničních oblastí tak získají mnohostranné informace ze sousedních zemí. Je však třeba, aby byla regiotéka stále aktuální. Informační materiály budou zpracovávány a řazeny do tématických skupin. Tak např.: všeobecnosti, kultura, volný čas, doprava, vzdělání, věda a životní prostředí. Knihovny by měly tyto materiály vyhledávát, shromažďovat a pravidelně obměňovat a ručit za jejich aktuálnost. Tento projekt by měl být podporován výbory Euroregionů.

Všeobecnosti:	periodika, telefonní seznamy, adresáře
Doprava:	automapy, plány měst, jízdní řády, letecké řády
Vzdělávání:	seznamy škol, soupisy vysokoškolských a univerzitních přednášek, nabídky jazykových kurzů
Hospodářství:	projekty hospodářské komory, data veletrhů a firemních výstav
Turistika:	seznamy hotelů a informace o vybavenosti a cenách ubytování, turistické informace
Kultura:	informace o výstavách a koncertech, kulturní programy, provozy knihoven, muzeí a galerií

Na konferenci je přítomno 32 vedoucích knihoven z obou Euroregionů, dle mé informace by zde mohlo být celkem 150 účastníků. V poměru k rozsáhlým nabídkám a využívání knihovnických služeb je lobby našich knihoven příliš slabá. Každý sportovní spolek, každá organizace dobrovolných hasičů, divadla a muzea mají zpravidla větší lobby než naše knihovny. Teprve váhavě zakládáme kruhy přátel a příspěvkové spolky. Náš problém je, že za každým spolkem, dobrovolnými hasiči nebo divadlem stojí uzavřené společenství uživatelů, kteří sledují jeden zájem a společně je navštěvují. Změna nastane až vstoupí do ekonomiky a politiky lidé, kteří knihovny podpoří. Knihovny jako nejpočetnější kulturní a vzdělávací instituce v místě a regionu, jsou zpravidla navštěvovány jednotlivci. Ke své podpoře knihovny jen zřídka využívají politiky. K prosazení knihoven a tím i zájmu občanů potřebují knihovny profesionální manažery.

Představuji zde v rámci Euroregionů možnosti a projekty podporující význam knihoven. Jde o náročnou veřejnou práci, politiku účinné prezentace knihovnické práce v Euroregionech.

U příležitosti konference se účastníci dohodli na společné realizaci následujících projektů:

1. Kooperace s vědeckými knihovnami, vysokými školami a univerzitami, společné akce dalšího vzdělávání v budoucím vzdělávacím centru pro Euroregion Nisa a Labe v nové knihovně v Liberci
2. Výstava „Po stopách Lessinga – píšící knihovníci ze Saska" bude rozšířena do Polska a České republiky
3. Vytvoření pracovní skupiny pod názvem „Společnost – obec – knihovna"
4. Vybudování regioték ve vybraných knihovnách
5. Vypracování rámcového uživatelského řádu pro knihovny v obou Euroregionech
6. Pokračování literárně výtvarné soutěže na téma „Krakonoš"
7. Vypracování pilotního programu k partnerství školy a knihovny mezi Euroregiony

Pokud chceme zvýšit společenské postavení knihoven, musí naše společné programy zaujmout také politiky. Záleží na jednání knihovníků s politiky, zda nezískají podporu obcí a Euroregionů jako poslední. Mnohé bude dosaženo, podaří-li se do příštího společného setkání knihovníků připravit realizaci některých z navržených projektů.

CZ

DO BUDOUCNOSTI BEZ HRANIC STAVBA SMÍŘENÍ LIBEREC 1996 – 2000

Mgr. Věra Vohlídalová

Na tomto fóru není třeba zdůrazňovat, co všechno knihovna svou existencí a svými službami zdolává.

Také se už ví, že my, v Liberci, jsme prvními vlaštovkami, které si pro svou knihovnu budují nový vlastní dům. Pro nás všechny je tato skutečnost o to těžší.

Ráda bych jen v krátkosti představila naši současnou knihovnu v Liberci. Ve třech historických budovách plní své tři hlavní služby: městskou, okresní , regionální pro pohraniční oblast a nabízí své služby jako státní vědecká knihovna. Také je zprostředkovatelkou české národní bibliografie, je poradním místem pro všechny typy knihoven v regionu...

Knižní fond: více než 1 milion jednotek, návštěvníci: téměř 200 000 ročně, elektronické katalogy, plně automatizovaná dětská a hudební knihovna, internetové služby, e-mail, meziknihovní výpůjční služba, moderní informační technologie.

K jedinečnosti projektu stavby nové knihovny a co ho provází:

Pozemek pro novou knihovnu je místem, kde stála židovská synagoga, která byla v roce 1938 vypálena. Knihovna je pokračovatelkou německé knihovny / 1924 – 1945/ i s jejími knižními fondy.Poskytujeme odborné knihovnické služby v Euroregionu Nisa, v regionu, kde žili v symbióze Češi, Němci, židé a křesťané, a kde chtějí žít svobodně společně. Symbolika , která náš projekt provází, provází moderní světové dějiny. Připomenu jen to nejdůležitější, pro naši stavbu charakteristické: Místo vzájemného setkávání,seznamování se světem vzdělávání a informací, komunikací, místo duchovního odpočinku a volného času – tedy místo se sociálním zázemím – určené pro všechny.

Knihovna, to je paměť a obraz společnosti, mezilidských vztahů, místo, kde každý, i když rozdílný – jiné víry,jiné tělesné kondice,jiné barvy pleti nebo hovořící jiným jazykem, má a musí najít své místo ve společnosti. Knihovna je zde pro každého – od předškolního až do seniorského věku , bez hranic.

Také naše milá knihovna nese v sobě akt tolerance, odškodnění a smíření lidstva a jeho kultur – ideje společné Evropy. Úctu k osudům tohoto regionu, respekt a lidskou pokoru, službu dnešním i budoucím občanům vyjadřuje budova knihovny s židovskou modlitebnou, Vyjadřuje ocenění člověka, jeho vzdělání, význam občanského sebevědomí, které je u nás často potlačováno.

Vše, co konáme, konáme pro lidi. Sloužíme lidem – neschováváme se za přepážky. Voleni sice nejsme, ale lidé za námi stojí, občané, kteří nás potřebují, a pro které my, tak jako poslanci, napínáme síly, abychom prosadili právo na informace a společenské potřeby. Euroregion Nisa může účinně pomoci.

V roce 1995 převzali záštitu nad projektem prezidenti Havel a Herzog. Na I. zasedání Německo – českého fóra v prosinci 1998 v Drážďanech vyjádřil prezident Herzog význam tohoto díla následovně:

„Neznám žádnou jinou iniciativu /Stavba knihovny v Liberci na pozemku r. 1938 vypálené synagogy/, která by dokázala oživit po staletí prokazovanou symbiózu mezi Čechy a Němci, křesťany a židy, jejíž symbolika byla v jediném strašlivém desetiletí zničena. Jsme na nové cestě: Iniciativy, přinášené občany samými jsou mnohem důraznější a pro lidi významnější než politická usnesení."

CZ

REFORMA VOJVODSTVÍ A JEJÍ VLIV NA KNIHOVNICKOU PRÁCI V JELENÍ HOŘE

Mgr. Miroslava Josko

Veřejná knihovna v Jelení Hoře se od ledna 1999 nachází v situaci, která mi nedovoluje hovořit na mezinárodním fóru o tom nejpodstatnějším v oblasti knihovnictví a čtenářství. V minulých 90 – tých letech jsme mohli prezentovat nové zkušenosti, inovaci jak místní tak také přeshraniční. Čím však může být dnešní prezentace? Sdělením, hlasem do diskuse: Kam směřuje knihovna?

Polskou správní reformou došlo k 1.1.1999 k územnímu rozdělení na 16 vojvodství a přes 300 zemských okresů. Nejnižším stupněm samosprávy zůstává obec. Dřívější vojvodství Jelení Hora bylo integrováno do Dolního Slezska se sídlem správy vojvodství ve Wroclawi. Na území vojvodství Dolního Slezska bylo zřízeno 26 samosprávných zemských okresů. Jelení Hora získala statut města s právem městského zemského okresu.Je sídlem samosprávného orgánu zemského okresu pro 9 obcí: Karpacz, Kowary, Plechowice, Sklarska Poreba, Janowice Wielkie, Jezow Sudecki, Myslakowice, Podgorzyn, Stara Kamienica.

Platnost ústavní reformy státu způsobila převedení řízení většiny státních kulturních institucí na územní samosprávy. Podle schválených ustanovení byly dříve registrované instituce ve vojvodství převedeny pod zemské okresy a města s právy zemského okresu.Pro postavení kulturních institucí bylo rozhodující místo jejich sídla. Město Jelení Hora se stalo zřizovatelem původní vojvodské knihovny, nynější městské veřejné knihovny.

Úkolem samospráv se také stalo řízení a financování kulturních institucí.Cílová finanční rezerva vytvořená omezenými možnostmi pro rok 1999 měla být mimo jiné využita k financování oblasti umění a kultury.V roce 1998 bylo usnesením městské rady 23. března rozhodnuto o krácení rozpočtu pro knihovny na 52 % a rozhodlo se tak o dalším osudu knihovny. Pokusím se představit dopad tohoto rozhodnutí na činnost naší knihovny.

Město Jelení Hora – město významné pro Dolní Slezsko, stát i Euroregiony Nisa a Labe je významné i dynamickým rozvojem knihovnických služeb a rozvojem čtenářství. Společnými pracovními iniciativami podniká knihovna se samosprávou obcí – v 90-tých letech zoufalé akce k získání chybějících finančních prostředků. Dopisy, telefonáty, petice, vystoupení, diskuse, diskuse . Jednání probíhala s institucemi, partnery i osobami, které mohou ovlivnit závěry k problémům knihovny.

Čas uběhl. Finanční prostředky z rozpočtu města stačí pouze na výplaty pracovníků v prvních měsících. Od dubna jen na nezbytné platby: náklady na energii,telefon, topení a dost! Dále trvá nejistota, že peníze budou stačit jen do července . Malá naděje na úspěch, nemožnost vedení knihovny beze ZTRÁT si vynutila vypracování úsporných opatření a upuštění od dosavadních programů a koncepcí. Je nepopulární vyrovnat se s realitou a zahájit dialog k radikálním změnám a odhodlat se k těžkým rozhodnutím.

V knihovně, kde dosahoval počet výpůjček v roce 1998 na jednoho pracovníka přes 20 tisíc, je prováděna drastická redukce pracovních míst. Hromadné propuštění 16 pracovníků knihovny znamenalo výpověď pro každého čtvrtého pracovníka, každé čtvrté místo této knihovny přestalo existovat. Omezil se provoz knihovny ze 44 na 40 výpůjčních hodin týdně. Od 2. pololetí došlo k úplnému zastavení nákupu periodik pro pobočky.

Získáváme sponzory a spojence.

Dne 18. září je ustavena Společnost přátel Městské veřejné knihovny v Jelení Hoře. Cílem společnosti je podpora rozvoje společenské činnosti knihovny zaměřené na její materiální základy, obohacování knižních fondů, která bude sloužit vzdělávacím, kulturním, informačním, vědeckým potřebám v Jelení Hoře a celém regionu.

Druhá etapa správní reformy přinesla původním veřejným vojvodským knihovnám změnu zřizovatele a tím i zdroje financí, statutu, tedy postavení. Dodnes nejsou dořešeny finanční záležitosti rozpočtu kulturních institucí, přijaté místními samosprávami. Málo úspěšný je protest knihovníků, samosprávních orgánů i parlamentářů.

Mezi správou zemského okresu Jelení Hora a správou města Jelení Hora v záležitostech předání úkolů Veřejné okresní knihovny pro zemský okres Jelení Hora na Městskou veřejnou knihovnu Jelení Hora byla podepsaná DOHODA. Beze změny zůstává pouze partnerské uspořádání o spolupráci veřejných knihoven.

Tvoříme trojstrannou euroregionální strukturu a stojíme v popředí pozitivních změn v činnosti veřejného knihovnictví Euroregionu Nisa. Tato skutečnost není jenom komplimentem, že naše setkání má být důležitou etapou ve smě-

rování práce knihovníků, jejichž odhodlanost, profesionalizmus , aktivita a odvaha mohou představovat základy k budování společného projektu strategie rozvoje knihoven a čtenářství Euroregionu Nisa.

Veřejné knihovny v Euroregionu Nisa v současné době zahrnují následující trojstranné úkoly:

- Rozpracování doporučených standardů
  - síť knihoven
  - lokalizace knihoven
  - vybavení knihovnickým i elektrotechnickým zařízením
  - budování knihovních sbírek
- Přepracování uživatelských řádů knihoven tak, aby vycházely z potřeb uživatelů knihoven na území Euroregionu Nisa.
- Pokračovat v dosud realizovaných projektech
  - tematicky zaměřené konference
  - nové formy činnosti práce s dětmi
  - evropské vzdělávání
  - euroregionální vzdělávání nebo zařadit tuto tematiku do programu knihovnických kongresů / Rumburk 1998, Zittau 1999 /
  - literárně – výtvarné soutěže : Krakonoš – Rüberzahl – Rzepior / duch Krkonoš pro děti a mládež z Polska, Německa a České republiky /
  - partnerské výměny zkušeností knihoven a vzájemné poskytování informací

Činnost veřejných knihoven představuje důležitý článek integrace a informačních systémů v euroregionálním rozvoji obyvatel Euroregionu Nisa.

CZ

KONGRES KNIHOVEN EUROREGIONŮ NISA A LABE 4. 11. 1999 V ZITTAU

Renate Schwarze, starostka pro školství, kulturu a sociální věci města Hoyerswerda

Vážené dámy a pánové,
vážené kolegyně a kolegové,

o roli komunální samosprávy se hovoří a píše zejména v době stávajícího slabšího finančního pokrytí. Nejde pouze o skutečnost, že zavedení úsporných balíčků vlády ve Spolkové republice Německo bude mít také dopad na finanční vybavenost obcí.

Dovolte mi na tomto místě říci závěry k fundamentům komunální samosprávy. Základ komunální samosprávy obsahuje základní zákon čl.28, který říká: Obcím musí být zaručeno právo vlastní zodpovědností regulovat veškeré otázky místních společenství v rámci zákona

K tomu přísluší:
- osobní svrchovanost
- organizační svrchovanost
- plánovací svrchovanost
- právní svrchovanost
- finanční svrchovanost
- daňová svrchovanost

Základní zákon dává obcím právní garancí v článku 93, odst.1 č.4b právo bránit se proti zasahování země do spolku.

I když obcím náleží právo regulovat všechny záležitosti místních obcí vlastní zodpovědností, samým základním zákonem jsou vlastní zodpovědná plnění úkolů omezována.

Ústava dává obcím právo na samosprávu jen v rámci zákona!

Zde se nabízí odkaz na obecní úřady obcí a tím také na svobodný stát Sasko, kde je hospodářská součinnost obcí značně omezena. I když zahrnujeme hospodářská zařízení města k základům komunální sféry, jsou oproti privátním podnikatelům omezeny měnícími se zákony a nejednotnými podmínkami soutěže.Následky této situace se prolínají do zhoršeného vybavení obcí, kde se zejména týkají tzv. „dobrovolných úkolů" kde je zařazena oblast kultury a tím i knihoven.

Úkoly správy jsou právně rozlišovány na vlastní a přenesený okruh působnosti. Nás zajímají především vlastní úkoly, které se rozlišují na povinné úkoly samosprávy a tzv. dobrovolné úkoly. V této oblasti je obec činná na vlastní zodpovědnost. Rozhoduje o tom ZDA a JAK. Právě v této oblasti požaduje při skrovných pokladnách právní dohled a při nesouladu s rozpočtem škrty a zastavení těchto úkolů.

Co si nyní s touto situací počít?

K tomu se trefně vyjadřuje kulturně politický dokument se stanoviskem z městského dne v Baden - Württemberg z roku 1994:

„Obecní samospráva existuje tam, kde obcím náleží místa rozhodování, hlavně tedy v oblasti dobrovolných úkolů! Současné přenášení úkolů ze spolků a zemí na obce představuje ohrožení, trvání na dobrovolných úkolech akt odporu!"

Kultura se řadí do této oblasti a patří k jádru komunální samosprávy, které je v současných těžkých ekonomických podmínkách pokládáno za chráněné, a proto je podmínkou přiměřené finanční vybavení. Komunální samospráva je nezbytná ne pro své zákonné zakotvení, nýbrž proto, že je základnou péče o občany.

Na čem musíme konkrétně pracovat?

Komunální kulturní politika se musí tak jako ostatní oblasti nově orientovat, posilovat sebevědomí a na veřejnosti se prezentovat. Musí se zaměřovat na kooperaci s ostatními kulturními institucemi od městských kulturních zařízení až po tzv. svobodné skupiny. Potřebné jsou však i kontakty s hospodářskou sférou. V oblasti rozvoje měst je kulturní politika zaměřena proti sociálnímu a kulturnímu omezování. Architektura města je důležitá, ale v centru našich zájmů musí být člověk.

Lothar Spät se vyjádřil následovně:

„ ... Měřítkem komunálního úspěchu už nejsou pouze kubické metry přebudovaných prostor a dálka postavených silnic. Kulturnější a humánnější je úprava a sanace již stávajícího".

Solidarita je výzvou pro kulturu města.

Je nutné realizovat pragmatické koncepce na podporu mezilidských vztahů. Zatím převažují projekty na výhody pro jednotlivce.Dle mého mínění je potřebná smlouva k vytvoření trvale působících struktur na realizaci propojení kultury a vzdělávání, tzn. kooperaci škol, muzeí, knihoven, hudebních škol a ostatních zařízení pro mládež. Městská kultura se nesmí vzdát tradičních kulturních zařízení!

Zvláštní pozornost náleží veřejným knihovnám. Ony jsou těmi důležitými místy pro setkávání a komunikaci lidí. Knihovny se staly místy, nebo se jimi mohou stát, kde se lze i na veřejnosti uchýlit do soukromí i s celou rodinou. Při společné návštěvě knihovny si každý člen rodiny může najít své zájmy v nabídce mezi elektronickými médii a starými, novými, dobrými knihami.

Jaká zákonodárnost působila dosud na podporu kultury, kde dochází ke spojení komunální a zemské odpovědnosti?

Kultura se stala povinností vydáním zákona o kultuře v r.1994 a vedle finančního příspěvku města a zemského okresu přispívají podílející se obce. Tento zákon je na základě svého časového omezení založen na tom, aby v kulturní společnosti vznikaly dlouhodobé efektivní struktury a nejrůznější zásahy byly šetrné.

Vyžaduje to však vysokou odpovědnost, hledání nových cest a uzavírání užitečných partnerských vztahů.

Motto „Kdo pracuje sám, ten sčítá, kdo společně, ten násobí" platí i pro kulturní zařízení.

Podporovat spolupráci a být nezanedbatelným partnerem v rozvoji města v rámci celkové politiky města, to bylo a je úkolem kultury.Se spoluprací různých partnerů máme v Hoyerswerdě dobré zkušenosti a já bych vám ráda, vážené dámy a pánové, krátce představila dvě z těchto kooperací.

Návštěva jedné velice hezké, činné knihovny ve městě Gütersloh mne inspirovala k zamyšlení, jak bychom my, Hoyerwerda, s prostředky a možnostmi, které jsme měli k dispozici, mohli nalézt cestu k vybudování podobného moderního, komunikačního, informačního a společenského centra.

Prvním krokem a jak se později ukázalo i šťastnou náhodou byla úspěšná reklama Hoyerswerdy o účasti na projektu Nadace Bertelsmann „Veřejná knihovna a škola – nové formy partnerství". Cílem tohoto projektu, ke kterému do budoucna patří města Marburg, Greifswald, Ratingen, Rosenheim a Villingen-Schwenningen, je ve spolupráci městské knihovny a vybraných škol v místě získat více čtenářů mezi žáky a vytvářet celoživotní čtenářské návyky. Projekt obsahuje nové formy a metody práce, např. způsob výuky v knihovně,využívání médií při výuce, předčítání apod. Vypěstovat u dětí zájem o četbu. Zvláštní pozornost je věnována dětem ve věkové skupině 12–13letých, kdy často děti přestávají číst. Pokud jsou včas podchyceni, lze je k četbě opět získat. Tvůrci projektu, kteří se pravidelně setkávají a vyměňují si zkušenosti, se dohodli na strategii, aby děvčata a chlapce ke čtení „svedla". Šlo o to a stále jde, učinit mládeži nabídku takových knih, které je skutečně budou zajímat. Je samozřejmé, že se knihovny musí postavit i k výchově styku s novými moderními médii, které nesmějí v knižním fondu chybět.

Knihovny je nutné osvobodit od „zaprášené" image, např. často byly exkurze školních tříd nudnými a povinnými akcemi, kde šlo hlavně o využívání katalogu a poplatky za upomínky, nyní se mohou školáci obléknout jako piráti, svou „knihovnickou" loď sami objevit a dobývat, krabici s pokladem – knihami si sestavit.Čtenářské noci, dny čtenářských akcí, soutěže – to jsou další vrcholy knihovnicko pedagogické práce. Ku prospěchu chlapců i dívek je produktivní kooperace mezi učiteli a pracovníky knihoven, což umožňuje rozšíření a obohacení výuky vhodnými moderními médii.

Výsledkem tohoto mnohostranného snažení je nárůst počtu uživatelů do 17 let ve veřejných knihovnách zúčastněných měst téměř o 70 % od zahájení projektu. Počet výpůjček se zvýšil o 32 %.

Cílem Bertelsmann – projektu bylo smluvním stanovením odborné i kompetentní odpovědnosti s oblastí vzdělávání, zvýšit vnitřní kvalitu naší knihovny. Následující smlouvou vás seznámíme s další snahou o vytvoření také „vnější kvality" naší knihovny.

Ještě před rokem byla knihovna ve Starém Městě a její pobočka v Novém Městě. Podmínky pro provoz knihovny byly ve Starém Městě pro uživatele, ale zejména pro pracovníky neslučitelné s požadavky na moderní knihovnu.Obtížný, až nemožný byl přístup do knihovny pro starší a invalidní občany, vzhledem k vysokým schodům a chybějícímu sanitárnímu zařízení.

Naším cílem bylo přemístit knihovnu do centra města a vzhledem k většímu počtu obyvatel a nákupních center byla prosazena nová část města.

Vzhledem k omezeným možnostem byla po jednání s oslovenými partnery vyloučena novostavba a jednalo se o tom, která stávající budova by pro účely knihovny připadala v úvahu. Po dlouhých jednáních s městu patřící bytovou společností Hoyerswerda, s.r.o., nám byly nabídnuty místnosti po velkém knihkupectví, tzv. přízemní funkční stavba, v obytném bloku ve frekventovaném centru města. S bytovou společností jsme také našli akceptovatelnou finanční strategii pro oba partnery.

Záměr, zřídit novou knihovnu spojením staré knihovny a pobočky a zahrnout do rozpočtu roku 1997 potřebné finanční prostředky, byl schválen.

Nová Městská knihovna Hoyerswerda byla otevřena po relativně krátké sanační době dne 13.7.1999.

Pro náš záměr jsme našli podporu odpovědných představitelů kultury „Horní Lužice – Dolní Slezsko" a ideální finanční pomoc v projektu „Spojení knihoven v oblasti kultury". Dozor nad obsahem převzalo Odborné pracoviště pro veřejné knihovny. Díky konstruktivní spolupráci všech partnerů od stavebních společností přes kancelář architektů,tvůrců reklamy a mnoha firem, které se na přestavbě podílely, proběhla konkrétní realizace stavební a logistické stránky přemístění knihovny hladce a plánovitě.V neposlední řadě mají zásluhy pracovníci knihovny, z nichž mnozí stavbě domu věnovali „noční směny". Působili dojmem, že koníček se stal prací, tak angažovaní a nápaditi byli všichni při řešení problémů.Společným úsilím bylo i přes omezené finanční prostředky dosaženo něčeho nového a pozitivního pro občany.

Knihovna, jako součást městské kultury, a kombinace s nákupními centry a ostatní občanskou vybaveností si nemusí odporovat a může zohledňovat nejrůznější potřeby občanů.

Přestěhování knihovny pomohlo i bytové společnosti a jejím nájemníkům. Využití prázdných prodejních ploch městského centra tuto exponovanou polohu oživilo a obohatilo.

Vrátím-li se k výchozímu bodu mého výkladu, musím konstatovat, že úkol kultury / hovořím o městské kultuře/ spočívá v tom, že sdružuje lidi různého věku, rozdílného původu i rozdílných zájmů. Cílem komunální kultury je prolomení izolace a spojení lidí, odbourání předsudků a tím naplňování sociální funkce.Tuto skutečnost by měli uvážit všichni rozhodující představitelé společnosti, kteří v rámci úsporných opatření používají červenou tužku vždy nejprve v oblasti kultury. Kulturní chudobou začíná sociální chlad a nakonec nás přijde všechny draho.

Stručně – naše knihovna je především místem blahodárně působícím.

Připojuji se k vizi vyslovené Robertem Jungem:

„ ... umím si představit knihovnu, ve které je přinejmenším tak hodně mluveno jako psáno: místo, kde se dá scházet, trh informací par excellence ... Neboť, kde lidé ... po hodiny ... čtoucí, diskutující, přemýšlející u tichého stolku mohou sedět pohromadě,tam je základ, na kterém se kultuře daří..."

D

ERÖFFNUNG DER BIBLIOTHEKSKONFERENZ „GRENZENLOS IN DIE ZUKUNFT“

Öffentliche Bibliotheken der EUROREGIONEN Neisse und Elbe

Christian Leutemann

Sehr geehrte Damen und Herren,
liebe Kolleginnen und Kollegen aus den EUROREGIONEN Neisse und Elbe, aus Polen, und der Tschechischen Republik und Deutschland.

Ich heiße sie zu dieser Bibliothekskonferenz im Namen der Kommunalgemeinschaft der EUROREGION Neisse, des Landratsamtes Löbau-Zittau und der Staatlichen Fachstelle für Öffentliche Bibliotheken im Regierungsbezirk Dresden herzlich willkommen. Ganz besonders freue ich mich begrüßen zu dürfen Frau Ministerialrätin Stimmel, Referatsleiterin für Wissenschaftliche und Öffentliche Bibliotheken im Sächsischen Staatsministerium für Wissenschaft und Kunst, Herrn Schulze, Vorsitzenden der Kommunalgemeinschaft EUROREGION Neisse und Landrat des Niederschlesischen Oberlausitzkreises und Herrn Kloß, Oberbürgermeister unserer Tagungsstadt Zittau, ich heiße sie zu dieser Bibliothekskonferenz im Namen der Kommunalgemeinschaft EUROREGION Neisse, des Landratsamtes Löbau-Zittau und der Staatlichen Fachstelle für Öffentliche Bibliotheken im Regierungsbezirk Dresden sehr herzlich willkommen.

Über den engeren Kreis der Bibliotheksleiter in den EUROREGIONEN Neisse und Elbe hinaus darf ich meine Kollegen aus den Staatlichen Fachstellen für die Regierungsbezirke Chemnitz und Leipzig begrüßen. Für unsere Konferenz konnten wir Referenten gewinnen, die uns für die weitere grenzüberschreitende Arbeit Hinweise und Anregungen geben können. Ich darf hier namentlich begrüßen: Herrn Sachs, Kulturattache am Generalkonsulat der Bundesrepublik in Wroclaw und Frau Schwarze, Bürgermeisterin der Stadt Hoyerswerda. Zum Thema „Entwurf einer Empfehlung für eine Bibliotheksgesetzgebung in Europa“ begrüße ich Frau Beger, Direktorin der Berliner Landes– und Zentralbibliothek.

Ich denke aber auch, dass Ihnen unsere morgige Exkursion in die Stadtbibliothek Pirna und die Gemeindebibliothek in Obercunnersdorf viele Anregungen zur praktischen Bibliotheksarbeit wie Arbeitsabläufe, Bestandspräsentation, Verbuchung, Bau– und Einrichtung von Bibliotheken geben wird. Für übermorgen erhoffe ich mir, und ich denke das ist unser gemeinsames Interesse, viele Ideen zur praktischen Zusammenarbeit.

Sie wissen alle, die Sie ja auch größtenteils im Tagungsgeschäft stecken, dass eine Tagung viele Väter und Mütter hat. Ich möchte hier nicht alle aufzählen, im Tagungsprogramm kann es nachgelesen werden, aber gestatten Sie, dass ich hier die wichtigsten nenne. An erster Stelle möchte ich die „Konrad Adenauer-Stiftung“ und die Kreissparkassen Zittau-Löbau und Pirna-Freital erwähnen, ohne deren umfangreiche finanzielle Unterstützung diese Tagung in diesem Umfang nicht stattfinden könnte.

In den Dank möchte ich auch einschließen, das Landratsamt Löbau-Zittau, Frau Wienrich und Herrn Hesse und der Kommunalgemeinschaft EUROREGION Neisse, Frau Schubert, für deren organisatorische, fachliche und finanzielle Unterstützung ich mich herzlich bedanke.

Erstmals findet die Konferenz im Freistaat Sachsen, in Zittau, in diesem geschichtsträchtigen Ort, im Dreiländereck zur Republik Polen und der Tschechischen Republik statt. Es ist eine Weltpremiere, dass wir hier in Zittau tagen. Sicherlich ist sie auch als Anerkennung für die in dieser Region geleistete bibliothekarische Arbeit und die grenzüberschreitenden Bemühungen, besonders hinsichtlich der Vermittlung und Erschließung der wissenschaftlichen Altbestände zu verstehen. Seit fast sieben Jahren gibt es eine intensive und vor allem konstruktive Zusammenarbeit zwischen der ehemaligen Wojewodschaftsbibliothek, jetzt Stadt– und Regionalbibliothek in Jelenia Gora, der Wissenschaftlichen und Öffentlichen Bibliothek in Liberec und unserer Fachstelle. Gemeinsame Fachtagungen, gemeinsame literarisch-bildkünstlerische Wettbewerbe für Schüler z. B. zum Thema „Rübezahl“ und die Erarbeitung einer Broschüre über Bibliotheken in der EUROREGION Neisse sind nur wenige Beispiele dieser Zusammenarbeit. Für den Aufbau deutschsprachiger Abteilungen der Bibliothek in Jelenia Gora und Liberec konnte die Fachstelle Dresden 1000 bzw. 300 Bücher, die uns zahlreiche Verlage dafür spendeten, übergeben. Eigentlich wollten wir heute eine neue Broschüre „Bibliotheken in der Informationsgesellschaft“ Öffentliche Bibliotheken in den EUROREGIONEN Neisse und Elbe vorstellen. Leider stellten sich Verzögerungen bei der Erarbeitung ein, wir hoffen aber, dass sie noch dieses Jahr fertig wird.

Von dieser Bibliothekskonferenz, die erste fand vor etwa einem Jahr in Rumburk statt, erhoffen wir uns Impulse für weitere gemeinsame Aktivitäten der Bibliothek in den EUROREGIONEN.

Große staatspolitische Gesten mögen für die Zusammenarbeit in den EUROREGIONEN wichtig sein, noch wichtiger sind aber die Initiativen die von den Bürgern, von den Institutionen ausgehen. Bibliotheken können dabei ihren Teil dazu beitragen, dass die produktive Gemeinschaft der drei Länder wieder neu entdeckt bzw. intensiviert wird. Bibliotheken sollen in den EUROREGIONEN neben ihrer Aufgabe zur Bildung, Kommunikation und Information auch Orte der Begegnung und der Erneuerung des gemeinsamen geistigen Erbes sein, Orte in denen gegenseitiges Verständnis und Toleranz wächst, in den ein Klima der Offenheit und des Aufeinanderzugehens herrscht, an dem sich Menschen treffen und ein Dialog stattfindet.

Lassen sie mich noch drei kurze Punkte aufgreifen, ohne damit Vollständigkeit anzustreben, die zum Thema dieser Konferenz gehören.

Es geht um die Notwendigkeit der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit im Bibliothekswesen. Einiges wurde dazu bereits praktiziert, was durchaus auch Vorbildfunktion für andere Regionen haben könnte. Dennoch müssen weitere zielstrebige Anstrengungen unternommen werden, um auch auf den Gebieten des Bibliothekswesens in unserer EUROREGION in europäische Kategorien hineinzuwachsen. Da geht es um die Fragen des Leihverkehrs zwischen den verschiedenen Nationen, um Intensivierung von Hospitationen, also um Austausch von Personal im Bibliotheksbereich. Das ermöglicht ein Kennenlernen der Handhabung in anderen Ländern und fördert die Zusammenarbeit. Es geht dabei auch um den praktischen Erfahrungsaustausch.

Der zweite Punkt beinhaltet die Öffnung der Bibliotheken für kulturelle Veranstaltungen, nennen wir es kulturelle Kooperation. Hier sind noch gewisse Defizite zu vermerken. Oftmals ist es auch so, dass Bibliotheken im ländlichen Raum nicht als Kommunikationszentren zur Verfügung stehen können, ein Stadt – Land – Gefälle.

Der dritte Punkt der mir ausgesprochen wichtig erscheint, ist die Zusammenarbeit von Öffentlichen Bibliotheken und Schulen. Ich muß wohl kaum noch ausführen, wie wichtig es ist die Schüler an Bücher heranzuführen und sie gleichzeitig auch im verantwortungsvollen Umgang mit weiteren Medien zu schulen. Bibliotheken sind Schaltzentralen in dieser informativen und kommunikativen Vernetzung. Neben dem Elternhaus und der Schule ist es auch Aufgabe der Bibliotheken der Jugend zu lernen, mit der Medienflut umzugehen und die virtuelle von der realen Wirklichkeit zu unterscheiden. Hier gibt es im Bibliotheksbereich ein weites Feld sinnvoller grenzüberschreitender Arbeit und ich hoffe, wir kommen hier in nächster Zeit einen kleinen Schritt vorwärts. Durch das bilaterale Gymnasium in Pirna sind durch dortige Stadtbibliothek, die wir morgen besichtigen werden, gute Voraussetzungen zur schulbibliothekarischen Arbeit geschaffen worden. Auch die Gemeindebibliothek in Obercunnersdorf, die auf unseren morgigen Besichtigungsprogramm steht, wird im nächsten Jahr von tschechischen Schulklassen einer Nachbargemeinde besucht.

In der ihnen vorliegenden Tagungsmappe finden sie Vorschläge zu gemeinsamen Projekten, zu denen ich sie bitte, bis übermorgen ihre Meinung zu sagen bzw. sie uns schriftlich zu geben, Vorschläge der Zusammenarbeit ergänzen und Prioritäten bei der Vorschlagsliste zu setzen. Mit uns meine ich, Frau Josko, Jelenia Gora, Frau Vohlidalova, Liberec und mich, die wir nun schon sieben Jahren zusammenarbeiten. Vorteilhaft wäre es, wenn wir am Donnerstag bereits Arbeitsgruppen bilden könnten.

Des Weiteren finden Sie an bibliotheksfachlichen Materialien den „Entwurf einer Empfehlung für eine Bibliotheksgesetzgebung in EUROPA“, das Manifest der UNESCO zu Öffentlichen Bibliotheken. Ein interessanter Aufsatz zur Rolle der Öffentlichen Bibliothek zwischen Staat und Bürgergesellschaft und deren gesellschaftlicher Nutzen sowie Ergebnisse und Leistungen der Bibliotheken unseres Regierungsbezirkes.

Hinweisen möchte ich Sie auf zwei Ausstellungen in den hier angrenzenden Räumen.

Die eine ist eine Firmenausstellung der ekz bibliotheksservice GmbH aus Reutlingen. Es ist eine der wichtigsten Planungs-, Ausstattungs– und Servicefirmen für Bibliotheken. Die hier ausgestellten Produkte zeigen nur einen kleinen Teil der Angebotspalette. Beispielsweise wurde auf die Vielfalt der Angebote an Bücherregalen verzichtet. Dafür gibt es Prospekte und Frau Kleinsteuber, ihre Ansprechpartnerin für diese Ausstellung, freut sich, wenn Sie ihnen in den Pausen dazu ihre Fragen beantwortet und vieles erläutern kann.

Die zweite Ausstellung nennen wir „Auf Lessings Spuren – schreibende Bibliothekare aus Sachsen". Sie wissen, Lessing – einer der bedeutendsten deutschen Dichter, ist nicht weit von hier in Kamenz geboren. Lessing war auch Bibliothekar und auch heute gibt es Bibliothekare, die ebenfalls Schriftsteller sind. Was sie in den letzten 5-6 Jahren geschrieben haben, es ist keine bibliothekarische Fachliteratur, sondern Romane, Gedichte sowie populärwissenschaftliche Literatur die in dieser Ausstellung gezeigt wird. Vielleicht eine Anregung die Ausstellung mit Literatur tschechischer und polnischer Bibliothekare zu erweitern.

Erinnern möchte ich in diesen Zusammenhang an Lessings berühmte Ringparabel aus seinem Schauspiel „Nathan der Weise". Ein Königshaus im Osten besaß einen Ring, der die Eigenschaft hatte, seinen Träger vor Gott und Menschen angenehm zu machen. Diesen Ring übertrug viele Generationen hindurch der jeweils regierende König bei seinem Tod dem Lieblingssohn, bis er auf einen Herrscher kam, der seinen drei Söhnen mit gleicher Liebe zugetan war. Unfähig, sich für einen von ihnen zu entscheiden, lässt er nach dem Muster des echten Rings zwei weitere, vollkommen ähnliche anfertigen und übergibt sie allesamt vor den Tod seinen Söhnen. Deren Streit um den echten Ring schlichtet ein kluger Richter, indem er einzig praktisches Handeln zum Maßstab für die Echtheit des Ringes erhebt. Der Sultan erkennt, dass sein Gebot , den Absolutheitsanspruch irgendeiner der Religionen in theoretischer Argumentation zu begründen, ist müßig: Religion, in welcher Gestalt sie auch immer auftritt, muss sich durch praktische Humanität ausweisen. Gilt das nicht auch symbolisch für die Regionen in unseren Dreiländereck? Wir müssen Grenzgänger im besten Sinne des Wortes sein und wir müssen den Nachbarn kennen um Vorurteile zu beseitigen, die Grenzen in den Köpfen abzubauen.

Unsere Bibliotheken können dazu vieles beitragen. Ich erinnere hierbei an ein bekannten Liedes von Reinhard Mey, mit den Titel „Über den Wolken muß die Freiheit wohl grenzenlos sein", nun wir wollen es etwas tiefer auch zustande bringen – ganz nach dem Motto dieser Tagung „Grenzenlos in die Zukunft".

Elektronische Medien überschreiten schon alle Grenzen, zum Teil nutzen Bibliotheken diese Möglichkeiten bereits. Aber auch die klassische Lesekultur hat ihre Existenzberechtigung und sie wird sie immer behalten. In beiden liegt die große Chance der Bibliotheken.

Ich wünsche mir von dieser Tagung, dass wir alle viele brauchbare Anregungen und Ideen für die weitere praktische Gestaltung unserer grenzüberschreitenden Zusammenarbeit mitnehmen können. Grenzregionen haben Nachteile, lassen Sie uns die Grenzregionen zum Vorteil machen.

Ich darf nun unter Zustimmung der Mitveranstalter, dem Landratsamt Löbau-Zittau und der Kommunalgemeinschaft der EUROREGION Neisse die Tagung als eröffnet erklären und den Oberbürgermeister der gastgebenden Stadt Herrn Jürgen Kloß um ein kurzes Grußwort bitten.

D

KULTURELLE VERGANGENHEIT UND ZUKUNFT IN DER EUROREGION NEISSE

Rainer Sachs

Regionen und Grenzregionen existieren seit dem Anfang der Weltgeschichte, Euroregionen erst wenige Jahrzehnte. Grenzregionen werden zu Euroregionen, wenn sich die Menschen beiderseits der Grenze ihres europäischen Erbes und der sich daraus ergebenden Verpflichtung bewusst werden. Generell kann gesagt werden, dass diese Verpflichtung nur den Aufruf zu einem gemeinsamen besseren Leben enthält, denn schon die Bibel vermittelt die soziale Grundwahrheit, dass gegenseitiges Geben besser als das Bestreben nach ausschließlichem Nehmen ist. Ich habe das genannte Bibelzitat etwas erweitert, weil natürlich das gegenseitige Geben die Bereitschaft zur Aufnahme der Gabe des Partners unabdinglich voraussetzt. Auf einem Treffen von Bibliothekaren stellt sich natürlich die Frage, wie diese Berufsgruppe ihren Beitrag zur Lösung der genannten Aufgaben leisten kann. Eine grundlegende Bedeutung hat zweifellos eine genaue Kenntnis der Geschichte der Heimatregion, die im Falle der Euroregionen auch immer eine Grenzregion ist. Dies wiederum erfordert automatisch, sich mit den Schicksalen und Traditionen aller historischen Bewohner und Anrainer des entsprechenden Gebietes produktiv auseinander zu setzen. Niesmals ist dieses Wandern durch die Geschichte eine lückenlose Abfolge von Toleranz und gegenseitigem Verstehen, Beispiele von einander zugefügten Leid und Unrecht sind häufig, auf Friedenszeiten und Zusammenarbeit folgten Mord, Plünderung, Gewalt und Tod. Gerade die letztgenannten Geschichtsfacetten sollten auf keinen Fall als weiße Flecken ausgespart bleiben, denn naturgemäß sind negative Ereignisse noch heute der potentielle Grund, auf denen neue Missverständnisse entstehen könnten. Aber gerade sie sollten als memento dienen - die langfristige Sicht geschichtlicher Ereignisse lässt nicht den geringsten Zweifel daran, dass Kriege in menschlicher Hinsicht keine Sieger kennen.

Diese Grundwahrheiten durchlebbar und somit eindringlich zu vermitteln ist, wie mir scheint, eine der Hauptaufgaben eines jeden Bibliothekars. Sie erfolgreich zu meistern erfordert wiederum die verständnisvolle symbiotische Pflege dreier sich gegenseitig bedingender Kulturelemente: der Regional-, der National- und der internationalen Kultur. Erst das volle Verständnis für die eigene regionale und nationale Prägung als wichtigen Beitrag zur internationalen Kultur, schafft die Voraussetzung für eine vollberechtigt-partnerschaftliche Partizipation am allgemein-internationalen Kulturleben. Der Stolz auf Geschafftes und das Wissen um die Probleme der Heimatregion oder der eigenen Nation machen feinfühliger für die Freuden und Bedrängnisse der Nachbarn oder jeder anderen menschlichen Gemeinschaft.

Die bisher vorgestellten sehr theoretischen Erörterungen provozieren die Frage nach dem Stand der euroregionalen Entwicklung in der Euroregion Neisse. Trotz zahlreicher Probleme, die sich u.a. aus den finanziellen Beschränkungen ergeben - und hier ist mittelfristig eher mit einer Verschlechterung, als einer Verbesserung der Lage zu rechnen, fällt die Bilanz im Bereich der deutsch-polnischen Beziehungen, im Großen und Ganzen günstig aus. Die früher zur Staatsdoktrin erhobene Verfälschung und Verteufelung des deutschen Abschnitts der Geschichte Schlesiens haben einem intensiven Suchen nach der Eigenidentität, Verständnis und Toleranz gemacht. Die wegfallende Notwendigkeit ständiger gegenseitiger polemischer Lähmung machen den Weg zu einem verständnisvollen Dialog und nicht nur organisatorisch gemeinsamen Initiativen frei. Sogar für liebevollen Humor bietet das neue Bewusstsein des positiven Miteinander der Euroregion Neisse Raum. Ruft man beispielsweise die Internetseite des Staatsarchivs in Lauban auf, die östlichste Stadt des Sechsstädtebundes war bis 1815 sächsisch, dann preußisch und gehört seit 1945 zum polnischen Staatsgebiet, wird man von dem gleich neben dem Stadtwappen stehenden polnischsprachigen Gruß „"herzlich Willkommen im guten alten Sachsen„ überrascht - ein Hinweis auf die Tatsache, dass sich in diesem Archiv zahlreiche Dokumente aus einem Zeitabschnitt befinden, der schon längst der Geschichte angehört. Die sich hierin manifestierende und von den schlesischen Kollegen ausnahmslos gebilligte Bereitschaft zum vertraulichen Umgang mit der eigenen Geschichte, die zugleich auch Geschichtstradition des Nachbarn ist, wäre vor nicht all zu langer Zeit strafrechtlich verfolgt worden und mit Sicherheit ein Exempel statuiert worden.

In eine ähnliche Richtung weist die inzwischen erfolgte Gründung eines Deutsch-Polnischen Zentrums zur Erforschung des schlesischen Kulturerbes durch den Polnischen Kunsthistorikerverband, die mit ausdrücklicher Billigung sowohl der Leitung der Wojewodschaft Niederschlesien, der Stadt Breslau, der Deutsch-Polnischen Kommission für grenznahe Zusammenarbeit, als auch des Auswärtigen Amtes der Bundesrepublik Deutschland erfolgte. Mit dieser Institution, in der polnische und deutsche Kulturhistoriker gemeinsam arbeiten, ist hoffentlich der erste Schritt zu einer, den historischen Gegebenheiten am besten entsprechenden gemeinsamen deutsch-polnischen Kulturdenkmälerpflege getan.

Alle genannten Beispiele scheinen das Bibliothekswesen nur am Rande zu streifen. Dem ist jedoch nur scheinbar und solange so, wie man mit einem schon der Vergangenheit angehörenden Bibliotheksbegriff als "Bücherbereitstellungss-

telle„ arbeitet. Als moderne Zentren zwischenmenschlicher Kommunikation konzipierte Bibliotheken brauchen nicht nur lebensnotwendig den hier skizzierten kulturell-politischen Gesamtkontext, sondern sind sogar eine seiner wichtigsten Determinanten. Unabhängig vom Trägermaterial bleibt die Tatsache bestehen, dass bewusste Wissensaufnahme bildet und formt, die Konsumption von ausschliesslich kommerzieller Massenkultur hingegen entmenscht und verdummt. Menschen, welche sich ausschließlich in Computersprachen artikulieren können, haben einen wichtigen Teil ihrer Lebensqualität aufgegeben. Dies zu verhindern, ist die gemeinsame Aufgabe aller Bibliothekare der Euroregion, denn Gemeinsamkeit macht nicht nur stärker, sondern so weit sie eine bewusste und ehrliche Gemeinsamkeit ist, auch glücklicher und Lebensglück und Freude braucht man, um zukünftige Aufgaben meistern zu können!

D

EIN BIBLIOTHEKSGESETZ FÜR EUROPA

Gabriele Beger

Diese Frage stellten sich internationale Gäste aus dem Bibliothekswesen in Straßburg, in München und in Wien. Anlass war ein „Entwurf einer Empfehlung für eine Bibliotheksgesetzgebung in Europa", den der Europarat zur Diskussion in den Mitgliedsstaaten vorgelegt hat. Auf der Straßburger Konferenz im November 1998 „Libraries and Democracy: the responibilities of the State, local authorities and professionals" wurde deutlich, dass

- Bibliotheken eine unverzichtbare Voraussetzung zur Verbreitung von Wissen darstellen
- Bibliotheken als aktives Agens ein wesentliches und unverzichtbares Element für die Informationsvermittlung und den Schutz des kulturellen Erbes sind
- ein Land nur wirklich demokratisch ist, wenn jedem Einwohner der gleiche Zugang zur Information gewährt wird,
- alle Informationen - unabhängig von ihrem Träger - im Rahmen des Artikel 10 der Konvention der freiheitlichen Grundrechte zur Verfügung gestellt werden
- Bibliotheken global wirken und ihre Produkte und Dienstleistungen weltweit anbieten
- im Rahmen lebenslangen Lernens langfristige Bildungsstrukturen etabliert werden müssen.

„Angesichts dessen, dass aufgrund der Komplexität dieser Themen. eine europäische Politik zur Bibliotheksgesetzgebung gefordert wird, die auf gemeinsamen Prinzipien demokratischer Werte basiert, empfiehlt das Ministerkomitee gemäß den Bestimmungen nach Artikel 15b des Europarates den Mitgliedsstaaten:

- Maßnahmen für eine Bibliotheksgesetzgebung zu ergreifen, deren Prinzipien mit der hier folgenden Empfehlung in Einklang sind, und existierende Gesetzgebung auf die selben Prinzipien abzustimmen
- und die Empfehlung so weit wie möglich unter den damit befassten Körperschaften und Personen zu verbreiten."

Die folgende Konferenz am 29. - 30. April in München stand unter dem Thema „LOKAL <-> GLOBAL: Bibliotheksgesetzgebung in regionalen und föderativen Systemen. Das Goethe-Institut als Initiator lud in Zusammenarbeit mit dem Europarat und der Bundesvereinigung Deutscher Bibliotheksverbände Vertreter aus Großbritannien, Italien und Spanien als Referenten aus Ländern mit dezentralen Kulturhoheiten sowie aus Norwegen, Portugal und Brüssel, die die 4 Kernbereiche des Empfehlungsentwurfes vorstellten, ein. Im Mittelpunkt der Diskussionsbeiträge standen neben der Erörterung von Erfahrungen und Voraussetzungen für eine Bibliotheksgesetzgebung in föderativen' Systemen die Verknüpfung von lokaler und globaler Ebene und die vernetzte Informationsvermittlung im Zuge von Kooperationen und Projekten. Der Kongress schloss mit dem Vortrag "Grundsätze für eine Bibliotheksgesetzgebung in Staaten mit dezentraler bzw. föderativer Struktur„, der in diesem Heft unter der Rubrik Aus den Bibliotheken" abgedruckt ist.

Wien stellte seinen Kongress vom 17. - 18. Juni unter das Thema „Neue Aufgaben, neue Chancen für Öffentliche Bibliotheken". Die Veranstalter der Büchereiverband Österreich, das Französische Kulturinstitut in Wien und die Bibliotheque publique d'information du Centre Georges Pompidou, hatten Vertreter aus Frankreich, dem deutschsprachigen Raum sowie aus Mittel- und Osteuropa geladen. Nach einer Bestandsaufnahme zur Bibliotheksgesetzgebung in den geladenen Staaten wurden Erfahrungen zu Profil und Profilierung sowie Bibliotheksausbildung und neue Technologien diskutiert.

Allen Kongressen zur Bibliotheksgesetzgebung ist gemein, dass die Bibliotheken sich den neuen Herausforderungen an Informationsvermittlung engagiert stellen, dazu jedoch einer soliden rechtlichen. Grundlage bedürfen, um ihre Tätigkeiten im Interesse der Allgemeinheit im Interessenkonflikt mit den Produzenten und auch in Anbetracht der leeren öffentlichen Kassen legitimieren zu können.

(Der vollständige Wortlaut des Entwurfs einer Empfehlung für eine Bibliotheksgesetzgebung in Europa„ in der Fassung vom Mai 1999, kann unter der Adresse: **http://www.uoethe.de/z/30/biblkonf/deempf.htm** aufgerufen und ausgedruckt werden.)

Bibliotheksrelevante Gesetzgebung, Standards und Kooperationen in Deutschland

Bibliotheksrelevante Gesetzgebung in Deutschland: Es gibt kein Bibliotheksgesetz. Die Zuständigkeiten für das Bibliothekswesen werden in Deutschland durch

- die in der Verfassung festgelegte Kulturhoheit der Bundesländer,
- das Bundesministeriums für Bildung, Wissenschaft, Forschung und Technologie,
- die Autonomie der Universitäten bestimmt. Danach liegt die gesetzgeberische Zuständigkeit für das Öffentliche Bibliothekswesen bei den Ländern, Kommunen und Gemeinden und für das wissenschaftliche bei der jeweils zuständigen juristischen Person, die sowohl der Bund, die Hochschule bzw. Universität oder ein Institut sein kann.

Unter bibliotheksrelevanter Gesetzgebung werden deshalb alle Rechtsvorschriften verstanden, die auf die Tätigkeit von Bibliotheken Einfluss haben. Dies sind vor allem:

- Bürgerliches Gesetzbuch
- Verwaltungsverfahrens- und Vollstreckungsrecht
- Urheberrecht
- Haushalts- und Finanzrecht
- Jugendschutz
- Personal- und Arbeitsrecht
- Datenschutz

Exkurs durch bibliotheksspezifische Rechtsvorschriften

Für die **Öffentlichen Bibliotheken** in Deutschland gibt es in der Regel keine explizite Gesetzgebung mit Ausnahme einiger weniger Rechtsvorschriften auf Landes- oder Gemeindeebene. Dagegen gibt es eine Reihe von rechtlich nicht verbindlichen Bibliotheksentwicklungspläne, die einige Städte und Länder aber auch Bibliotheksverbände formulierten. Diese legen in Form von Empfehlungen, vor allem Standards für Ausstattung und Arbeitsteilungen zwischen den Bibliotheken fest.

Damit ist die Unterhaltung von Öffentlichen Bibliotheken in der Regel eine freiwillige Leistung des Staates, so weit sich das Land nicht selbst zur Förderung und/oder Unterhaltung rechtlich verpflichtet hat. Dies ist der Fall in folgenden Bundesländern:

- Gesetz zur Förderung der Weiterbildung und des Bibliothekswesens im Land Baden-Württemberg
- Regelung des Ministeriums ... „Öffentliche Bibliotheken und Schulbibliotheken im Land Sachsen-Anhalt"
- Förderung der Volksbüchereien im Land Bayern
- Verordnung über die Gliederung der staatlichen Bibliotheksverwaltung im Land Bayern
- Aufgaben und Zuständigkeiten der Staatlichen Volksbüchereien im Land Hessen
- Errichtung und Tätigkeit der Staatlichen Fachstelle im Land Brandenburg

Zu den **wissenschaftlichen Bibliotheken** in Deutschland gehören die Deutsche Bibliothek, die Staatsbibliothek zu Berlin, eine Vielzahl von Fach- und Hochschulbibliotheken sowie Spezialbibliotheken von Institutionen und Firmen.

Organisation und Aufgaben der erstgenannten, von Bund- und Ländern gemeinsam finanzierten, wurden rechtlich durch eigene Gesetze geregelt.

Ebenfalls gesetzlich geregelt ist die Abgabe von Pflichtexemplaren an die Nationalbibliothek durch Bundesgesetz und in unterschiedlich ausgestalteten Landesgesetzen an die Regional- bibliotheken. Dadurch gibt es in den Ländern keine einheitliche, kostenlose Ablieferungspflicht, auch die abzugebenen Medienarten sind unterschiedlich interpretiert. Allein das Bundesland Berlin hat in einem Pflichtexemplargesetz die kostenlose Pflichtabgabe aller - einschließlich elektronischer Medien - geregelt. Für die Hochschulbibliotheken sind als Rechtsgrundlage sowohl das Hochschulrahmengesetz des Bundes als auch die Landeshochschulgesetze heranzuziehen. Damit ist eine relative Einheitlichkeit auch über die Landesgrenzen hinaus gegeben. Dennoch sind die Hochschulen in der Organisation, Strukturierung und Ausgestaltung ihrer Bibliotheken weitestgehend frei. Diesbezügliche Rechtsvorschriften sind:

- Gesetz über die Deutsche Bibliothek (Nationalbibliothek)
- Gesetz über die Errichtung einer Stiftung „Preußischer Kulturbesitz"
- Gesetz über die Errichtung einer Stiftung „Zentral- und Landesbibliothek Berlin"
- Pflichtexemplargesetze der Bundesländer
- Hochschulrahmengesetz
- Hochschulbauförderungsgesetz
- Universitätsgesetz des Landes Baden-Württemberg
- Hochschulgesetze der Bundesländer Thüringen, Bremen, Rheinland-Pfalz
- Fachhochschulgesetz Baden-Württemberg

Fazit: Viele hundert Gesetze und Verordnungen sind bibliotheksrelevant. Durch die Errichtung eines Kulturstaatsministeriums besteht erstmalig die Chance ein Bibliotheksgesetz in Deutschland zu erlassen, welches jedoch der Zustimmung der Länder bedürfte.

Frage nach dem juristischen Regelungsbedarf:

Aus dem vorliegenden „Entwurf einer Empfehlung für eine Bibliotheksgesetzgebung in Europa" und den Erfahrungen aus Staaten mit Bibliotheksgesetzen sind folgende Grundsätze zur Sicherung der Versorgung einer breiten Bevölkerung mit Informationen unverzichtbar gesetzlich zu regeln: 1.Der Staat erkennt die Bedeutung von Bibliotheken im Rahmen der Gewährleistung der Informations- und Meinungsbildungsfreiheit für seine Bürger an. 2.Die Existenz von Bibliotheken wird deshalb durch eine staatliche Finanzierung gesichert. 3.Die Basisleistung einer Bibliothek ist für den Bürger kostenfrei. 4.Bibliotheken sind in ihrem Bestandsaufbau autark. Sie sammeln, erschließen, bewahren und stellen Medien und Informationen unabhängig vom Träger zur Nutzung zur Verfügung.

Formen der rechtlichen Ausgestaltung:

1 .Eigenständiges Bibliotheksgesetz ist nur sinnvoll, wenn o.g. Grundsätze dort verbindlich festgeschrieben werden. Detaillierte Regelung von Einzelfragen hat regelmäßig zur Folge: * Behinderung zukünftiger Entwicklungen * Ständiges Gesetzänderungsbestreben * Festschreibung von Mindeststandards auf der Grundlage der gegenwärtigen finanziellen Situation des Staates

2. Einflussnahme auf relevante Rechtsvorschriften im Sinne einer Ausgestaltung o.g. Grundsätze: Dabei besteht akuter Regelungs- und Handlungsbedarf insbesondere in folgenden Rechtsgebieten: - Ausnahmetatbestände zu erwirken in internationalen Copyright-Vereinbarungen, EU- Richtlinien und nationalen Urheberrechtsgesetzen, die sicherstellen, dass der ungehinderte freie und bezahlbare Zugang zu allen Medienarten für jedermann durch Bibliotheken gewährleistet bleibt Dabei ist im digitalen Umfeld der Interessenausgleich zwischen Urheber, Verleger und Allgemeininteresse vom Staat neu zu definieren - Festschreibung der kostenlosen Pflichtexemplarabgabe an National- und Regionalbibliotheken auf nationaler und regionaler Ebene zur Gewährleistung der Überlieferung des geistigen Erbes - Festschreibung der Unterhaltung von Bibliotheken in den Verfassungen des Staates, der Länder und Regionen

Bedeutung der Standardisierung und überregionalen Kooperation:

Neben einer rechtlich verbindlichen Ausgestaltung von bibliotheksrelevanten Tatbeständen sind Standards und Kooperationen wichtigste Grundlage für ein durch Effektivität und Effizienz geprägtes Leistungsangebot aller Bibliotheken. Standards erreichen keine Rechtsverbindlichkeit, sie sind dennoch eine überzeugende Alternative, einheitlich und begründet Aufgaben, Angebote und Ausgestaltung von Bibliotheken einzufordern. Umso harmonisierter die Standards (wie z.B. durch die IFLA gesetzt), umso größer die Akzeptanz. Kooperationen sind Rechtsformen der Zusammenarbeit, die besonders geeignet sind, gleiche Arbeitsabläufe, arbeitsteilige Prozesse und gleichartige Angebotsinteressen optimal zu koordinieren und effizient zu gestalten. Standards und Kooperationen sind insbesondere in Staaten mit dezentralen und föderativen Strukturen besonders wichtig, um unterschiedliche Zuständigkeiten und Unterstellungsverhältnisse zu überwinden.

Ausgewählte Standards und Kooperationen in Deutschland:

- Zentrale Dienstleistungen der Deutschen Bibliothek und des Deutschen Bibliotheksinstituts
- Elektronische Bibliotheksverbünde - auch spartenübergreifende Teilnahme
- Bildung von Konsortien zur Beziehung von elektronischen Zeitschriften
- Bibliotheksentwicklungspläne in den Städten und Kommunen

Bedeutung der Lobbyarbeit und eines einheitlichen Meinungsbildes

Die Beachtung im politischen und wirtschaftlichen Raum ist nur so groß, wie die Lobby sie erwirkt. Bibliotheken verdienen, gemessen an ihrer Tätigkeit, eine wirkungsvolle Lobby. Dazu müssen sie durch ein einheitliches Meinungsbild selbst beitragen.

Das Meinungsbild muss die umfassenden Tätigkeiten vom klassischen Bibliotheksbild bis zum Informationsbroker im digitalen Umfeld im Interesse der Allgemeinheit, aber auch als ein Partner in der Kette der Informationsvermittlung widerspiegeln. Dazu gehört der verantwortungsbewusste Umgang mit gesetzlich eingeräumten Ausnahmetatbeständen, genauso wie der Kampf um zwingende Normen anstelle von dispositivem Recht zur Ausübung bibliotheksrelevanter Tatbestände im Rahmen der Sozialbindung des geistigen Eigentums. Das Meinungsbild muss überzeugend die Bedeutung der Bibliotheken für Bildung, Wissenschaft, Kultur und nicht zuletzt für die wirtschaftliche Entwicklung eines Staates darstellen.

D

„KULTURELLE KOOPERATION IM BEREICH ÖFFENTLICHER BIBLIOTHEKEN ZWISCHEN DEN EUROREGIONEN NEISSE UND ELBE"

Christian Leutemann

Liebe Kolleginnen und Kollegen

„Grenzenlos in die Zukunft" Öffentliche Bibliotheken in den EUROREGIONEN so lautet das Motto unserer Tagung. Wie wir Grenzen überwinden wollen darüber beraten wir und das wir mit Grenzen für die Kooperation der Bibliotheken die Staatsgrenzen meinen darüber dürften wir uns einig sein. Das es im Bibliothekswesen neben den territorial auch Grenzziehungen eigener Art geben kann die anscheinend von größerer Dauer sein können als Staatsgrenzen darüber berichtete Frau Reim in ihren Beitrag zu unserer Konferenz vor einem Jahr in Rumburk.

Neben Grenzen zwischen Regionen und vor allem Sprachen sind es aber auch Grenzen, oft historisch gewachsen zwischen wissenschaftlichen und öffentlichen Bibliotheken, zwischen öffentlichen und Schulbibliotheken, zwischen kommunalen und kirchlichen Bibliotheken mit den jeweiligen Lagern. In Kurzfassung nachzulesen in der Broschüre über den Kongress in Rumburk die sich in ihrer Mappe befindet. Im Informationszeitalter, aber die Praxis beweist es schon, kommt es dabei zu immer intensiveren Kooperationen und auch Fusionen. Wie ist es aber mit der Zukunft gemeint, wenn wir sagen „Grenzenlos in die Zukunft".

Die Zukunft ist ja etwas was wir nie erreichen werden, denn wenn wir sie erreichen sollten gäbe es keine Zukunft mehr, Zukunft ist so wie das Weltall – unendlich. Der Strom der Zeit jedoch, auf dem wir treiben, eilt schneller und schneller dahin. Auch das Tempo der Geschichte nimmt zu. Immer schneller vollziehen sich Aufstieg und Verfall der Reiche. Das mittlere Reich der Pharaonen hielt 3.000 Jahre, die Shang-Dynastie in China 500 Jahre, das britische Empire 300 Jahre, die sowjetische Weltmacht 80 Jahre und von der Gründung der DDR bis zu deren Ende vergingen gerade mal 40 Jahre. Diese unheimliche Zunahme der Grundgeschwindigkeit ist in allen Bereichen ablesbar. Jules Verne ließ seinen Phileas Fogg in 80 Tagen um die Welt reisen. Als der Roman gerade zum Musical wurde, da umkreiste der US-Astronaut Shirra den Globus in 80 Sekunden. Einst dauerte es 800 Jahre, von Christi Geburt bis Karl den Großen, bis die Menschheit um 50 Millionen Exemplaren zugenommen hat.

Heute erledigen wir das in 8 Monaten. Anfang dieses Jahrhunderts lebten keine 1,7 Mill. Menschen auf der Welt, am Ende dieses Jahrhunderts, exakt am 13. Oktober sind es 6 Milliarden geworden. In den letzten 30 Jahren wurden mehr Erfindungen gemacht als in den vergangenen 300 Jahren. Entdeckungen sind manchmal schon überholt, bevor sie veröffentlicht werden. Seit dem zweiten Weltkrieg wurden über 70 souveräne Staaten geboren. Feldzüge dauern nur noch Tage. Staatsmänner werden vergessen, bevor sie begraben sind. Und immer rasanter rollt das Rad der Geschichte. Vor gut 100 Jahren baute Karl Benz sein erstes Auto (er nannte es nach dem Namen seiner Tochter Mercedes). Es gab kein Düsenflugzeug und kein Fernsehen, keinen Computer und keine Kernkraft, keinen Bypass und keine Antibabypille. Und in 100 Jahren? Die Welt wirbelt, dass es die Zweibeiner zu überfordern droht. Es gab Zeiten, da halfen die Erfahrungen der Alten den Jungen, das Leben zu meistem. Heute müssen die Jungen die Alten lehren, die Welt zu verstehen, mit Internet und Computer, Video, Handys und E-mail.

Als Kultur und Bildungseinrichtung, als immer leistungsfähigeres Informationszentrum, als Ort des lebenslangen Lernens, aber auch als Ort der Besinnung und Daseinsvorsorge haben hierbei die Bibliotheken die wichtige Funktion als Steuermann und Lotse in diesen immer schneller und schneller fließenden Strom der Zeit.

Was können wir nun tun um diese Aufgaben die vor unseren Bibliotheken stehen, zu lösen? Welche Kooperationen erscheinen sinnvoll und warum eigentlich kulturelle Kooperation zwischen Öffentlichen Bibliotheken über die Grenzen hinweg? Weil der Spardruck Kooperation erzwingt? Das ist nur ein untergeordnetes Element. Weil unsere demokratischen, multikulturellen Gesellschaften in einer – dank technologischer Erfindungen – immer mobiler werdenden Welt immer breiter geworden sind und ihre Grundrechte auf vielfältigsten Informationen immer lauter und aktiver ausüben? Dafür spricht vieles diesseits und jenseits der Grenzen, zumal diese Grenzen in einem stetig zusammenwachsenden Europa immer vermischter wird und sich ähnliche Fragen, Umgestaltungsprozesse und Herausforderungen ergeben.

Die wichtigste Voraussetzung für eine grenzüberschreitende kulturelle Kooperation ist jedoch der gemeinsame ernsthafte Wille dazu. Das er existiert davon gehe ich aus, zumal viele Entwicklungen und Probleme ähnlich sind und durch gemeinsame Initiativen und Projekte in den EUROREGIONEN die Chancen für deren Bewältigung und Lösung zum Nutzen der Einwohner und um die geht es ja, günstiger sind, als wenn jeder für sich Lösungen anstrebt. Und ein gemeinsames Problem haben wir alle. Es lautet: Wie gelingt es uns die politischen Parteien einer Stadt und im Gefolge die Stadtverwaltungen zu überzeugen, welche zentrale Rolle die Öffentlichen Bibliotheken als Umschlaghafen des Wissens und der Informationen als Dienstleistungszentrum für die Gemeinschaft erfüllen können. Wenn das erkannt wird, wird sich auch die Bereitschaft zu entsprechenden Subventionen einstellen.

Dazu müssen wir eine gemeinsame Strategie entwickeln, eine Strategie im Land und über die Grenzen hinweg, um das Existenzrecht der öffentlichen Bibliotheken zu stärken. Unsere Landesampel steht hierbei auf grün. Es geht faktisch um ein gemeinsames Verständnis über die Ziele und Aufgaben einer Öffentlichen Bibliothek in heutiger Zeit und deren Umsetzungsmöglichkeiten. Eine Arbeitsgruppe, auch mit Vertretern von Kommunalverwaltungen sollte dazu gebildet werden. Nennen wir das übergreifende Thema „Gesellschaft Kommune Bibliothek'. Diese Thematik könnte auch zum Inhalt unserer dritten gemeinsamen Broschüre werden, denn je stärker wir die Kommunen in unsere Arbeit in die EUROREGIONEN einbinden, desto mehr nehmen wir sie auch in die Pflicht und desto mehr fühlen sie sich dafür verantwortlich. Dann rege ich eine weitere Arbeitsgruppe an. Wir sollten sie in Anlehnung an die grenzüberschreitende Bibliotheksarbeit im Dreiländereck zwischen Baden-Württemberg, der Nord-Schweiz und dem Elsaß in Frankreich Regiothek nennen. Ziel ist es die Informationsabteilungen der Bibliotheken zu sogenannten Regiotheken auszubauen d.h. für die Region interessantes Material zu sammeln und bereitzustellen.

Dieses Material besteht zumeist aus Prospekten, Katalogen und Broschüren über Einrichtungen die grenzüberschreitend arbeiten. Des weiteren sind Kulturprogramme aus den Nachbarländern so wichtig wie auch allgemeine Informationen wie z.B. Fahrpläne, Zeitungen, Wanderführer, Herbergs-, Gaststätten– und Hotelführer, Zollinformationen, Branchenführer, Behördenführer, Fernsehprogramme. Die Benutzer von Bibliotheken im Grenzgebiet können so mit über vielfältige Informationen aus den Nachbarländern verfügen. Das Material der Nachbarländer zu Regiotheken soll zugänglich gemacht werden und als oberstes Prinzip immer aktuell sein.

Diese Informationen werden in verschiedene Kategorien aufgeschlüsselt. So z.B. Allgemeines, Kultur, Freizeit, Verkehr, Bildung, Wissenschaft und Umwelt. Die beteiligten Bibliotheken sollen jeweils ihre Materialien sichten, sammeln und regelmäßig austauschen, um so zu gewährleisten, dass überall aktuelle Regionalen-Informationen zur Benutzung und Mitnahme vorhanden sind. Daraus sollte ein Projekt entwickelt und den Büros der EUROREGIONEN zur Förderung eingereicht werden.

Allgemeines: Die wichtigsten hier zu nennenden Werke sind Zeitungen und Zeitschriften, Telefon– und Adressbücher aus den drei Ländern.

Verkehr: Zum Thema Verkehr gibt es Straßenkarten und Stadtkarten aller Städte-, Zug-, Busfahr– und Flugpläne aus der Region.

Bildung: Verzeichnis der Universitäten und Hochschulen, sowie Vorlesungsverzeichnisse oder Sprachkursangebote Besonders wichtig sind auch die Volkshochschulverzeichnisse der drei Länder.

Wirtschaft: Wirtschaftlich interessierte sollten die Projekte von Handelskammer, von einzelnen Firmen und Messedaten einsehen können.

Tourismus: Hotelverzeichnisse der verschiedenen Gebiete im Dreiländereck geben Touristen wichtige Hinweise über Ausstattung und Preise der Unterkunft.

Kultur: Der Bereich Kultur, der am meisten genutzt wird, ist am stärksten vertreten. Daneben stelle sich die einzelnen Museen vor, liegen Ausstellungs– und Konzertinformationen aus, Veranstaltungen werden regelmäßig angezeigt. Das Angebot erstreckt sich über alle möglichen Sparten der regionalen Kulturlandschaft.

Hier sind 32 Bibliotheksleiter aus beiden EUROREGIONEN anwesend, nach meiner Information könnten es insgesamt 150 sein. Der Stellenwert, die Lobby unserer Bibliotheken ist aber noch zu gering, im Verhältnis zu den umfangreichen Dienstleistungsangeboten und deren Nutzung. Jeder Sportverein, jede freiwillige Feuerwehr, Theater und Museen haben in der Regel eine größere Lobby als unsere Bibliotheken. Fördervereine, Freundeskreise werden erst zaghaft an Bibliotheken gegründet. Unser Problem ist, dass hinter jedem Sportverein, der freiwilligen Feuerwehr und dem Theater eine geschlossene Gemeinschaft, eine Organisation der Benutzer steht, die ein Interesse verfolgt und es gemeinsam besucht. Dort gibt es bis in die Wirtschaft und die Politik Personen die sich für die Förderung dieser Einrichtungen einsetzen. Es sind praktisch hauptberufliche Werbeträger. Die Öffentlichen Bibliotheken, die am stärksten frequentierten Kultur– und Bildungseinrichtungen im Ort und der Region werden in der Regel von Einzelpersonen besucht. Zur Unterstützung der Lobby wird sie von der Politik selten genutzt und dass ist schon Tradition. Im Prinzip benötigen die Bibliotheken einen hauptberuflichen Werbeträger, der sich für die Bibliotheken und damit für die Bürger einsetzt. Auch hier stelle ich mir im Rahmen der EUROREGIONEN Möglichkeiten und Projekte zur Förderung des Stellenwertes der Bibliotheken vor. Es geht um stärkere Öffentlichkeitsarbeit, um Politik wirksame Darstellung der Bibliotheksarbeit in den EUROREGIONEN.

Anlässlich des Kongresses verständigten sich die Teilnehmerinnen und Teilnehmer auf die gemeinsame Realisierung folgender Projekte:

1. Kooperation mit wissenschaftlichen Bibliotheken, Hochschulen und Universitäten, gemeinsame Fortbildungsveranstaltungen im künftigen Fortbildungszentrum für die EUROREGIONEN Neisse und Elbe in der neuen Bibliothek in Liberec
2. Die Ausstellung – "AUF LESSINGS SPUREN – SCHREIBENDE BIBLIOTHEKARE AUS SACHSEN„ wird auf Polen und die Tschechische Republik erweitert.
3. Erstellung eines Leitbildes für die Bibliotheken der EUROREGIONEN Neisse und Elbe unter dem Titel: **Gesellschaft – Kommune – Bibliothek**
4. Aufbau von Regiotheken in ausgewählten Bibliotheken
5. Erarbeitung einer Rahmenbenutzungsordnung für die Bibliotheken in beiden EUROREGIONEN
6. Fortsetzung des literarisch – bildkünstlerischen Wettbewerbes zum Thema .Rübezahl"
7. Erarbeitung eines Pilotprojektes zur Partnerschaft Schule und Bibliothek zwischen den EUROREGIONEN

Alle vorgeschlagenen gemeinsamen Projekte müssen auch bei den politischen Entscheidungsträgern Beachtung finden, um den Stellenwert der Bibliotheken zu erhöhen. bibliothekspolitisches Handeln ist also gefragt, nicht zuletzt um auch Fördermittel von den Kommunen und Kommunalgemeinschaften der EUROREGIONEN zu bekommen. Wenn sich einige dieser vorgeschlagener Projekte bis zum nächsten gemeinsamen Bibliothekarstreffen schärfer strukturieren lassen mit konkreter Aussicht auf Umsetzbarkeit, ist schon viel erreicht.

D

GRENZENLOS IN DIE ZUKUNFT BAU DER VERSÖHNUNG LIBEREC 1996 – 2000

Mgr. Věra Vohlídalová

Was eine Bibliothek mit ihrer Existenz und ihren Dienstleistungen alles bewältigt, ist für dieses Forum nicht notwendig zu betonen.

Dass wir in Liberec eine von den ersten Schwalben sind, die in unserem Land ein eigenes Haus für eine Bibliothek bringt, weiß man schon. Umso schwieriger war es für uns alle. Ich möchte nur kurz unsere heutige Bibliothek in Liberec-Reichenberg vorstellen. Sie erfüllt in drei historischen Häusern drei Hauptdienstleistungen: Stadt,– Kreis– und euroregionale, Bibliothek des Grenzgebietes und sie bietet ihre Dienstleistungen als wissenschaftliche Landesbibliothek. Sie ist eine Mittlerin der tschechischen Nationalbibliographie, eine Beratungsstelle für alle Typen der Bibliotheken in der Region....

Bestand: über 1 Million Einheiten, Besucher: fast 200 000 jährlich, Automatisierte Kataloge, völlig automatisierte Kinder– und Musikbibliothek, Internet– Dienstleistungen, E-mail, Fernleihe, moderne Informationstechnologie

Zur Einmaligkeit dieses Projektes und was es begleitet. Das Grundstück, auf dem die Bibliothek stehen wird ist der ehemalige Standort einer 1938 niedergebrannten Synagoge. Die Bibliothek ist Nachfolgerin der Bücherei der Deutschen (1924-1945) mit ihren Beständen. Wir leisten professionelle Arbeit in der Euroregion Neisse. In einer Region, wo Deutschen und Tschechen, Juden und Christen, aber auch Polen und andere Minderheiten in einer Symbiose schon einmal gelebt haben, gemeinsame Geschichte gebildet haben und wo sie wieder gemeinsam frei leben wollen. Die Symbolik, die unser Projekt begleitet, begleitet sicher die modernen Bibliotheken der Welt allgemein. Ich wiederhole nur die wichtigsten und die, die unseren Bau ganz besonders charakterisieren: Ein Ort der gemeinsamen Begegnung, Treffen und Begegnung mit der Welt der Bildung und Informationen, der Kommunikation, ein Ort der Daseinsvorsorge und der freien Zeit – also ein Ort mit dem sozialen Hinterland – für alle.

Eine Bibliothek ist ein Gedächtnis und ein Bild der Gesellschaft, der Offenheit den Menschen gegenüber, ein Ort, wo auch jeder, der ein bisschen anders ist – einen anderen Glauben, andere körperliche Kondition, andere Farbe der Haut hat oder eine andere Sprache benutzt, seinen Platz in der Gesellschaft finden kann und muss. Die Bibliothek steht da für jedermann – von Vorschul– bis zum Seniorenalter ohne Grenzen.

Unsere nette Bibliothek trägt auch einen Akt der Toleranz und Entschädigung und Versöhnung der Menschen und ihrer Kultur in sich – Ideen des gemeinsamen Europas. So, wie diese Bibliothek mit dem Gebetshaus gebildet ist, drückt sie auch die Schätzung zu den Schicksalen dieser Region aus, sowie den Respekt und die Demut zu den Leuten, ein Dienst den heutigen und zukünftigen Bürgern. Sie ist ein Ausdruck der Schätzung des Menschen, seiner Bildung, Ausdruck der Wichtigkeit des bürgerlichen Selbstbewusstsein, das man so oft bei uns unterdrückt.

Alles, was wir tun, tun wir für die Menschen. Verstecken wir uns nicht hinter die Theken – wir dienen doch den Menschen. Wir sind zwar nicht gewählt , aber hinter uns stehen Menschen, Bürger, die uns brauchen und für die wir, so wie die Abgeordneten, unsere Kräfte einsetzen sollen, um die Rechte für das Wissen und die gesellschaftlichen Angelegenheiten durchzusetzen. Dazu kann uns auch die Euroregion Neisse helfen. 2

Über dieses Projekt haben 1995 die Präsidenten Havel und Herzog die Schirmherrschaft übernommen. Welche Bedeutung Izum Beispiel Herr Präsident Herzog auf dieses Werk legt, hat er zur 1. Tagung des Deutsch-Tschechischen Gesprächsforums im Dezember 1998 in Dresden gesagt:

Ich kenne keine andere Initiative (Bibliotheksneubau in Liberec/Reichender auf dem Gelände der 1938 niedergebrannten Synagoge), die die mit so entmutigender Symbolik die über Jahrhunderte bewährte und in nur einem einzigen schrecklichen Jahrzehnt zerstörte böhmische Symbiose zwischen Tschechen und Deutschen, Christen. und Juden wieder belebt. Und sie zeigt darüber hinaus: Wichtiger als die Entscheidungen der Politiker und noch prägender für die Menschen unserer Länder sind Initiativen, die von den Bürgern selbst getragen werden."

D

DIE WOJEWODSCHAFTSREFORM UND DEREN EINFLUSS AUF DIE BIBLIOTHEKSARBEIT IN JELENIA GORA

Magister Miroslava Josko

Die Situation in welcher sich seit Januar'99 die Öffentliche Bibliothek in Jelenia Gora befindet, begünstigt es nicht, sich öffentlich zu den wesentlichsten für die Angelegenheiten des Bibliothekswesen und des Lesertums zu äußern, besonders in einem internationalem Forum. Die Präsentationen in den vergangenen 90-iger Jahren konnten ein gutes Beispiel der Lösungen, der Innovationen, des Neuererwesens im Land und außerhalb der Grenzen darstellen. Was kann die heutige Präsentation sein? Eine Mitteilung, eine Stimme in der Diskussion: Wohin steuert die Bibliothek?

Im Ergebnis der am 1. Januar 1999 in Polen eingeführten Verwaltungsreform erfolgte die Teilung in 16 Wojewodschaften und in über 300 Landkreise. Als niedrigste Ebene der territorialen Selbstverwaltung verbleibt die Gemeinde. Die frühere Wojewodschaft Jelenia Gora wurde zur Niederschlesischen Wojewodschaft integriert mit dem Sitz der Wojewodschaftsverwaltung in Wroclaw. Auf dem Gebiet der Wojewodschaft Niederschlesien wurden 26 selbstverwaltende Landkreise berufen. Jelenia Gora hat den Status einer Stadt mit den Rechten des städtischen Landkreises mit dem selbstverwaltenden Organ der Stadt. Jelenia Gora ist auch der Sitz der selbstverwaltenden Organes des ländlichen Landkreises für 9 Gemeinden: Karpacz, Kowary, Plechowice, Szklarska Poreba, Janowice Wielkie, Jezow Sudecki, Myslakowice, Podgorzyn, Stara Kamienica.

Das Inkrafttreten der Verfassungsreform des Staates am 1. Januar 1999 hat bewirkt, dass das Führen der Mehrheit der bisher staatlichen Institutionen der Kultur die Aufgabe der eigenen Stellen der territorialen Selbstverwaltung wurde. Entsprechend der die Kompetenzen der öffentlichen Verwaltungsorgane bestimmenden Verordnung – haben die Landkreise und die Städte mit den Rechten des Landkreises die Institutionen, die bisher durch die Wojewoden geführten Registern übernommen. Über eine Unterordnung der Kulturinstitutionen zum Landkreis oder der Stadt mit den Rechten des Landkreises hat der Sitz der Institutionen entschieden. Die Stadt Jelenia Gora wurde zum Organisator für die ehemalige Öffentliche Wojewodschaftsbibliothek, gegenwärtig die Städtische Öffentliche Bibliothek.

Das Führen und die Finanzierung der Kulturinstitutionen wurde zur eigenen Aufgabe der Selbstverwaltung aus den eigenen Einnahmen der Selbstverwaltungen. Auf Grund der begrenzten Möglichkeiten der Finanzierung eigener Aufgaben in den Stellen der Selbstverwaltungen, im Gesetz des Staatsbudgets für 1999 hat man eine Zielreserve geschaffen deren Mittel unter anderem zur Zufinanzierung der Aufgaben der Selbstverwaltungen auf dem Gebiet der Kultur und Kunst bestimmt wurden. Die Höhe der Zuwendungen in der Größenordnung von 52% des Budgets für das Jahr 1998, welche für die Bibliothek durch den Beschluss des Budgetsitzung des Stadtrates am 23. März zuerkannt wurde, hat über das weitere Schicksal der Bibliothek entschieden. Welchen Einfluss kann solch eine finanzielle Situation auf die Arbeit und das Funktionieren unserer Bibliothek haben – versuche ich kurz vorzustellen.

In Jelenia Gora – der in Niederschlesien bekannten Stadt, im Land, in der Euroregion NYSA, in der Euroregion ELBE – auch aus der Wirkung der Tätigkeit der öffentlichen Bibliotheken und der Dynamik der Entwicklung des Lesertums, der beispielhaften Lösungen, der Zusammenarbeitsinitiativen mit der Selbstverwaltung der Gemeinden in den 90-er Jahren - unternimmt die Bibliothek mit Verzweiflung die Tätigkeiten zum Erhalt der fehlenden Mittel. Schreiben, Aufrufe, Petitionen, Auftritte, Gespräche, Gespräche, Gespräche... Die Empfänger und die Partner sind Institutionen und Personen, die einen Einfluss beim Fassen von bedeutenden Entschlüssen in der Angelegenheit der Bibliothek haben können.

Die Zeit verging. Das von der Stadt in den ersten Monaten nur für die Gehaltszahlungen der Mitarbeiter übergebene Geld, seit April für die nicht umstrittene Zahlungen: Energiekosten, Telefonkosten, Heizung und Stop! Und die nicht aufhörende Gefahr, weil das Geld nur bis Juli reicht ... Das Fehlen der Chance, fehlende Möglichkeiten der Führung der Bibliothek ohne VERLUSTE hat die Notwendigkeit der Erarbeitung eines tiefgründigen Sparprogramms erzwungen, das den Verzicht aus den bisherigen Struktur-, Organisations-, und Programmlösungen bedeutet. Man sollte sich mit der Realität vergleichen und einen Dialog zur radikalen Veränderungen aufnehmen und schwere Entschlüsse fassen, unpopulär.

In der Bibliothek, in der die Zahl der Ausleihen im Jahr 1998 für eine Bibliothekarstelle über 20 Tausend beträgt, wird eine drastische Reduzierung der Arbeitsstellen vollführt. Eine Gruppenentlassung von 16 Mitarbeitern bedeutet, dass jeder vierter Mitarbeiter eine Kündigung erhalten hat, jede vierte Arbeitsstelle in dieser Bibliothek aufhört zu existieren. Die Konsequenzen – das sind die Einschränkung der Tage und der Öffnungszeiten, von 44 Stunden wöchentlich auf 40. Das Fehlen der finanziellen Mittel für die Tätigkeit erzwingt den Entschluss über die vollkommene Einstellung des Bezugs der Zeitschriften ab der 2. Jahreshälfte in den Filialstellen. Wir gewinnen Sponsoren und Verbündete.

Am 18. September wird die Gesellschaft der Freunde der Städtischen Öffentlichen Bibliothek in Jelenia Gora berufen. Das Ziel der Gesellschaft ist das Initiieren, das Aufnehmen das Entwickeln und die Unterstützung der gesellschaftlichen Tätigkeit, die in die Richtung zur Entwicklung der materiellen Basis der Bibliothek und der Bereicherung der Sammlung der Städtischen Öffentlichen Bibliothek geht, die den Aspirationen und den intellektuellen, kulturellen, informellen, wissenschaftlichen und den didaktischen Notwendigkeit der wirtschaftlichen und der Kulturkreise von Jelenia Gora und der Region dienen.

Die zweite Etappe der Verwaltungsreform das sind für die ehemaligen Öffentlichen Wojewodschaftsbibliotheken vor allem der Wechsel des Organisators, der Quelle der Finanzierung und des Status, also der übergeschäftlichen Aufgaben. Die Angelegenheit der Zufinanzierung aus dem Zentralen Budget der Kulturinstitutionen, die durch die lokalen Selbstverwaltungen angenommen wurde, ist bis heute nicht entschieden. Die Widersprüche der Bibliothekare, der selbstverwaltenden Organe, der Parlamentarier haben wenig Erfolg.

In der Angelegenheit der Landkreisaufgaben wird ein ABKOMMEN zwischen der Verwaltung des Landkreises Jelenia Gora und der Verwaltung der Stadt Jelenia Gora unterzeichnet in der Angelegenheit der Übergabe von Aufgaben der Öffentlichen Landkreisbibliothek für den Landkreis Jelenia Gora an die Städtische Öffentlichen Bibliothek in Jelenia Gora.

Nur die euroregionalen Partnerschaftsanordnung über die Zusammenarbeit der öffentlichen Bibliotheken für die Entwicklung – verbleibt ohne Änderung. Wir dreiseitig bilden diese euroregionale Zusammensetzung. Wir sind auch die Schöpfer der Veränderungen durch die Aufnahme der Tätigkeit im öffentlichen Bibliothekswesens in der Euroregion NYSA. Die Feststellung ist kein Kompliment, dass unsere Treffen eine wichtige Etappe in der Bestimmung der Richtungen der Arbeit der Bibliothekare sein soll, deren Entschlossenheit, Professionalismus, Aktivität und Mut können den Grund zum Bau des GEMEINSAMEN PROJEKTS DER ENTWICKLUNGSSTRATEGIE DER BIBLIOTHEKEN UND DES LESERTUMS DER EUROREGION NYSA darstellen:

Zu den dreiseitigen Aufgaben der öffentlichen Bibliotheken der Euroregion NYSA auf der gegenwärtigen Etappe der Zusammenarbeit gehören:

- Erarbeitung der empfohlenen Standards
  - das Bibliothekennetz
  - die Lokalisierung der Bibliotheken
  - Ausstattung mit Bibliotheksausrüstung und elektronische Einrichtungen
  - Erweiterung der Bibliothekssammlungen
- Einführen der Veränderungen zum Nutzungsordnung der Dienstleistungen der Bibliotheken, die das Bedienen der Bewohner der Gemeinden der Euroregion berücksichtigen. Einfahren der Veränderungen zu den Rahmenaufgaben der Bibliotheken der euroregionalen Aufgaben.
- Das Fortsetzen der bisher realisierten Projekte:
  - Themen und Fachkonferenzen
  - neue Formen der Tätigkeit in der Arbeit mit den Kindern und der Jugend
  - europäische Bildung
  - euroregionale Bildung oder
  - das Einführen dieser Thematik als ständige zur den zyklischen Beratungstreffen der Bibliothekarkongresse – Rumburk 1998, Zittau 1999
  - des literarisch-künstlerischen Wettbewerbes: Krkonos – Rübezahl – Rzepior: der Geist des Riesengebirges für Kinder und Jugend aus Polen, Tschechien und Deutschland. – das Veröffentlichen der Informationsausgaben über die polnischen, tschechischen und deutschen Bibliotheken des partnerschaftlichen Erfahrungsaustausches der Bibliotheken

Die Tätigkeiten der öffentlichen Bibliotheken können wichtige Elemente der Integration und der Information im Prozess der euroregionalen Entwicklung der Einwohner der Gemeinden der Euroregion NYSA darstellen.

D

BIBLIOTHEKSKONGRESS DER EUROREGION AM 04.11.1999 IN ZITTAU

Renate Schwarze, Bürgermeisterin für Schulen, Kultur und Soziales der Stadt Hoyerswerda

Sehr geehrte Damen und Herren,
sehr geehrte Kolleginnen und Kollegen,

gerade in Zeiten dünner werdender Finanzdecken wird sehr viel über die Rolle der kommunalen Selbstverwaltung gesagt und geschrieben. Nicht zuletzt der Tatsache geschuldet, dass die Umsetzung des Sparpaketes der Regierung in der Bundesrepublik Deutschland auch Auswirkungen auf die Finanzausstattung der Gemeinden und Kommunen haben wird.

Gestatten Sie mir an dieser Stelle einige Ausführungen zum Fundament der kommunalen Selbstverwaltung zu sagen: Die Grundlage der kommunalen Selb-

stverwaltung findet sich im Grundgesetz in Artikel 28! wo es heißt: Den Gemeinden muss das Recht gewährleistet sein, alle Angelegenheiten der örtlichen Gemeinschaft im Rahmen der Gesetze in eigener Verantwortung zu regeln.

Dazu gehören:
- die Personalhoheit,
- die Organisationshoheit,
- die Planungshohei,t
- die Rechtssetzungshoheit,
- die Finanzhoheit sowie
- die Steuerhoheit.

Über die Rechtsstellungsgarantie in Artikel 93 Abs. 1 Nr. 4b räumt das Grundgesetz den Gemeinden das Recht ein, sich gegen Eingriffe des Landes und des Bundes zu wehren. Auch wenn den Gemeinden das Recht zusteht, alle Angelegenheiten der örtlichen Gemeinde in eigener Verantwortung zu regeln, so ist diese eigenverantwortliche Aufgabenerfüllung durch das Grundgesetz bereits selbst begrenzt. Die Verfassung räumt den Kommunen das Recht auf Selbstverwaltung nur im Rahmen der Gesetze ein!

Hierzu bietet sich der Verweis auf die Gemeindeordnungen der Länder und damit auch auf die des Freistaates Sachsen an, wo die wirtschaftliche Betätigung der Kommunen erheblich eingeschränkt wird. Zählten z. B. Stadtwerke bislang zu den wichtigsten Pfeilern kommunaler Vorsorge, sind diese durch veränderte gesetzliche Bedingungen gegenüber anderen privaten Unternehmen durch ungleiche Wettbewerbsbedingungen eingeschränkt. Dies kann im Ergebnis eine Verschlechterung der Finanzausstattung der Kommunen zur Folge haben, die im Bereich der Wahrnehmung sog. „freiwilliger Aufgaben" auch den Bereich der Kultur und damit den der Bibliotheken berührt.

Die rechtliche Seite der Aufgabenstruktur der Verwaltung unterscheidet zwischen dem eigenen und dem übertragenen Wirkungskreis. Für uns interessant sind dabei die eigenen Aufgaben, die sich in die Selbstverwaltungspflichtaufgaben und die sog. Freiwilligen Aufgaben unterteilen. In diesem Bereich wird die Gemeinde eigenverantwortlich tätig. Sie entscheidet über das Ob und Wie. Die Brisanz allerdings liegt darin, dass bei knapperen Kassen gerade in diesem Bereich die Rechtsaufsicht bei der Genehmigung der Haushalte Abstriche und Einstellungen bei diesen Aufgaben fordert.

Wie nun mit dieser Tatsache umgehen?

Ein kulturpolitisches Positionspapier des Städtetages Baden Württemberg aus dem Jahre 1994 äußert sich dazu treffend: „Kommunale Selbstverwaltung existiert dort, wo eigene Entscheidungsspielräume der Kommunen bestehen, hauptsächlich also im Bereich der freiwilligen Aufgaben! Die gegenwärtige Lastenabwälzung durch Bund und Länder auf die Kommunen stellen eine Bedrohung an sich dar, das Festhalten an freiwilligen Aufgaben einen Akt des Widerstands"! „Weil Kultur diesem Aufgabenbereich zuzurechnen ist gehört sie damit zum Kernbereich der Kommunalen Selbstverwaltung, den es gerade in schwierigen Zeiten zu bewahren gilt, eine angemessenen Finanzausstattung ist dafür die Bedingung. Kommunale Selbstverwaltung ist nicht deswegen unverzichtbar, weil sie im Grundgesetz verankert ist, sondern weil es die Ebene ist, die den Menschen vor Ort dem Einzelnen Halt und Identifikation gibt.

Woran müssen wir konkret arbeiten?

Kommunale Kulturpolitik muss sich wie andere kommunale Handlungsfelder neu orientieren und auch legitimieren Sie hat und sie benötigt ein starkes Selbstbewusstsein. Sie muss auf die Kooperation der verschiedenen Kulturträger von städtischen Kultureinrichtungen bis zu so genannten freien Gruppen gerichtet sein und Stadtkultur als gemeinsame Aufgabe vermitteln. Dabei sind auch Kontakte zu den Bereichen der Wirtschaft erforderlich. Im Bereich der Stadtentwicklung setzt gezielte Kulturpolitik Zeichen gegen soziale und kulturelle Ausgrenzung Urbanität darf nicht nur städtebaulich gesehen werden, sondern mit dem Menschen im Mittelpunkt verstanden werden. Lothar Spät äußerte sich wie folgt: ..,Der Maßstab des kommunalen Erfolges wird nicht mehr nach den Kubikmetern umbauten Raumes und der Länge von Straßenneubauten gemessen werden. Wichtiger ist vielmehr die Ausgestaltung und Sanierung des Bestehenden nach kulturellen und humanen Kriterien". Solidarität ist als Herausforderung für die Kultur in der Stadt zu verstehen.

Pragmatische Konzepte, die die Vernetzung von Menschen in der Stadt unterstützen, müssen umgesetzt werden. Hier ist es durchaus ein Vorteil Eine Vielzahl von Kooperationsprojekten, die auch finanzielle Entlastungen der Einzelnen bringen bieten sich an. Der Auftrag zur Schaffung nachhaltig wirkender Strukturen fordert meiner Meinung geradezu heraus, auf die Vernetzung zwischen Kultur und Bildung, d. h. auf die Kooperation zwischen Schulen, Museum, Bibliotheken, Musikschule und Einrichtungen der Jugendhilfe zu setzen. Stadtkultur kann jedoch nicht auf traditionelle Kultureinrichtungen verzichten! Ein besonderes Augenmerk kommt hierbei den Öffentlichen Bibliotheken zu. Sie sind wichtiger Treffpunkt für die Bevölkerung, damit führen sie Menschen zusammen und fördern deren Kommunikation.. Bibliotheken sind Orte geworden oder können es werden, wo man sich mit der Familie öffentlich, privat zurückziehen kann. Man kommt zusammen und man geht zusammen, dazwischen kann jeder sein eigenes Feld – im Angebot zwischen elektronischen Medien und dem alten neuen guten Buch finden!

Welche Gesetzlichkeit wirkte bislang fördernd im Bereich der Kultur?, wo treffen sich Kommunale und Landesverantwortung?

Mit dem 1994 beschlossenen Kulturraumgesetz wurde Kultur als Pflichtaufgabe der Kommunen festgeschrieben, neben der finanziellen Beteiligung der Städte und Landkreise und des Freistaates wirkt dabei auch das Solidarprinzip der beteiligten Kommunen. Dieses Gesetzt ist – schon auf Grund seiner zeitlichen Begrenzung – daraufhin angelegt, langfristig effektive Strukturen in der Kulturlandschaft zu installieren und mit Ressourcen jeglicher Art sparsam umzugehen. Das erfordert von allen Verantwortlichen, neue Wege zu gehen und – neue Partnerschaften zu gegenseitigem Vorteil einzugehen. Dabei sind Kooperationen und Trägergemeinschaften genauso gefragt wie – unter Beachtung kommunaler Daseinsvorsorge – die Zusammenarbeit mit Unternehmen. Das Motto „Wer alleine arbeitet, der addiert, wer zusammen arbeitet, der multipliziert." gilt auch für kulturelle Einrichtungen.

Es war und ist die Aufgabe der Kultur, im Rahmen einer ganzheitlich verstandenen Stadtpolitik Solidarität in der Stadt zu fördern und sich bei der Stadtentwicklungspolitik als unverzichtbarer Partner einzubringen. Mit dieser Zusammenarbeit verschiedenster Partner haben wir in Hoyerswerda gute Erfahrungen machen können und ich möchte Ihnen, sehr verehrte Damen und Herren zwei dieser Kooperationsprojekte kurz vorstellen.

Seit einem Besuch in der Stadt Gütersloh, in der ich eine sehr schöne lebendige Bibliothek erleben durfte, bewegte mich der Gedanke, wie wir in Hoyerswerda, mit den uns zur Verfügung stehenden Mitteln und Möglichkeiten einen Weg finden könnten, in unserer Stadt ein ähnlich modernes Kommunikations-, Informations– und Begegnungszentrum schaffen zu können.

Als erster Schritt in diese Richtung und als ein wahrer Glücksfall erwies sich dann die erfolgreiche Bewerbung Hoyerswerdas um eine Teilnahme an dem Projekt der Bertelsmann-Stiftung „Öffentliche Bibliothek und Schule – Neue Formen der Partnerschaft". Ziel dieses Projektes, dem weiterhin die Städte Marburg, Greifswald, Ratingen, Rosenheim und Villingen-Schwenningen angehören, ist es, durch eine umfassende Zusammenarbeit von Stadtbibliothek und ausgewählten Schulen vor Ort, mehr Kinder und Jugendliche als Leser zu gewinnen und eine lebenslange Lesegewohnheit zu erreichen. Es wurden neue lesefördernde Maßnahmen mit Projektlehrern entwickelt, z.B. neue Formen von Klassenführungen, Unterricht in der Bibliothek, Medienpräsentation im Unterricht, Leseaktionen u.v.a. mehr. Das Lesen, welches in der Schule oft als sehr leistungsorientiert verstanden wird, soll den Kindern und Jugendlichen wieder Spaß machen. Dabei kam der Altersgruppe der 12 – 13-jährigen eine besondere Bedeutung zu, weil in diesem Alter oftmals ein Abbruch der Lesegewohnheiten erfolgt. Werden jedoch die Interessen der Schüler beachtet, können diese durchaus zum Lesen animiert werden. Die Projektkoordinatoren, die sich übrigens regelmäßig zu Weiterbildungen und zum Erfahrungsaustausch treffen, entwickelten gemeinsam mit den Lehrern Strategien, um die Mädchen und Jungen zum Lesen zu „verführen"– So ging und geht es darum, den jungen Nutzern Bücher anzubieten, die sie wirklich interessieren. Selbstverständlich dürfen im Bibliotheksbestand auch „moderne" Medien nicht zu kurz kommen, die Erziehung zu kritischem Umgang mit neuen Medien ist dabei eine wichtige Herausforderung, der sich auch die Bibliotheken stellen müssen.

Die Bibliotheken sollen von ihrem „angestaubten" Image befreit werden, waren z.B. Klassenführungen früher manchmal langweilige Pflichtveranstaltungen , in denen es hauptsächlich um Katalogbenutzung und Mahngebühren ging,

können sich die Schüler heute z.B. als Piraten verkleidet, ihr „Bibliotheksschiff" selbst entdecken und erobern und sich eine Schatzkiste mit Büchern zusammenstellen. Lesenächte, Leseaktionstage, Wettbewerbe, auch vor Ort in den Schulen, sind weitere Höhepunkte der bibliothekspädagogischen Arbeit. Auch die Kooperation zwischen Lehrern und Bibliotheksmitarbeitern gestaltet sich sehr produktiv, was letztlich den Jungen und Mädchen zugute kommt, da die Unterrichtsinhalte mit passenden Medien ergänzt und bereichert werden können. Die Ergebnisse dieser vielfältigen Bemühungen können sich sehen lassen„ die Zahl der Benutzer bis 17 Jahre stieg in den öffentlichen Bibliotheken der teilnehmenden Städte seit Beginn des Projektes 1995 um fast 70 % gleichzeitig erhöhte sich die Zahl der Ausleihen um 32 %.

War das Ziel des Bertelsmann,– Projektes vor allem darauf gerichtet, die "innere Qualität unserer Bibliothek mit Hilfe fachlicher kompetenter Anleitung zu erhöhen und auf gemeinsame Verantwortung im Bündnis mit dem Bildungsbereich zu setzen, so verfolgte das nächste Bündnis, das ich ihnen vorstellen will, das Ziel, unserer Bibliothek auch eine bessere „äußere Qualität" zu schaffen. Ursprünglich gab es, noch bis vor einem Jahr, eine Bibliothek in der Altstadt und eine Zweigstelle in der Neustadt. Insbesondere die Bedingungen in der Altstadt waren sowohl für die Mitarbeiter, als auch für die Besucher, nicht mehr mit den Ansprüchen an eine moderne Bibliothek zu vereinbaren, zusätzlich wurde der Besuch der Hauptbibliothek für ältere und behinderte Menschen durch hohe Treppen und fehlende sanitäre Anlagen sehr beschwerlich, wenn nicht sogar unmöglich.

So war die Suche nach einem neuen Domizil von dem Ziel geprägt, die neue Einrichtung in das Zentrum der Stadt, welches sich in Hoyerswerda, u.a. auf Grund der dortigen hohen Bevölkerungsdichte und der Einkaufszentren, in der Neustadt befindet, zu verlegen. Dabei mussten wir uns zuallererst von unseren begrenzten und doch trotzdem vorhandenen Möglichkeiten leiten lassen, wir mussten uns fragen, 'welche Partner uns behilflich sein können. Ein Neubau schied also aus, blieb die Frage, welche Gebrauchtimmobilie könnte für unsere Zwecke in Frage kommen. Nach – längeren Verhandlungen mit der Wohnungsgesellschaft Hoyerswerda mbH, einer 100%igen städtischen Gesellschaft, wurde uns die Räume einer ehemaligen, dann leer stehenden, großen Buchhandlung angeboten ein so genannter „Funktionsunterbau" in einem Wohnblock mitten im Stadtzentrum, welches von Besuchern stark frequentiert ist. Dabei konnten wir mit der Wohnungsgesellschaft eine für beide Partner zu akzeptierende Finanzierungsstrategie finden.

Das Vorhaben, die neue Bibliothek aus den beiden Zweigstellen zusammenzulegen und auch die entsprechenden Mittel für die Umsetzung unseres Konzeptes im Haushaltsplan einzustellen, wurde noch 1997 im Stadtrat beschlossen.

Nach einer relativ kurzen Sanierungszeit konnte am 13.07.99 die städtische Bibliothek Hoyerswerda neu eröffnet werden.

Bei der Verwirklichung unserer Aufgabe fanden wir bei den Verantwortlichen des Kulturraumes „Oberlausitz-Niederschlesien" innerhalb des Projektes „Vernetzung der Bibliotheken im Kulturraum" ideelle und finanzielle Unterstützung. Die Fachstelle für öffentliche Bibliotheken übernahm die inhaltliche Begleitung.

Die konkrete Umsetzung der baulichen und logistischen Seite des Bibliotheksumzuges ging, dank der konstruktiven Zusammenarbeit aller Partner, angefangen von der Wohnungsgesellschaft Hoyerswerda, über das Architekturbüro und die Werbegestalter, die vielen Firmen, die am Umbau beteiligt waren, bis hin zur eigenen Verwaltung, reibungslos und planmäßig vonstatten. Dies war natürlich nicht zuletzt das Verdienst unserer Bibliotheksmitarbeiter, die manche „Nachtschicht" für ihr neues Haus eingelegt haben. Man hatte wirklich den Eindruck, dass Hobby zur Arbeit wird„ so engagiert und einfallsreich waren alle bei der Lösung der anfallenden Probleme. Durch dieses gemeinsame Handeln, wurde es möglich, trotz begrenzter finanzieller Mittel Neues und Positives für den Bürger zu erreichen. Mit dieser modernen Bibliothek mitten im Herzen der Stadt wird auch einer Forderung des Deutschen Städtetages Rechnung getragen, dass kulturelle Einrichtungen unbedingt in den Innenstädten erhalten bleiben müssen, ja dass sie sich auf die Bewohner in den dicht besiedelten Wohnquartieren zu bewegen müssen. Die Bibliothek leistet einen wichtigen Beitrag für die Stadtteilkultur und die Kombination von Einkaufs– und Dienstleistungszentren mit kulturellen Einrichtungen muss kein Widerspruch sein, werden doch die verschiedensten Bedürfnisse der Bürger berücksichtigt.

Für die Wohnungsgesellschaft und ihre Mieter brachte dieser Umzug ebenfalls ein Vorteil, wurden doch hier leer stehende Geschäftsräume wieder einer Nutzung zugeführt und diese exponierte Lage im Stadtzentrum wird belebt und bereichert.

Wenn ich an dieser Stelle nun wieder auf den Ausgangspunkt meiner Ausführungen zurückkommen darf, möchte ich feststellen" dass die Aufgabe von Kultur, ja ich möchte hier von Stadtkultur sprechen, darin besteht, Menschen verschiedenen Alters, unterschiedlicher Herkunft und mit unterschiedlichen Interessen zusammenzuführen. Kommunale Kultur muss die Vernetzung von Menschen, das Durchbrechen von Isolation und den Abbau von Vorurteilen zum Ziel haben und damit letzten Endes eine wesentliche soziale Funktion erfüllen, die ein friedliches Miteinander in unserem Gemeinwesen erst ermöglicht. Ich denke„ dies sollten all diejenigen Entscheidungsträger bedenken, die bei aller Notwendigkeit, mit finanziellen und materiellen Mitteln rationell umzugehen bei Einsparungen immer zuerst im Kulturbereich den Rotstift ansetzen wollen. Soziale Kälte beginnt mit kultureller Armut und kommt uns alle, letzten Endes teuer zu stehen.

Kurzum: Unsere Bibliothek ist ein hervorragender Ort, um Gemeinsinn zu pflegen und zu entwickeln. Der Vision – vielleicht muss sie ja keine bleiben – wie sie Robert Jungk aussprach, schließe ich mich vorbehaltlos an:

„ ...ich kann mir eine Bibliothek vorstellen, in der mindestens so, viel gesprochen wie gelesen wird: eine Piazza, auf der man sich trifft, ein Informationsmarkt par excellence... Denn wo Menschen ... stundenlang...lesend, diskutierend, spekulierend an runden Tischen zusammensitzen können, da wird der Grund gelegt, auf dem Kultur gedeiht..."

PL

OTWARCIE KONFERENCJI BIBLIOTEKARSKIEJ „W PRZYSZŁOŚĆ BEZ GRANIC"

Biblioteki publiczne Euroregionów NYSY i ŁABY

Christian Leutmann

Szanowne Panie i Panowie,
Drogie Koleżanki i Koledzy z Euroregionów Nysy i Łaby, z Polski, Republiki Czeskiej i z Niemiec.

Serdecznie witam na konferencji bibliotekarskiej w imieniu Wspólnoty Komunalnej Euroregionu Nysy, starostwa Lobau-Zittau i Jednostki Specjalistycznej Bibliotek Publicznych w okręgu Rządowym Drezno oraz fundacji „Konrad– Adenaur-Stiftung". Szczególnie cieszę się, że mogę powitać Panią radczynię ministerialną Stimmel, kierownika Wydziału Bibliotek Naukowych i Publicznych w Saksońskim Ministerstwie Nauki i Sztuki, Pana Schulze, Przewodniczącego Wspólnoty Komunalnej Euroregionu Nysa i starostę powiatu Dolnośląsko – Górnołużyckiego Pana Hilbera, kierownika Bibliothekwerkes Sachsen fundacji „Konrad-Adenauer-Stiftung".

Poza małym kręgiem kierowników bibliotek w Euroregionie Nysa i Łabe, witam kolegów Państwowej Jednostki Specjalistycznej z Okręgów Rządowych Chemnitz i Lipska. Na naszą konferencję mogliśmy pozyskać referentów, którzy mogą służyć nam radą w naszej dalszej pracy transgranicznej. Chciałbym tu powitać: Pana Sachsa, attache kultury przy Konsulacie Generalnym Republiki Federalnej Niemiec we Wrocławiu oraz panią Schwarze, burmistrza miasta Hoyerswerda. Odnośnie tematu „Projekt propozycji do prawa bibliotekarskiego w Europie" witam panią Berger, zastępcę dyrektora Berlińskiej Biblioteki Krajowej i Centralnej.

Nasza jutrzejsza wycieczka do biblioteki miejskiej w Pirnie do biblioteki gminnej w Obercunnersdorf da Państwu, mam nadzieję, impulsy dla praktycznej pracy bibliotekarskiej jak przebieg pracy, prezentacja zbiorów, zaksięgowania, budowy i wyposażenia bibliotek. Z Państwa strony oczekuję pojutrze wiele pomysłów do praktycznej współpracy. Jest to myślę nasza wspólna sprawa.

Państwo wszyscy wiecie, ponieważ w większości jesteście zapoznani z przebiegiem posiedzeń, że mają one wielu ojców i matek. Nie chcę tu wszystkich wymieniać, w programie posiedzenia można to wyczytać, ale pozwólcie mi Państwo, że wymienię najważniejszą. To jest fundacja „Konrada-Adenaur-Stiftung", bez której wielkiego finansowego poparcia, które jest wyrazem wspólnej chęci transgranicznej pracy bibliotekarskiej, obrady te w tym zakresie nie mogłyby się odbyć. Podziękowaś chciałbym także bankowi Kreissparkasse Lobau-Zittau i Pirna-Freital, starostwu Landratsamt Lobau-Zittau, pani Wienrich i panu Hesse i Wspólnocie Komunalnej Euroregionu Nys, pani Schubert, za jej poparcie organizacyjne, fachowe i finansowe.

Po raz pierwszy odbywa się ta konferencja w Wolnym Państwie Saksonii w Zittau, w tym w historię brzmiennym miejscu, w trójkącie trzech państw z Rzeczpospolitą Polską i Republiką Czeską. To że obradujemy tu w Zittau jest premierą na skalę światową. Z pewnością może być to rozumiane jako zasługa za dokonaną pracę bibliotekarską w Łużycach Górnych. Od prawie siedmiu lat istnieje intensywna, a przede wszystkim konstruktywna współpraca pomiędzy byłą Biblioteką Wojewódzką, teraz Biblioteką Miejską i Regionalną w Jeleniej Górze, naukową i publiczną Biblioteką w Libercu oraz naszą jednostką Specjalistyczną. Wspólne spotkania fachowe, wspólne literacko-artystyczne konkursy uczniów n.p. na temat „Liczyrzepa" i opracowanie broszury o bibliotekach w Euroregionie Nysy są tylko nielicznymi przykładami tej współpracy. Dla rozszerzenia niemieckojęzycznych odziałów biblioteki w Jeleniej Górze i w Libercu, nasza Jednostka Specjalistyczna w Dreźnie przekazała liczne książki, które ofiarowały nam wydawnictwa w tym celu.

Właśnie chcieliśmy dzisiaj przedstawić broszurę „Biblioteki w społeczeństwie informacji" biblioteki publiczne w Euroregionach Nysy i Łaby. Niestety nastąpiła zwłoka w opracowaniu, mamy nadzieję, że publikacja ukaże się jeszcze w tym roku.

Możliwe, że wielkie gesty polityczno-państwowe mają dla współpracy w Euroregionach duże znaczenie, ale jeszcze ważniejsze są inicjatywy, które pochodzą od obywateli, od instytucji. Biblioteki mogą przyczynić się do tego, że produktywna wspólność tych trzech krajów ponownie będzie odkryta lub uintensywniana. Biblioteki w Euroregionach obok ich zadań związanych z oświatą, komunikowaniem się oraz informacją powinny być miejscami spotkań i odnowy wspólnego duchowego spadku, miejscami rosnącego wzajemnego zrozumienia i tolerancji, w których panuje klimat szczerości, w których ludzie spotykają się i w którym jest miejsce na dialog.

Pozwólcie mi proszę jeszcze, nie próbując osiągnąć kompleksowości, podjąć trzy punkty, które należą do tematu tej konferencji.

Chodzi o konieczność współpracy transgranicznej w bibliotekarstwie. Mamy pewną praktykę, co mogłoby mieć funkcję przykładu dla innych regionów przygranicznych. Mimo to muszą być podjęte dalsze celowe wysiłki, też w dziedzinach bibliotekarstwa naszego regionu by móc wrastać w kategorie europejskie. Dotyczy to kwestii systemu wypożyczania między różnymi narodami, o uintensywnianie hospitacji, więc o wymianę personelu w zakresie bibliotekarstwa. To umożliwia zapoznawanie się ze sposobem postępowania w innych krajach i wpływa korzystnie na współpracę jak też praktyczną wymianę doświadczeń.

Drugi punkt to otworzenie bibliotek dla imprez kulturalnych, nazwijmy to kooperacją kulturalną. Tu zauważalne są jeszcze pewne deficyty. Często jest tak, że biblioteki w regionach wiejskich nie mogą stać do dyspozycji jako centra komunikowania się, poprzez zróżnicowanie miasto-wieś.

Punkt trzeci, który wydaje mi się szczególnie ważny, to jest współpraca bibliotek publicznych i szkół. Nie muszę wyjaśniać, jak ważne jest kierowanie uczniów do książek i jednocześnie szkolenie ich w odpowiedzialnym obchodzeniu się z dalszymi mediami. Biblioteki są centrami łączności w sieci informacyjnej i komunikatywnej. Obok domu rodzicielskiego i szkoły, biblioteki mają zadanie uczenia młodzieży umiejętności obchodzenia się z mediami i rozróżniania rzeczywistości wirtualnej od realnej. W dziedzinie bibliotekarstwa istnieje tu wielkie pole celowej pracy transgranicznej i mam nadzieję, że tu uda nam się w najbliższym czasie postąpić o dalszy mały krok naprzód. Poprzez bilateralne gimnazjum w Prnie przez tamtejszą bibliotekę miejską, którą jutro zwiedzimy, zostały stworzone dobre warunki dla pracy szkolno-bibliotekarskiej. Także biblioteka gminna w Obercunnersdorf, która jest w naszym jutrzejszym programie, będzie odwiedzana w przyszłym roku przez czeskie klasy szkolne sąsiedniej gminy.

W przedłożonej teczce obrad znajdziecie Państwo propozycje do wspólnych projektów, do których prosiłbym do pojutrza o wyrażenie swojego zdania lub przekazanie go nam pisemnie, o uzupełnienie propozycji współpracy i o zaznaczenie priorytetów na liście. Z nami, mam tu na myśli panią Jośko z Jeleniej Góry, pani Vohlidalovou z Liberca i mnie, tych którzy już od siedmiu lat ze sobą współpracujemy. Biorąc pod uwagę, może będziemy mogli na ten temat już w czwartek stworzyć grupy robocze.

Następnie z materiałów fachowo-bibliotekarskich znajdziecie Państwo „Projekt propozycji do prawodawstwa bibliotekarskiego w Europie", Manifest UNESCO o bibliotekach publicznych, interesującą rozprawę o roli bibliotek publicznych między państwem i społeczeństwem i ich społecznej korzyści, jak i wyników i osiągnięć bibliotek naszego okręgu rządowego i wypowiedzi o głównych zadaniach bibliotek.

Chciałbym zwrócić uwagę Państwa na dwie wystawy v sąsiednich pomieszczeniach.

Jedna z nich jest wystawa firmy ekz bibliothekservice Gmbh z Reutlingen. Firma ta należy do jednej z najważniejszych firm zajmujących się planowaniem, wyposażeniem i serwisem dla bibliotek. Te tutaj wystawione produkty ukazują tylko małą część oferowanej palety. Przykładowo zrezygnowano z różnorodności ofert regałów na książki. W zamian za to wyłożono prospekty i pani Kleinsteuber, która także jest w tym pomieszczeniu może wiele wyjaśnić, do niej możecie się Państwo zwracać z pytaniami w czasie przerw.

Drugą wystawę zatytułowaliśmy „Śladami Lessinga – piszący bibliotekarze z Saksonii" Jak Państwo wiedzą Lessing – jeden z najbardziej znaczących niemieckich poetów urodził się niedaleko stąd, w Kamenz. Lessing był także bibliotekarzem i dziś też są bibliotekarze, którzy są zarazem pisarzami. To co w ostatnich 5-6 latach napisali, to nie jest bibliotekarska literatura fachowa, tylko powieści, wiersze jak i literatura popularno – naukowa, która jest poka-

zana na tej wystawie. Może jako inicjatywa wystawę tę rozszerzyć o literaturę czeską i polską.

Chciałbym przypomnieć w związku z tym o znanej paraboli o pierścieniu Lesinga z jego sztuki teatralnej „Nathan mędrzec" Pewien ród królewski na wschodzie posiadał pierścień, który miał tę właściwość, że czynił swego nosiciela przed Bogiem i przed ludźmi miłym. Pierścień ten przekazywany był przez wiele pokoleń przez panującego króla przed śmiercią ulubionemu synowi, aż do momentu, kiedy to pojawił się pewien władca, który na równi darzył miłością swych trzech synów. Niezdolny, by zdecydować się na jednego, każe sporządzić na wzór prawdziwego pierścienia zupełnie podobne dwa pierścienie i przekazuje je przed śmiercią swym synom.

Ich spór o prawdziwy pierścień łagodzi mądry sędzia wnosząc jedynie praktyczne postępowanie o mierze prawdziwości pierścienia. Sułtan zrozumie, że uzasadnienie jego nakazu absolutnego roszczenia jednej religii w argumentacji teologicznej jest żmudne: Religia, w jakiejkolwiek formie występuje, musi charakteryzować się praktyczną humanitarnością. Czy nie odnosi się to także symbolicznie do naszego regionu w naszym Trójkącie Trzech państw? Otóż my przekraczający granice w najlepszym znaczeniu tego słowa musimy nimi Być i musimy znać sąsiada, by móc usuwać uprzedzenia z granice istniejące w głowach.

Nasze biblioteki mogą wielorako przyczynić się do tego. Przypominam tu znaną piosenkę Reinharda Meya, o tytule „Ponad chmurami wolność jest bez granic", my chcemy to zgłębić – zupełnie tak, jak motto tych obrad „W przyszłość bez granic". Moje Panie i Panowie, drogie koleżanki i koledzy,

Elektroniczne media przekraczają już wszystkie granice, biblioteki wykorzystują już częściowo te możliwości. Ale także klasyczna kultura czytania ma prawo swego istnienia i ją na zawsze zachowa. W obydwu leży wielka szansa bibliotek.

Ja życzyłbym sobie od tych obrad, żebyśmy my mogli zebrać wiele użytecznych bodźców i pomysłów do dalszego praktycznego tworzenia naszej transgranicznej współpracy. Regiony przygraniczne mają strony niekorzystne, pozwólcie nam uczynić nasz region graniczny dla naszej korzyści.

Mam zaszczyt za zgodą organizatorów, starostwa Lobau-Zittau i Wspólnoty Komunalnej EUROREGIONU NYSY posiedzenie to uznać za otwarte i prosić pana Hilberera, przewodniczącego Buldungswerk Sachsen o krótkie słowa powitania.

PL

PRZESZŁOŚĆ I PRZYSZŁOŚĆ KULTURALNA W EUROREGIONIE NYSA

Rainer Sachs

Regiony i rejony graniczne istnieją od początku historii świata, euroregiony dopiero od niewielu dziesiątek lat. Rejony graniczne stają się euroregionami, gdy mieszkańcy po obu stronach granicy świadomi są swego europejskiego dziedzictwa i z tego wynikających zobowiązań. Generalnie można powiedzieć, że to zobowiązanie zawiera tylko wyzwanie do lepszego wspólnego życia, bo już biblia przekazuje socjalną podstawową prawdę, że wzajemne dawanie jest lepsze niż dążenie do wyłącznego brania. Ja ten cytat biblijny trochę rozszerzyłem, ponieważ oczywiście wzajemne dawanie stawia konieczny warunek gotowości do przyjęcia daru partnera. Na spotkaniu bibliotekarzy nasuwa się oczywiście pytanie, w jaki sposób ta grupa zawodowa może wypełnić swój udział w rozwiązywaniu tych wymienionych zadań. Jedno podstawowe znaczenie ma niewątpliwie dokładna znajomość historii ojczystego regionu, która w wypadku Euroregionu jest także zawsze regionem granicznym. To natomiast wymaga automatycznie, produktywnego zainteresowania się losami i tradycjami historycznymi wszystkich mieszkańców i sąsiadów odpowiedniego regionu. Wędrówka w historii nigdy nie jest nieprzerwaną kolejnością wzajemnego zrozumienia, przykłady wzajemnie zadanych cierpień i bezprawia są częste, po czasach pokojowych i współpracy następują mord, plądrowanie, gwałt i śmierć. Właśnie te ostatnio wymienione fasety historii nie powinny w żadnym wypadku być pominięte jako białe plamy, ponieważ zgodnie z naturą negatywne wydarzenia są jeszcze dziś potencjalnym powodem, w wyniku którego mogłyby powstawać nowe nieporozumienia.. Ale właśnie one powinny służyć jako memento – długoterminowe spojrzenie na dłuższy okres wydarzeń historycznych nie dopuszcza najmniejszych wątpliwości co do tego, że wojny z ludzkiego punktu widzenia nie znają zwycięzców.

Tę podstawową prawdę odczuwając i przez to dobitnie ją przekazywać jest, jak mi się wydaje, jednym z głównych zadań bibliotekarza. By móc je skutecznie wykonywać wymaga to także wyrozumiałej symbiotycznej pielęgnacji trzech wzajemnie się uwarunkowujących elementów kultury: regionalnej, narodowej i międzynarodowej. Dopiero pełne zrozumienie swego regionalnego i narodowego charakteru jako ważnego wkładu do kultury międzynarodowej, stwarza warunki dla pełnoprawno-partnerskiego uczestnictwa w ogólnonarodowym życiu kulturalnym. Duma z osiągnięć i wiedzy o problemach regionu ojczystego lub własnego narodu robi wrażliwszym na radości i kłopoty sąsiadów lub każdej innej ludzkiej wspólnoty.

To tutaj przedstawione bardzo teoretyczne debatowanie prowokuje pytanie o stan rozwoju euroregionalnego w EUROREGIONIE NYSA. Mimo licznych problemów, które wynikają między innymi z finansowych ograniczeń i tu można liczyć prędzej z pogorszeniem się niż polepszeniem sytuacji, bilans w dziedzinie niemiecko-polskich stosunków wypada ogólnie korzystnie. Te przeszłe, wzniesione do doktryn państwowych fałszowanie i przeklinanie niemieckiej części historii Śląska ustąpiły miejsca intensywnemu poszukiwaniu własnej identyfikacji, zrozumienia i tolerancji. Odpada konieczność stałego wzajemnego, polemicznego paraliżowania torując wolną drogę dla dialogu wzajemnego zrozumienia i nie tylko dla organizacyjnie wspólnych inicjatyw. Nawet miejsce dla serdecznego humoru daje ta nowa świadomość pozytywnej wspólności euroregionu Nysa. Przykładowo wywołując stronę internetową Państwowego Archiwum w Lubaniu, najdalej na wschodzie położonego miasta należącego do Związku Sześciu Miast, które do roku 1815 było saksońskie, potem pruskie i od 1945 roku należy do polskiego terytorium państwowego, jest się powitanym stojącym obok herbu miasta niespodziewanym powitaniem w języku polskim „Serdecznie witamy w starej dobrej Saksonii" – wskazówka na fakt, że w tym archiwum znajdują się liczne dokumenty z okresu, który już od dawna należy do historii. Ta tutaj manifestowana i przez śląskich kolegów bez wyjątku zaaprobowana gotowość do poufałego obchodzenia się z własną regionalną historią, która jednocześnie jest tradycją historyczną sąsiada, byłaby przed jeszcze tak niedługim czasem ścigana karno-prawnie i z pewnością jako przykład ukarana.

Podobny kierunek ukazuje w międzyczasie założone Niemiecko-Polskie Centrum Badań Śląskiego spadku kulturalnego przez Polskie Stowarzyszenie Historyków, które nastąpiło z wyraźną aprobatą kierownictwa województwa dolnośląskiego, miasta Wrocław, Niemiecko-Polskiej Komisji Współpracy Przygranicznej, jak także Urzędu do Spraw Zagranicznych Republiki Federalnej Niemiec. Ta instytucja, w której wspólnie pracują polscy i niemieccy historycy kultury, postawiła, mamy nadzieję pierwszy najbardziej odpowiadający historycznemu stanowi rzeczy krok do wspólnego niemiecko-polskiego pielęgnowania zabytków kultury.

Wszystkie wymienione przykłady wydają się tylko marginesowo dotyczyć bibliotekarstwa. Jednak trwa to tylko pozornie tak długo, jak długo pracuje się z już należącym do historii pojęciem bibliotekarskim jako „miejsce stawiające książki do dyspozycji". Jako nowoczesne centrum międzyludzkiego komunikowania się koncypowane biblioteki potrzebują nie tylko koniecznego do bycia tego tu naszkicowanego, kulturalno-politycznego ogólnego kontekstu, ale stanowi nawet jeden z jego najważniejszych wyznaczników. Niezależnie od materiału podstawowego pozostanie faktem, że świadome przyswajanie wiedzy kształci i formuje, konsumpcja wyłącznie komercjalnej kultury masowej natomiast odczłowiecza i ogłupia.

Ludzie, którzy potrafią wyłącznie wyrażać się w języku komputerowym, zrezygnowali z ważnej wartościowej części bytu. Zapobiec temu jest wspólnym zadaniem wszystkich bibliotekarzy euroregionu, ponieważ wspólność nie tylko wzmacnia, ale jeśli jest ona świadomą i szczerą wspólnością, to nie tylko wzmacnia, ale i uszczęśliwia, a szczęście życiowe i radość są potrzebne, by móc rozwiązywać przyszłe zadania!

PL

JEDNOLITE PRAWO BIBLIOTEKARSKIE DLA EUROPY

Gabriele Beger

To pytanie stawiają sobie międzynarodowi goście z dziedziny bibliotekarstwa w Strassburgu, w Monachium i w Wiedniu. Powodem był „koncept propozycji do prawodawstwa bibliotekarskiego w Europie", który Rada Europejska przedłożyła do dyskusji krajom członkowskim. Na konferencji w Strassburgu w listopadzie 1998 „ Libraries and Democracy: the responibilities of the State, local authorities and professionals" stało się jasne, że

- biblioteki stanowią niezastąpiony warunek rozpowszechniana wiedzy,
- biblioteki jako aktywny czynnik są istotnym i niezastąpionym elementem przekazu informacji i ochrony dorobku kulturalnego,
- państwo jest naprawdę demokratyczne, gdy każdemu z mieszkańców jest zapewniony dostęp do informacji,
- wszelkie informacje – niezależnie od ich nosiciela – w ramach artykułu 10 Konwencji o podstawowych prawach wolności stoją do dyspozycji,
- biblioteki działają globalnie i swoje produkty i usługi oferują na całym świecie,
- w ramach dożywotniego uczenia się muszą być tworzone długotrwale struktury kształcenia.

„Wobec faktu, że z powodu kompleksowości tego tematu pożądana jest europejska polityka prawodawstwa bibliotekarskiego, która bazuje na wspólnych zasadach wartości demokratycznych, Komitet ministerialny zgodnie z postanowieniem na podstawie artykułu 15b Rady Europejskiej krajów członkowskich poleca:

- podjęcie postępowania na polu prawodawstwa bibliotekarskiego, którego zasady z tutaj podanymi następującymi zasadami będą zgodne, a istniejące prawodawstwo dostosowane do tych zasad,
- i tę propozycję, możliwie w największym stopniu rozpowszechniać przez zajmujące się tym obiekty i osoby."

Następna konferencja dnia 29-go do 30-go kwietnia w Monachium miała temat „LOKAL – GLOBAL": Prawodawstwo bibliotekarskie w systemach regionalnych i federacyjnych. Goethe – Instytut jako inicjator ze współpracą Rady Europejskiej i Stowarzyszenia Niemieckich Związków Bibliotekarskich zaprosił przedstawicieli z Wielkiej Brytanii, Włoch i Hiszpanii jako referentów z krajów z decentralnym zwierzchnictwem kultury, jak i z Norwegii, Portugalii i z Brukseli, którzy przedstawili te 4 zasadnicze dziedziny projektu propozycji. Punktem głównym wystąpień do dyskusji były obok wzmianek o doświadczeniach i warunkach dla prawodawstwa bibliotekarskiego w systemach federacyjnych powiązanie na szczeblu lokalnym i globalnym oraz siecią przekazu informacyjnego w związku z kooperacją i projektami.

Kongres został zakończony referatem „ Podstawy prawa bibliotekarskiego w państwach ze strukturą decentralną lub federacyjną", który w tej broszurze jest wydrukowany pod rubryką „ Z bibliotek".

Wiedeń przedstawił swój kongres trwający od 17-go do 18-go czerwca pod tytułem „Nowe zadania, nowe szanse dla bibliotek publicznych". Organizatorzy, Zrzeszenie Księgarskie Austrii, Francuski Instytut Kultury w Wiedniu oraz Biblioteka Centrum Informacyjnego Georges Pompidou, zaprosili przedstawicieli z Francji, krajów niemieckojęzycznych oraz z Europy środkowej i wschodniej.

Po ujęciu stanu rzeczowego do prawodawstwa bibliotekarskiego z zaproszonych krajów dyskutowano o doświadczeniach dotyczących profilu oraz specjalizacji jak też kształcenia bibliotekarskiego i o nowych technologiach.

To coś czy wszystkie kongresy dotyczące prawodawstwa bibliotekarskiego jest to że biblioteki na nowe wyzwanie przekazywanie informacji nastawione są z zaangażowaniem, ale do tego potrzebują solidnej podstawy prawnej, by móc swą działalność legitymować w interesie ogólnym w konfliktach spraw z producentami oraz z uwzględnieniem pustych kas publicznych.

(Pełne brzmienie „Projektu propozycji do prawodawstwa bibliotekarskiego w Europie" w ujęciu z maja 1999, może być wywołane i wydrukowane pod adresem **http://www.uoethe.de/z/30/biblkonf/deempf.htm**:

Prawodawstwo odpowiadające bibliotekarstwu, normy i współpraca w Niemczech

Prawodawstwo odpowiadające bibliotekarstwu w Niemczech:

Niema ustawy bibliotekarskiej. Kompetencje bibliotekarstwa określone są w Niemczech przez:

- ustanowione zwierzchnictwo kultury krajów federalnych w ustawie konstytucyjnej,
- Ministerstwo Edukacji, Nauki, Badań Naukowych i technologii,
- autonomie uniwersytetów.

Następnie kompetencje prawne bibliotekarstwa publicznego leżą w gestii krajów, miejscowych gmin oraz dla naukowego w odpowiedzialnych osobach prawnych, którymi mogą być zarówno federacja, szkoły wyższa, uniwersytet lub instytut.

Przez określenie rzeczowo odpowiedniego prawodawstwa bibliotekarskiego rozumiane są wszelkie przepisy prawne, które mają wpływ na czynności bibliotek. To są przede wszystkim:

- prawodawstwo obywatelskie
- prawo postępowania administracyjnego i prawo egzekucyjne
- prawo autorskie
- prawo budżetowe i finansowe
- opieka nad młodzieżą
- prawo pracy i personalne
- ochrona danych

Dygresja do bibliotekarsko specyficznych przepisów prawnych

Dla bibliotek publicznych w Niemczech z reguły nie ma żadnego wyraźnego prawodawstwa z wyjątkiem niewielkiej ilości przepisów prawnych na szczeblu krajów lub gmin. Natomiast istnieje cały rząd prawnie nieobowiązujących planów rozwoju bibliotek, które sformułowały niektóre miasta i kraje, ale także związki bibliotekarskie. Te są ustalone w formie zaleceń, przede wszystkim norm wyposażenia i podziału pracy między bibliotekami.

Utrzymanie bibliotek publicznych jest z reguły świadczeniem dobrowolnym kraju, o ile ten kraj się sam nie zobowiązał do prawnego popierania lub utrzymanie. Tak jest w następujących krajach federacyjnych:

- ustawa o wsparcie dokształcania i bibliotekarstwa w kraju Baden-Wuttenberg
- przepis regulujący ministerstwa „Biblioteki publiczne i szkolne w kraju Sachsen-Anhalt"
- wspieranie bibliotek narodowych w Bayern
- rozporządzenie o klasyfikacji krajowych zarządów bibliotek w Bayern
- zadania i kompetencje krajowych Narodowych Bibliotek w kraju Hessen
- stworzenie i działalność krajowej Jednostki Specjalistycznej w kraju Brandenburg

Do bibliotek naukowych w Niemczech należy Niemiecka biblioteka w Berlinie, olbrzymia ilość bibliotek specjalistycznych i szkół wyższych oraz biblioteki specjalistyczne instytucji i firm. Organizacja i zadania tych pierwszych, finansowanych wspólnie przez państwo i kraje, są uregulowane prawnie przez własne ustawy. Również prawnie uregulowane jest obowiązkowe odstępowanie egzemplarzy dla Biblioteki Narodowej przez ustawę państwową i różnorodnie ukształtowanych krajowych ustawach dla bibliotek regionalnych. Przez to nie ma w tych krajach jednolitego, bezpłatnego obowiązku odstępowania, także odstępowanie rodzajów mediów jest różnorako interpretowane. Tylko kraj federalny Berlin uregulował w jednej ustawie o bezpłatnym obowiązku przekazywania wszystkich mediów, włącznie z mediami elektronicznymi. Dla bibliotek szkół wyższych obowiązujących podstawę prawną stanowią ustawa ramowa szkół wyższych państwa jak i krajowe ustawy szkół wyższych. Przez to dana

jest relatywna jednolitość, także poza granice kraju. Mimo to szkoły wyższe w swej organizacji, strukturalizacji i wyposażeniu swoich bibliotek mają wolną rękę. Odnośne przepisy prawne to:

- ustawa dotycząca Niemieckie Biblioteki Narodowej
- ustawa o utworzeniu fundacji „Pruska własność kulturalna"
- ustawa o stworzeniu fundacji „Centralna i krajowa biblioteka Berlin"
- ustawa o obowiązkowych egzemplarzach krajów federalnych
- ustawa ramowa szkół wyższych
- ustawa o poparciu budowy szkół wyższych
- ustawa o uniwersytetach kraju Baden-Wuttenberg
- ustawa o szkołach wyższych krajów Turyngii, Bremen, Rheinland-Pfalz
- ustawa o wyższych szkołach specjalistycznych Baden-Wuttenberg

Wynik: kilkaset ustaw i zarządzeń jest bibliotekarsko trafnych. Poprzez stworzenie Państwowego Ministerstwa Kultury po raz pierwszy zaistniała szansa wydania prawa bibliotekarskiego w Niemczech, do którego konieczne jest wyrażenie zgody krajów.

Pytania o potrzebę prawnego uregulowania

Z przedłożonego „projektu zalecenia dla prawodawstwa bibliotekarskiego w Europie" i z doświadczeń państw posiadających ustawy bibliotekarskie uregulowane prawnie powinny być następujące zasady dla gwarantowania informacji szerokiej rzeszy ludności:

1. Państwo uzna znaczenie bibliotek w ramach gwarantowania wolności informacji i kształtowania opinii swych obywateli.
2. Egzystencja bibliotek będzie dlatego zapewniona przez państwowe finansowanie.
3. Swiadczenie podstawowe bibliotek jest dla mieszkańców bezpłatne
4. Biblioteki są w swoim zwiększeniu stanu samowystarczalne. One zbierają, uzupełniają, przechowują i stawiają niezależnie od ich nosicieli, media i informacje do dyspozycji.

Formy ujęcia prawnego

1. Niezależne prawo bibliotekarskie ma tylko sens, gdy w.w. zasady będą tam ujęte obowiązująco. Szczegółowe uregulowanie poszczególnych kwestii prowadzi regularnie do:

- hamowania przyszłego rozwoju
- ciągłego dążenia do zmian prawnych
- ustalania minimalnych norm na podstawie obecnej sytuacji finansowej państwa

2. Wywieranie wpływu na istotne przepisy prawne w sensie wyposażenia w.w. zasady. Przy tym istnieje bezpośrednia potrzeba uregulowania i postępowania szczególnie w następujących dziedzinach prawnych:

- Stworzenie wyjątkowych stanów faktycznych w międzynarodowych uzgodnieniach Copyright, wytycznych UE i narodowych ustaw praw autorskich, te zabezpieczyć, by poprzez biblioteki zapewniony został wolny i zdolny do zapłacenia dostęp do wszystkich rodzajów mediów dla każdego. Przy tym w dziedzinach cyfrowych wymiana interesów pomiędzy autorem, wydawnictwem i ogółem była na nowo zdefinowana przez państwo.
- Ustalenie bezpłatnych egzemplarzy dla narodowych i regionalnych bibliotek na szczeblu narodowym i regionalnym dla zagwarantowania przekazu dziedzictwa duchowego.
- Ustalenie utrzymania bibliotek w statucie państwa, krajów, regionów.

Znaczenie standartyzacji i pozaregionalnej współpracy:

Obok obowiązującego ujęcia prawnego trafnych stanów faktycznych bibliotek, normy i kooperacja są najważniejszą przez efektywność i skuteczność odznaczając się ofertą sprawności wszystkich bibliotek. Normy nie osiągną prawnego obowiązywania, one są mimo tego przekonywującą alternatywą, by wymagać jednościowych i uzasadnionych zadań, ofert i wyposażenia bibliotek.

Im bardziej zharmonizowane są normy (n.p. postawione pośrednictwem IFLA), tym większa jest ich akceptacja.

Kooperacje są prawną formą współpracy, które szczególnie nadają się, aby te same przebiegi pacy, procesy podziału pracy i tego samego rodzaju kwestie podaży optymalnie skoordynować i skutecznie kształtować. Normy i kooperacja są szczególnie ważne w państwach z decentralnymi i federatywnymi strukturami, by przezwyciężyć zróżnicowane kompetencje i stosunki hierarchiczne.

Wybrane normy i kooperacja w Niemczech:

- główne usługo bibliotek Niemieckiej Biblioteki i Niemieckiego Bibliotekarskiego Instytutu
- elektroniczne związki bibliotekarskie – także uczestnictwo wykraczające poza ramy branży
- tworzenie konsorcjum w celu włączenia czasopism elektronicznych
- plany rozwojowe bibliotek w miastach i gminach

Znaczenie pracy lobbystycznej i jednolitego odzwierciedlenia poglądów

Uznanie na polu politycznym i gospodarczym jest tak duże, jak przyczyni się do tego lobby. Biblioteki zasługują, mierząc to ich działalnością, na skuteczne lobby. Do tego muszą przyczynić się same poprzez jednolite odzwierciedlenie opinii.

Ta opinia musi odzwierciedlać także czynności bibliotek jak n.p. klasyczne wyobrażenie biblioteki jako maklera informacyjnego w sferze cyfrowej w interesie ogółu, ale także jako partnera w łańcuchu przekazu informacji. Do tego należy odpowiedzialne obchodzenie się z prawnie przyznanymi możliwościami działania, tak samo jak i walka o przymusowe normy w miejsce normy prawa obowiązującego dla wykonywania czynności bibliotekarskich w ramach spójności socjalnej dobra duchowego. Odzwierciedlenie opinii musi przekonywująco przekazywać znaczenie bibliotek w kształceniu, nauce, kulturze i także w rozwoju gospodarczym państwa.

PL

„KULTURALNA KOOPERACJA BIBLIOTEK PUBLICZNYCH POMIĘDZI EUROREGIONAMI NYSA I LABE"

Christian Leutemann

Drogie Koleżanki i Koledzy

„W przyszłość bez granic" biblioteki publiczne w EUROREGIONACH tak brzmi motto naszej sesji. Obradujemy nad tym, jak chcemy pokonywać granice i jesteśmy zgodni co do tego, że mówiąc o granicach kooperacji bibliotek, mamy na myśli granice państwowe. Obok terytorialnych granic w bibliotekarstwie mogą również istnieć innego rodzaju linie graniczne, które wydają się móc być długo trwalsze niż granice państwowe. O tym mówiła pani Remi w swoim referacie na naszej konferencji przed rokiem w Rumburku.

Obok granic między regionami i przede wszystkim obok granic językowych, również granice, często historycznie powstałe między bibliotekami naukowymi i publicznymi, między publicznymi i szkolnymi bibliotekami, między komunalnymi i kościelnymi bibliotekami ze swoim środowiskiem. W formie skróconej przeczytać to wszystko można w broszurze Kongresu w Rumburku, która znajduje się w teczce. We współczesnej dobie informacji, praktyka udowadnia to, dochodzi do zawsze intensywniejszej kooperacji i także do fuzji. Ale jak jest rozumiana przyszłość, gdy mówimy „W przyszłość bez granic".

Przyszłość jest czymś, czego my nigdy nie osiągniemy, bo gdy my mielibyśmy ją osiągnąć, nie byłoby żadnej przyszłości, przyszłość jest jak wszechświat – nieskończona. Bieg czasu natomiast, który nas niesie, śpieszy co-

raz szybciej i szybciej. Także tempo historii zwiększa się. Coraz szybciej dokonują się wzrost i upadek mocarstw.

Srednie państwo faraonów trwało 3.000 lat, dynastia Shang w Chinach 500 lat, brytyjskie Empire 300 lat, władza sowiecka 80 lat, a od powstania NDR do jego końca minęło tylko 40 lat. Ten niesamowity wzrost podstawowej prędkości jest czytelny we wszystkich dziedzinach.Jules Verne dał swemu Phileas Fogg w 80 dni okrążyć kulę ziemską. Gdy ta powieść stała się muzykalem, amerykański astonauta Shirra okrążył globus w 80 sekund. Kiedyś trwało 800 lat, od urodzin Chrystusa do Karola Wielkiego, by ludzkość powiększyła się o 50 milionów.

Dziś załatwiamy to w ciągu 8 miesięcy. Na początku stulecia zamieszkiwało ziemię 1,7 miliardy ludzi, na końcu tego stulecia, dokładnie 13 października jest ich 6 miliardów. W ciągu ostatnich 30 lat dokonano więcej wynalazków niż w ciągu minionych 300 lat. Odkrycia niekiedy są już przestarzałe przed ich opublikowaniem. Od drugiej wojny światowej powstało 70 suwerennych państw. Kampanie wojenne trwają tylko dnie. Mężowie stanu są zapominani, jeszcze zanim zostaną pogrzebani.

I coraz szybciej kręci się koło historii. Przed przeszło 100 laty Karl Benz skonstruował swój pierwszy samochód (nazwał go imieniem swojej córki Mercedes). Nie było jeszcze żadnego samolotu odrzutowego, telewizora, komputera i elektrowni atomowej, żadnego przewodu obejściowego i żadnej tabletki antykoncepcyjnej. A za 100 lat? Swiat wiruje, grożąc tym dwunożnym zbyt wielkimi wymaganiami. Istniały czasy w których, by móc podołać zadaniom życiowym, doświadczenia starych pomagały młodym. Dziś muszą młodzi uczyć starych, by zrozumieć świat, z internetem i komputerem, wideo, telefonami komórkowymi i E-mail.

Jako instytucja kultury i kształcenia, jako coraz bardziej sprawne centrum informacji, jako miejsce dożywotniego uczenia się, ale też jako miejsce zastanowienia się i opieki prewencyjnej bytu, biblioteki spełniają w tym ważną funkcję jako sternik i pilot w tym coraz szybciej i szybciej płynącym strumieniu czasu.

Co możemy zdziałać by rozwiązać te zadania, które stoją przed naszymi bibliotekami? Jakie kooperacje mają sens i właściwie dlaczego kooperacja kulturalna pomiędzy bibliotekami publicznymi poza granice? Ponieważ nacisk na oszczędzanie wymusza kooperację? To tylko jeden podporządkowany element. Ponieważ nasze demokratyczne, wielo kulturowe społeczności w jednym – dzięki wynalazkom technologicznym – stającym się coraz bardziej ruchomym świecie rozszerzyły się i swoje podstawowe prawa wykonują coraz głośniej i aktywniej? Temu sprzyja wiele po tej i tamtej stronie granicy, tym bardziej, że te granice w jednej ciągle wspólnie rosnącej Europie coraz bardziej mieszają się i wynikają stąd podobne pytania, procesy przemian i wyzwania.

Najważniejszym założeniem dla trans granicznej kooperacji kulturalnej jest natomiast wspólna, poważna jej chęć. Wychodzę z założenia że ona istnieje, tym bardziej, że rozwój i problemy są podobne i poprzez wspólne inicjatywy i projekty w EUROREGIONACH szanse ich rozwiązania i wykonania dla dobra mieszkańców, o których tu przecież chodzi, jest pomyślniejsze, niż gdy każdy w swoim zakresie dąży do rozwiązania ich z osobna. A jeden wspólny problem mamy wszyscy. Brzmi on: Jak przekonać partie polityczne jednego miasta i w następstwie urzędy miast, jaką centralną rolę mogą spełnić biblioteki publiczne jako porty przeładunkowe wiedzy i informacji jako centrum usług dla ogółu. Gdy to będzie rozpoznane, będzie także gotowość odpowiednich subwencji.

Dlatego musimy rozwijać wspólną strategię, strategię w kraju i poza granice, by wzmocnić prawo egzystencji bibliotek publicznych. My dajemy na to zielone światła. Chodzi faktycznie o wspólne zrozumienie celów i zadać biblioteki publicznej w dzisiejszym czasie i możliwości ich zastosowania. Powinna być utworzona grupa robocza, także z przedstawicielami zarządów komunalnymi. Wymieńmy ten szeroki temat „Społeczeństwo – komuna – biblioteka". Ta tematyka mogłaby być także treścią naszej trzeciej broszury, ponieważ im mocniej wciągniemy komuny do naszej pracy w EUROREGIONIE, tym bardziej wciągniemy je do obowiązku, tym bardziej czują się one odpowiedzialne. Następnie proponuję dalszą grupę roboczą. Powinniśmy wspomnieć o niej jako przykład trans granicznej pracy bibliotekarskiej w trójkącie trzech państw między Baden-Wurtenberg, północną Szwajcarią i Elsas regioteki we Francji. Celem jest rozbudowanie wydziałów informacyjnych bibliotek do tak zwanych regiotek, to znaczy zbieranie dla regionu interesujących materiałów i udostępnianie ich.

Ten materiał składa się przeważnie z prospektów, katalogów i broszur o trans granicznie pracujących instytucjach. Następnie programy kulturalne z krajów sąsiedzkich są tak ważne jak też ogólne informacje jak n.p. rozkłady jazdy, gazety, przewodniki turystyczne, schronisk, restauracji i hoteli, informacje urzędów celnych, przewodniki branżowe, urzędów, programy telewizyjne. Użytkownikom bibliotek w rejonie granicznym stoją do dyspozycji tym samym wielorakie informacje z kraju sąsiedzkiego. Te materiały krajów sąsiednich dla regiotek powinny być dostępne i przede wszystkim – zawsze aktualne.

Informacje te podzielone będą na różne kategorie. Na przykład sprawy ogólne, kultura, wolny czas, komunikacja, oświata, nauka i środowisko. Uczestniczące biblioteki powinny przeglądać, zbierać i regularnie wymieniać swoje materiały i przez to gwarantować, by wszędzie stały do dyspozycji i wykorzystania aktualne regionalne informacje. Na tej podstawie powinien być rozwinięty projekt i przekazany do poparcia biurom Euroregionów.

Sprawy ogólne: Najważniejsze, godne wspomnienia dzieła są tu gazety i czasopisma, książki telefoniczne z adresami z tych krajów.

Komunikacja: Odnośnie spraw komunikacji istnieją mapy drogowe, miast, plany miejskie, połączeń jazdy pociągów, autobusów i lotów danego regionu.

Oświata: Wykaz uniwersytetów i szkół wyższych, jak i wykazy wykładów lub oferty nauki języków obcych. Szczególnie ważne są także wykazy uniwersytetów ludowych trzech państw.

Gospodarka: Gospodarczo zainteresowani powinni mieć możliwość wglądu w projekty i Izb handlowych, samych firm i danych z giełd.

Turystyka: Zestaw hoteli różnych regionów w trójkącie trzech państw dając turystom ważne wskazówki o wyposażeniu i cenach noclegów.

Kultura: Dział kultury będzie najczęściej wykorzystywany, jest reprezentowany w największym stopniu. Obok przedstawią się pojedyncze muzea, przedłożone są informacje o wystawach i koncertach, imprezy będą regularni podawane do wiadomości. Te oferty dotyczyć będą różnorodnych dziedzin regionalnego krajobrazu kulturalnego.

Obecnych jest 32 kierowników bibliotek z obu Euroregionów, na podstawie moich informacji mogłoby ich być 150. Znaczenie lobby naszych bibliotek jest jeszcze zbyt małe, w porównaniu do zakresu ofert ich usług i ich wykorzystania. Każdy związek sportowy, każda ochotnicza straż pożarna, teatr, muzeum mają z reguły większe lobby niż nasze biblioteki. Związki popierane, stowarzyszenia przyjaciół są jeszcze zbyt nieśmiało tworzone. Naszym problemem jest, że za każdym związkiem sportowym, ochotniczą strażą pożarną i teatrem stoi zwarta wspólnota, organizacja użytkowników, która broni jego interesów i go wspólnie odwiedza. Tam są też osoby ze świata gospodarki i polityki, które wstawiają się o popieranie tych związków i instytucji. Są to praktycznie zawodowi nosiciele reklamy. Biblioteki publiczne, które cieszą się największą frekwencją instytucji kultury i oświaty w miejscowościach i w regionie są zwykle odwiedzane przez pojedyncze osoby. Dla wsparcia lobby rzadko jest stosowana polityka i to już jest tradycją. W zasadzie biblioteki potrzebują zawodowego nosiciela reklamy, który zaangażuje się dla interesów bibliotek i mieszkańców. Tutaj też widzę możliwości i projekty dla poparcia znaczenia bibliotek w ramach Euroregionów. Chodzi tu o większą pracę publiczną (public relations), o politycznie działające przedstawienie pracy bibliotek w Euroregionach.

Z okazji kongresu uczestnicy porozumieli się o wspólnej realizacji następujących projektów:

1. kooperacja z bibliotekami naukowymi, szkołami wyższymi i uniwersytetami, wspólne dokształcające imprezy szkoleniowe w przyszłych centrach szkoleniowych dla Euroregionów Nysy i Łaby w nowej bibliotece w Libercu.
2. Wystawa – „Sladami LESSINGA -Piszący bibliotekarze z Saksonii" Będzie rozszerzona na Polskę i na Republikę Czech.
3. Stworzenie wytycznych dla bibliotek z Euroregionów Nysa i Łaba pod tytułem: Społeczeństwo – komuna– biblioteka.

4. Stworzenie regiotek w wybranych bibliotekach.
5. Opracowanie ramowego programu użytkowania dla bibliotek w obydwu Euroregionach.
6. Kontynuacja konkursu literacko – twórczo – artystycznego na temat „Liczyrzepa".
7. Opracowanie projektu pilotowego o partnerstwie szkoły i biblioteki między Euroregionami.

Wszystkie zaproponowane wspólne projekty, by zwiększyć znaczenie bibliotek, muszą też znaleźć uznanie decydujących przedstawicieli polityki. Bibliotekarsko – polityczne postępowanie ma więc znaczenie, właśnie od strony pomocy finansowej od komun i wspólnot komunalnych Euroregionów. Jeśli do przyszłego wspólnego spotkania bibliotekarzy uda się wyraźniej wystrukturować zaproponowane projekty z konkretnymi widokami na ich zastosowanie, zostanie już wiele osiągnięte.

PL

W PRZYSZŁOŚĆ BEZ GRANIC BUDOWA POJEDNANIA LIBEREC 1996 – 2000

Mgr. Věra Vohlídalová

Nie trzeba podkreślać w tym forum, co biblioteka w swoim istnieniu i usługach z sobą przynosi.

To, że jesteśmy w Libercu jedną z pierwszych jaskółek, która przynosi w nasz kraj własny dom dla biblioteki, jest wiadome. Tym trudniejsze było to dla nas wszystkich. Dlatego tylko krótko przedstawię naszą dzisiejszą bibliotekę w Libercu. W trzech historycznych budynkach wypełnia ona trzy główne usługi: jako miejska, powiatowa i euroregionalna biblioteka regionu granicznego i oferuje swe usługi jako krajowa biblioteka naukowa. Jest ona przekazicielką czeskiej bibliografii narodowej i poradnią dla różnego typu bibliotek w regionie.

Kolekcja: przeszło 1 milion egzemplarzy, odwiedzający: prawie 200 000 rocznie, zautomatyzowane katalogi, całkowicie zautomatyzowana biblioteka dziecięca i muzyczna, usługi internetowe, e-mail, wypożyczalnia skanerów, nowoczesne technologie informacyjne.

Niepowtarzalność tego projektu i co mu towarzyszy. Powierzchnia gruntowa, na której biblioteka się znajduje (bała w roku 1938 spalona synagoga), jest następczyni biblioteki Niemców (1924-1945), zbiory tej biblioteki, profesjonalna praca w Euroregiona Nysa, w regionie, w którym Niemcy, Czesi, Żydzi i chrześcijanie, ale także Polacy i inne mniejszości narodowe już razem żyły w symbiozie, stworzyły wspólną historię i gdzie znów chcą wspólnie i wolnie żyć. Symbolika, która towarzyszy naszemu projektowi, towarzyszy z pewnością nowoczesnym bibliotekom na całym ćwieci. Powtarzam tylko te najważniejsze, te które nasza budowla szczególnie uwidacznia: Miejsce wspólnych spotkań, spotkań ze światem oświaty i informacji, komunikowania się, miejsca opieki prewencyjnej egzystencji i wolnego czasu, więc miejscem ze socjalnym zapleczem dla wszystkich.

Biblioteka jest pamięcią i obrazem społeczeństwa, otwierania się dla ludzi, miejscem, gdzie każdy, kto jest trochę inny – innej religii, o innym wyglądzie, innego koloru skóry lub używa innego języka, może i musi znaleźć swoje miejsce w społeczeństwie. Biblioteka jest dla każdego – od wieku przedszkolnego do wieku emerytalnego – bez granic.

Nasza nowa biblioteka niesie z sobą także akt tolerancji i odszkodowania oraz pojednania ludzi i ich kultury. Idee wspólnej Europy. Tak jak ta biblioteka stworzona jest w domu modlitwy, wyraża ona też szacunek dla losów tego regionu, jak też respekt i pokorę dla tych ludzi, służenie dzisiejszym i przyszłym obywatelom. Jest ona wyrazem szacunku dla człowieka, jego wykształcenia, wyrazem ważności i świadomości obywatelskiej, która się u nas tak często tłumi.

Wszystko co czynimy, czynimy dla ludzi. Nie chowamy się za lady – my jeszcze służymy ludziom. Wprawdzie nie głosuje się o nas w wyborach, ale za nami stoją ludzie, obywatele, którzy nas potrzebują i ci którym my, tak samo jak deputowani dodajemy sił by swe prawa do wiedzy i sprawy społeczne mogli przeprowadzać i wykonywać. Przy tym może nam pomóc wspólnota – Euroregion NYSA.

Patronat nad tym projektem objęli w roku 1995 prezydenci Havel i Herzog. Jakie znaczenie przykłada do tej budowy na przykład pan prezydent Herzog, wyraził on na 1-szym posiedzeniu niemiecko-czeskiego forum rozmów w grudniu 1998 w Dreźnie:

„Ja nie znam żadnej innej inicjatywy (budowa biblioteki w Libercu na miejscu spalonej w roku 1938 synagogi), która pobudza do życia z taką odbierającą odwagą symboliką przez stulecia zachowaną i tylko w jednym strasznym dziesięcioleciu zniszczoną symbiozą między Czechami i Niemcami, chrześcijanami i Żydami. I okazuje poza tym: ważniejsze niż decyzje polityków i jeszcze bardziej znamienne dla ludzi naszych krajów są inicjatywy, które są wnoszone przez samych obywateli."

PL

REFORMA WOJEWÓDZTWA ORAZ JEJ WPŁYW NA PRACE BIBLIOTEKARSKIE W JELENIEJ GÓRZE

Mgr. Miroslawa Josko

Sytuacja, w jakiej pozostaje od stycznia 1999 Jeloniogórska Biblioteka Publiczna, nie sprzyja, by publicznie wypowiadać się w sprawach najbardziej istotnych dla bibliotekarstwa i czytelnictwa, zwłaszcza na forum międzynarodowym. Prezentacje w przeszłych 90-tych latach mogą stanowić dobry przykład rozwiązań, inwestycji, nowatorstwa w kraju i poza granicami. Czym może być dzisiejsza prezentacja? Komunikatem, głosem w dyskusji: Do czego zmierza biblioteka?

W wyniku wprowadzonej z dniem 1 stycznia 1999 r. Reformy administracyjnej w Polsce nastąpił podział na 16 województw i ponad 300 powiatów. Najniższym szczeblem samorządu terytorialnego pozostaje gmina. Dawne województwo jeleniogórskie włączono do województwa dolnośląskiego z siedzibą władz wojewódzkich we Wrocławiu. Na terenie województw dolnośląskiego powołano 26 powiatów samorządowych. Jelenia Góra ma status miasta na prawach powiatu grodzkiego z samorządową władzą miasta. Jelenia Góra jest również siedzibą samorządowej władzy powiatu ziemskiego dla 9 gmin: Karpacz, Kowary, Piechowice, Szklarska Poręba, Janowice Wielkie, Jeżów Sudecki, Mysłakowice, Podgórzyn, Stara Kamienica.

Wejście w życie reformy ustrojowej państwa w dniu 1 stycznia 1999 r. spowodowało, iż prowadzenie większości dotychczasowych państwowych instytucji kultury stało się zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego. Zgodnie z ustawą określając kompetencje organów administracji publicznej – powiaty i miasta na prawach powiatu przejęły instytucje wpisane dotychczas do rejestrów prowadzonych przez wojewodów. O podporządkowaniu instytucji kultury do powiatu lub miasta na prawach powiatu decydowała siedziba instytucji. Miasto Jelenia Góra stało się organizatorem dla byłej Wojewódzkiej biblioteki Publicznej, obecnie Grodzkiej Biblioteki Publicznej.

Prowadzenie i finansowanie instytucji kultury stało się zadaniem własnym samorządu z dochodów własnych samorządu. Ze względu na ograniczone możliwości sfinansowania zadań własnych w jednostkach samorządów, w ustawie budżetu państwa na 1999 r. utworzono rezerwę celów, które środki przeznaczono m.in. na dofinansowania zadań samorządów w dziedzinie kultury i sztuki. Wielkość dotacji na poziomie 52% budżetu roku 1998, jaka została przeznaczona bibliotece uchwałą sesji budżetowej Rady Miejskiej w dniu 23 marca, zadecydowała o dalszych losach Biblioteki. Jaki wpływ może mieć taka sytuacja finansowa na pracę i funkcjonowanie naszej Biblioteki – postaram się w skrócie przedstawić.

W Jeleniej Górze-mieście znanym na Dolnym Śląsku, w kraju, w Euroregionie NYSA, w Euroregionie LABE – również z efektów działalności bibliotek publicznych i dynamiki rozwoju czytelnictwa, przykładowych rozwiązań, inicjatyw współdziałania z samorządem gmin w latach 90-tych – Biblioteka podejmuje z determinacją działania o pozyskanie brakujących środków. Pisma, apele, petycje, wystąpienia, rozmowy rozmowy, rozmowy... Adresatem i partnerem są instytucje i osoby, które mogą mieć wpływ przy podejmowaniu znaczących decyzji w sprawie Biblioteki.

Czas mija. Pieniądze przekazywane z miasta w pierwszych miesiącach jedynie na płace pracowników, od kwietnia na bezsporne płatności: energia elektryczna, opłaty telefoniczne, ogrzewanie i stop! I nieustająca groźba bo pieniądze wystarczą do lipca... Brak szansy, brak możliwości, prowadzenie Biblioteki bez STRAT wymusi konieczność wypracowania głębokiego programu oszczędnościowego, oznaczającego rezygnację z dotychczasowych rozwiązań strukturalnych, organizacyjnych, programowych. Należało zmierzyć się z rzeczywistością i podjąć dialog zmierzający do radykalnych zmian i podejmować decyzje trudne, niepopularne.

W bibliotece, w której liczba wypożyczeń w ciągu roku 1998 na 1 etat bibliotekarza wynosi ponad 20 tys., dokonuje się drastycznej redukcji obsady etatowej. Zwolnienie grupowe 16 pracowników oznacza iż co czwarty pracownik otrzymał wypowiedzenie, co czwarte stanowisko pracy w tej Bibliotece przestaje istnieć. Konsekwencje – to ograniczenie dni i godzin otwarcia, z 44 godzin tygodniowo do 40. Brak środków finansowych na działalność wymusza decyzję o całkowitym wstrzymaniu prenumeraty czasopism od II. półrocza w placówkach filialnych. Pozyskujemy sponsorów i sprzymierzeńców. Działania bibliotek publicznych stanowić mogą ważne ogniwo integracji i informacji w procesie edukacji euroregionalnej mieszkańców gmin Euroregionu NYSA.

18 września powołane zostaje Towarzystwo Przyjaciół Grodzkiej Biblioteki Publicznej w Jeleniej Górze. Celem Towarzystwa jest inicjowanie, podejmowanie i rozwijanie oraz wspieranie działalności społecznej zmierzającej do rozwoju bazy materialnej biblioteki i wzbogacania zbiorów Grodzkiej Biblioteki Publicznej służących aspiracjom i potrzebom intelektualnym, kulturalnym, informacyjnym, naukowym i dydaktycznym środowiska naukowego i kulturalnego Jelenie Góry i regionu.

Drugi etap reformy administracyjnej to dla dawnych wojewódzkich bibliotek publicznych przede wszystkim zmiana organizatora źródła finansowania i statusu, czyli zadań ponadlokalowych. Sprawa dofinansowania z budżetu centralnego instytucji kultury przyjętych przez samorządy lokalne pozostaje nie rozstrzygnięta do dziś. Interwencje bibliotekarzy, władzy samorządowej, parlamentarzystów są mało skuteczne.

W sprawie zadań powiatowych zostaje podpisane POROZUMIENIE pomiędzy Zarządem Powiatu Jeleniogórskiego i zarządem Miast jelenia Góra w sprawie powierzenia Grodzkiej Bibliotece Publicznej w Jeleniej Górze zadań Powiatowej Biblioteki Publicznej dla powiatu jeleniogórskiego.

Tylko w euroregionalnym partnerskim układzie o współdziałaniu bibliotek publicznych na rzecz ich rozwoju – pozostaje bez zmian. My – trójstronnie ten euroregionalny układ tworzymy. My również jesteśmy poprzez podejmowanie działania twórcami przemian bibliotekarstwa publicznego w Euroregionie NYSA. Nie jest komplementem stwierdzenie, iż nasze spotkanie powinno stanowić ważny etap w kreśleniu kierunków prac bibliotekarzy, których determinacja, profesjonalizm, aktywność i odwaga mogą stanowić podstawce do budowania WSPÓLNEGO PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU BIBLIOTEK I CZYTELNICTWA EUROREGIONU NYSA:

Do zadań trójstronnych bibliotek publicznych Euroregionu NYSA na obecnym etapie współpracy należy:

- Wypracowanie standardów zalecanych
  - sieć biblioteczna
  - lokalizacja bibliotek
  - wyposażenie w sprzęt biblioteczny i urządzenia elektroniczne
  - rozbudowa zbiorów bibliotecznych
- Wprowadzenie zmian do Regulaminów korzystania z usług bibliotecznych. uwzględniających obsługę mieszkańców gmin Euroregionu.
- Wprowadzenie zmian do statutów ramowych bibliotek – zadań euroregionalnych.
- Kontynuowanie realizowanych dotychczas projektów: konferencji tematycznych, specjalistycznych
  - nowe formy działalności w pracy z dziećmi i młodzieżą edukacja europejska
  - edukacja euroregionalna
  - bądź wprowadzenie tej tematyki na stałe do cyklicznych spotkań doradczych kongresów bibliotekarskich – Rumburk 1999 r., Zittau 1999 r.
  - konkursu literacko – plastycznego: Krakonoš – Ruberzahl-Rzepiór: Duch Karkonoszy dla dzieci i młodzieży z Polski, Czech i Niemiec
  - publikacja wydawnictw informacyjnych o bibliotekach polskich, czeskich i niemieckich
  - partnerskie wymiany doświadczeń bibliotekarskich

PL

KONGRES BIBLIOTEKARSKI EUROREGIONU DNIA 4.11.1999 W ZITTAU

Renate Schwarze, burmistrz do spraw socjalnych, szkolnictwa i kultury miasta Hoyersweda

Szanowne Panie, szanowni Panowie,
Szanowne Kolegium i szanowni Koledzy,

Właśnie w czasach zwężającego się pokrycia finansowego mówi i pisze się wiele o roli samorządów komunalnych. Winny jest również fakt, że urzeczywistnienie programu oszczędnościowego rządu Republiki Federalnej Niemiec będzie mało wpływ na wyposażenie finansowe gmin i zarządów komunalnych.

Pozwólcie mi w tym miejscu kilka wyjaśnień o fundamentach samorządów komunalnych: Podstawa samorządów komunalnych jest ujęta w Ustawie Zasadniczej w artykule 28, Gzie jest mowa: Gminom musi być w ramach ustawy zagwarantowane prawo regulowania wszystkich spraw miejscowego społeczeństwa z własną odpowiedzialnością.

Do tego należy:
- suwerenność osoby
- suwerenność organizacji
- suwerenność planowania
- suwerenność prawodawstwa
- suwerenność finansów
- suwerenność podatków

O gwarancji stanowiska prawnego w artykule 93 ustęp 1 nr 4b Ustawy zasadniczej daje gminom prawo możliwości obrony przed ingerencją kraju i federacji. Mimo to że gminy posiadają prawa regulowania wszystkich spraw miejscowych gminy w ramach własnej odpowiedzialności, to samoodpowiedzialne wykonywanie zadań jest przez sama Ustawę Zasadniczą RFN ograniczone. Ustawa Zasadnicza RFN daje komunom prawo do samozarządzania tylko w ramach norm prawnych!

Tu nasuwa się odsyłacz do zarządzenia dla gmin krajów i tym samym także na te Wolne Kraje Saksonii, gdzie działalność gospodarcza gmin jest znacznie ograniczona. Gdy dotąd miejskie zakłady użyteczności publicznej zaliczały się do najważniejszych filarów komunalnych opieki prewencyjnej, są one ograniczone przez zmienione warunki prawne w stosunku do innych prawnych przedsiębiorców poprzez nierówne warunki współzawodnictwa. To może w efekcie końcowym prowadzić do pogorszenia wyposażenia finansowego gmin, które w dziedzinie postrzegania tzw. „zadań ochotniczych" też dotyka dziedziny kultury i tym samym bibliotek.

Strona prawna struktury zadań zarządu rozróżnia własne i przekazane sfery działania. Dla nas interesujące są przy tym własne zadania, które dzielą się na zadania obowiązkowe samorządów i na tzw. Dobrowolne zadania. W tej dziedzinie gmina działa na własną odpowiedzialność. Ona decyduje o CZY i JAK. Piorunujący efekt leży jednak w tym, że przy szczuplejszych kasach właśnie w tym zakresie nadzór prawny przy zatwierdzeniu budżetów wymaga redukowania i wstrzymywania tych zadań.

Jak obchodzić się z tym faktem?

Kulturalno – polityczny dokument o stanowisku Stadtetages Baden Wuttemberg z roku 1994 mówi trafnie: Komunalne samozarządzanie istnieje tam, gdzie istnieje miejsce na własne swobodne decydowanie komun, więc głównie w zakresie zadań dobrowolnych! Obecne zrzucanie obciążeń przez federację i kraje na komuny stanowi zagrożenie w sobie, trzymanie się dobrowolnych zadań jako akt oporu"! Ponieważ kultura należy do tego obszaru zadań, należy ona do istotnego zakresu działania samorządów komunalnych, które właśnie w trudnych czasach należy chronić, odpowiednie wyposażenie finansowe jest do tego warunkiem. Samorząd komunalny jest nie dlatego konieczny, ponieważ jest on zawarty w Ustawie zasadniczej, lecz dlatego, że jest to płaszczyzna, która daje ludziom oparcie i utożsamienie.

Nad czym konkretnie musimy pracować?

Komunalna polityka kulturalna musi tak jak inne komunalne pola działania na nowo orientować się i legitymować. Ona ma i potrzebuje mocnego poczucia własnej wartości. Musi podążać w kierunku kooperacji różnych przedstawicieli kultury miejskich instytucji kulturalnych aż do tak zwanych wolnych grup i miejską kulturę przekazywać jako wspólne zadanie. Przy tym konieczne są kontakty z dziedzinami gospodarki. W zakresie rozwoju miast polityki dotyczącej kultury stawia znak przeciw socjalnemu i kulturalnemu rozgraniczeniu. Polor miejski nie może być widziany tylko urbanistycznie, ale uwzględniający człowieka w centrum. Lothar Spat wyraża się następująco: „Wymiar komunalnego sukcesu już nie jest mierzony w metrach sześciennych przebudowanych przestrzeni i długości nowych budów drogowych. Bardziej ważniejsze jest wyposażenie i odtwarzanie istniejącego według kryteriów kulturalnych i godnych człowieka". Solidarność powinna być rozumiana jako wyzwanie dla kultury w mieście. Pragmatyczne koncepty, które popierają powiązania między ludźmi w mieście muszą być wprowadzane. Zapewne jest tu korzyścią duża ilość projektów kooperacyjnych, która niesie też finansowe odciążenie jednostek i narzuca się sama. Zlecenie stworzenia trwale działającej struktury, moim zdaniem, jest wyzwaniem do powiązań między kulturą i oświatą, to znaczy skierowanie jej na kooperację między szkołami, muzeami, bibliotekami, szkołami muzycznymi i instytucjami pomocy młodzieży. Kultura miejska nie może przecież zrezygnować z instytucji kulturalnych! Szczególną uwagę należy zwrócić na biblioteki publiczne. Są one ważnym punktem spotkań ludności, one sprowadzają ludzi i popierają ich komunikowanie się. Biblioteki stały się miejscami lub mogą nimi być, gdzie można sobie z rodziną publicznie i prywatnie znaleźć miejsce. Tu przychodzi się, spotyka się, – tu każdy może znaleźć sobie miejsce pomiędzy elektronicznymi mediami i dobrą starą książką!

Jakie prawodawstwo wpływało dotąd popierająco na dziedzinę kultury?, gdzie spotykają się odpowiedzialność komunalna i krajowa?

Z ustawy o przestrzeni kulturalnej, ustaloną w roku 1994, jako zadanie obowiązkowe komun wyznaczona została kultura; obok udziału finansowego miast i powiatów oraz Wolnego Kraju działa przy tym też zasada solidarności uczestniczących komun. Te normy prawne są już z powodu ich czasowego ograniczenia– skierowane na to, by stwarzać długofalowo efektywne struktury w krajobrazie kulturalnym i z wszelkiego rodzaju zasadami obchodzić się oszczędnie. To wymaga od wszystkich osób odpowiedzialnych, pójścia nowymi drogami i zawarcia nowych partnerstw z wzajemną korzyścią. Przy tym kooperacje i wspólne przedstawicielstwo są tak samo ważne, jak – przy uwzględnieniu komunalnej opieki prewencyjnej bytu – współpraca z przedsiębiorcami. Motto „ kto sam pracuje ten dodaje, kto razem pracuje, ten mnoży" odnosi się także do instytucji kulturalnych.

To było i jest zadaniem kultury, w ramach całościowo rozumianej polityki miast, wspierać solidarność w mieście i znaleźć miejsce w polityce rozwoju miasta jako nieodzowny partner. Z tą współpracą różnych partnerów w Hoyerswerdzie zebraliśmy dobre doświadczenia i chciałabym Państwu, szanowne Panie i szanowni Panowie, przedstawić dwa z nich.

Od odwiedzin w mieście Gutersloh, w którym mogłam poznać bardzo ładną żywotną bibliotekę, poruszała mnie myśl, jak my w Hoyerswerdzie z tymi nam do dyspozycji stojącymi środkami moglibyśmy znaleźć możliwość stworzenia w naszym mieście podobnego centrum komunikowania się, informacji i spotkań.

Jako pierwszy krok w tym kierunku i jako prawdziwy szczęśliwy przypadek okazało się później skuteczne ubieganie się Hoyerswerdy o udział w projekcie fundacji Bartelsmann-Stiftung „ Biblioteka publiczna i szkoła – nowe formy partnerstwa". Celem tego projektu, do którego należą poza tym miasta Marburg, Greifswald, Ratingen, Rosenheim i Vilingen-Schwenninten, jest poprzez obszerną współpracę bibliotek miejskich i wybranych szkół miejscowych pozyskać większą ilość dzieci i młodzieży jako czytelników i przez to osiągnąć na całe życie trwające przyzwyczajenie czytania. Rozwinięte zostały nowe wspierające czytanie przedsięwzięcia z pomocą prowadzących projekt nauczycieli, np. nowe formy prowadzenia klas, lekcje w bibliotece,, prezentacja mediów w czasie lekcji, akcje czytania i wiele innych. Czytanie, które w szkole rozumiane jest bardziej jako wydajność, powinno dzieciom i młodzieży znów sprawiać przyjemność. Przy tym przykłada się szczególne znaczenie w grupie wiekowej 12–13 lat, ponieważ w tym wieku często następuje przerwanie przyzwyczajenia czytania. Zwracając jednak uwagę na zainteresowania uczniów, mogą one być powodem zachęcania do czytania. Koordynatorzy projektu, którzy spotykają się regularnie na dalszych szkoleniach z celem wymiany doświadczeń, wspólnie z nauczycielami rozwinęli strategie „ uwodzenia" dziewcząt i chłopców do czytania. Chodziło i chodzi o to, by młodym czytelnikom zaoferować książki, które ich naprawdę interesują. Oczywiście w inwentarzu bibliotek nie powinno brakować też „nowoczesnych" mediów, przy tym wychowywaniu do krytycznego obchodzenia się z nowymi mediami jest ważnym wyzwaniem, któremu także biblioteki muszą stawić czoła.

Biblioteki powinny być uwolnione od swego „zakurzonego" image, na przykład oprowadzanie klas po bibliotece było nieraz nudną imprezą, w której głównie chodziło o pokazanie sposobu posługiwania się katalogiem i o kary upomnieniowe. Dziś uczniowie mogą na przykład przebrani za piratów odkrywać i zdobywać sami swój „bibliotekarski statek" i kompletować sobie książki do skrzyni skarbów. Noce czytania, akcje czytania, konkursy, także na miejscu w szkołach są dalszymi punktami kulminacyjnymi pracy pedagogiczno-bibliotekarskiej. Także kooperacja pomiędzy nauczycielami i pracownikami bibliotek kształtuje się bardzo produktywnie, co w efekcie wpływa na dobro chłopców i dziewcząt, ponieważ treść lekcji może być wzbogacona przez odpowiednie media. Wyniki wielostronnych starań można sprawdzić; liczba użytkowników do 17 lat w bibliotekach publicznych miast biorących udział od rozpoczęcia projektu w roku 1995 wzrosła o 70%, jednocześnie wzrosła liczba wypożyczeń o 32%.

Podczas gdy celem projektu Bertwlsmanna bało przede wszystkim skierowanie się na zwiększenie „wewnętrznej jakości" naszej biblioteki za pomocą fachowego, kompetentnego pouczenia i na wspólną odpowiedzialność w przymierzu z dziedziną światy, następny związek, który chcę Państwu przedstawić, miał za cel stworzenie lepszej „ zewnętrznej jakości". Początkowo, jeszcze przed rokiem istniała biblioteka na Starym Mieście z oddziałem na Nowym Mieście. Szczególnie warunki na Starym Mieście były tak dla pracowników, jak dla odwiedzających nie odpowiadające wymaganiom nowoczesnej biblioteki, dodatkowo przyjście do biblioteki głównie dla osób starszych i niepełnosprawnych było bardzo uciążliwe poprzez wysokie schody i brak urządzeń sanitarnych, a nawet niemożliwe.

Także poszukiwanie nowej siedziby miało na celu przesunięcie nowego obiektu do centrum miasta, które znajduje się w Hoyerswerdzie m.in. z powodu tutejszej wysokiej liczby ludności i centrów handlowych na Nowym Mieście. Przy tym musieliśmy kierować się po pierwsze naszymi istniejącymi możliwościami, musieliśmy postawić sobie pytanie, jacy partnerzy mogą stanąć nam z pomocą. Nowa budowa nie wchodziła w rachubę, pozostało pytanie, jaki obiekt użytkowy mógłby odpowiadać naszym celom.

Po dłuższych rokowaniach z firmą Whnbaugesellschaft Hoyerswerda mbH, 100%-tową spółką miejską, zaproponowano nam nieużywane, pusto stojące pomieszczenia byłej, dużej księgarni – tzw. „Funktionsunterbau" w bloku mieszkalnym w centrum miasta, w którym bywa wielu odwiedzających. Dodatkowo znaleźliśmy z tą firmą dla obu partnerów możliwą do zaakceptowania strategię finansową.

Przedsięwzięcie złączenia obu filii biblioteki i także postawienia odpowiednich środków do zrealizowania naszego konceptu w budżecie zostało zatwierdzone przez radę miasta w roku 1997.

Po relatywnie krótkim czasie remontu możliwe było nowe otwarcie biblioteki miejskiej w Hoyerswerdzie w dniu 13.7.1999 roku. Przy realizacji naszego zadania znaleźliśmy poparcie ideowe i finansowe u osób odpowiedzialnych na polu kultury regionu „Łużyce Górne – Dolny Sląsk" w ramach projektu „Powiązanie bibliotek w regionie kulturalnym". Jednostka specjalistyczna bibliotek

publicznych towarzyszyła pod względem treści. Konkretne zrealizowanie prac budowlanych i strony transportowej przeprowadzki biblioteki przebiegało sprawnie i planowo dzięki konstruktywnej współpracy wszystkich partnerów, rozpoczynając od spółki Wohnungsgesellschaft Hoyerswerda, poprzez biuro architektury i osób zajmujących się reklamą, wielu firm, które brały udział w realizacji oraz własnego zarządu. To było oczywiście także zasługą naszych pracowników biblioteki, niektórzy z nich poświęcili niejedną „zmianę nocną" dla nowego domu. Naprawdę miało się wrażenie, że „hobby staje się pracą", tak byli wszyscy zaangażowani i pomysłowi przy rozwiązywaniu wynikających problemów. Poprzez wspólne działanie możliwe było, że mimo ograniczonych środków finansowych stworzono dla mieszkańców coś nowego i pozytywnego. Z tą nowoczesną biblioteką w sercu miasta spełniono żądanie Deutscher Staedtetag, by instytucje kulturalne koniecznie zachowane zostały w centrach miast, by kierowały się do mieszkańców w gęsto zaludnionych częściach miasta. Biblioteka spełnia ważne zadanie w życiu kulturalnym miasta i kombinacja z centrów usługowo-handlowych i ośrodków kulturalnych nie musi stanowić sprzeczności, jeśli uwzględnione będą różne potrzeby obywateli.

Dla firmy budowlanej i lokatorów jej domów przyniosła ta przeprowadzka również tę korzyść, że tutaj pusto stojące pomieszczenia odpowiednie dla działalności gospodarczej znów przeznaczono do użytku i przez ich wyeksponowane położenie w centrum miast będzie ożywione i wzbogacone.

Jeśli mogłabym powrócić do początku mojej wypowiedzi, chciałabym stwierdzić, że zadanie kultury, tak, chciałabym tu mówić o kulturze miejskiej, polega na tym, by razem sprowadzać ludzi w różnym wieku, różnego pochodzenia i z różnymi zainteresowaniami. Kultura komunalna musi jako cel mieć powiązania międzyludzkie, przerwanie izolacji i zmniejszanie uprzedzeń i przez to ostatecznie wypełniać istotną rolę socjalną, która umożliwia zgodne współżycie w naszej społeczności. Myślę, że o tym powinni pamiętać ci przedstawiciele decydujący, którzy – mimo konieczności, racjonalnego obchodzenia się ze środkami finansowymi i materialnymi – oszczędzając, zawsze w pierwszej kolejności w dziedzinie kultury chcą posłużyć się czerwonym ołówkiem. Oziębienie socjalne rozpoczyna się ubóstwem kulturalnym i w końcu będzie nas drogo kosztowało.

Krótko mówiąc: Nasza biblioteka jest doskonałym miejscem, by pielęgnować i rozwijać wspólne cele. Do wizji – może nie musi ona nią pozostać – o której mówił Robert Jung. Przyłączam się bez zastrzeżeń.

„ wyobrażam sobie bibliotekę, w której przynajmniej tyle samo się czyta, ile się mówi: pizza na której można się spotkać, rynek informacji pierwszej klasy... bo tam gdzie ludzie godzinami czytając, dyskutując, spekulując mogą siedzieć przy okrągłym stole, tam leży podstawa, na której kultura się rozwija..."

CZ ZÁVĚRY

Účastnice a účastníci kongresu se dohodli na společné realizaci následujících projektů:

1. V kooperaci s vědeckými knihovnami, vysokými školami a univerzitami zabezpečovat další vzdělávání v budoucím vzdělávacím centru Euroregionu Nisa a Labe v nové knihovně v Liberci

2. Výstava " Po stopách Lessinga - píšící knihovníci ze Saska„ bude rozšířena do Polska a České republiky

3. Zpracování základního záměru pro knihovny Euroregionu Nisa a Labe pod názvem: " Společnost- Obec - Knihovna„

4. Vybudování regioték ve vybraných knihovnách

5. Vypracování rámcového uživatelského řádu pro knihovnu obou euroregionů

6. Pokračování literárně - výtvarných soutěží na téma "Krakonoš„

7. Vypracování pilotního programu k partnerství školy a knihovny mezi euroregiony

Je nutné, aby navržené projekty byly podporovány rozhodujícími státními a politickými orgány. Záleží na dalších postupech knihovníků, jaké místo knihovny zaujmou ve stanovení rozpočtů v obcích a komunálním společenství euroregionu. Úspěchem bude, podaří-li se do příštího společného jednání knihovníků roku 2000 v polské části Euroregionu Nisa z těchto navržených projektů rozpracovat.

Státní odborné pracoviště pro veřejné knihovny ve vládním kraji Dresden	Zemský úřad Löbau-Zittau	Komunální společenství EUROREGION NISA

D ERGEBNISSE

Anlässlich des Kongresses verständigten sich die Teilnehmerinnen und Teilnehmer auf die gemeinsame Realisierung folgender Projekte:

1. Kooperation mit wissenschaftlichen Bibliotheken, Hochschulen und Universitäten, gemeinsame Fortbildungsveranstaltungen im künftigen Fortbildungszentrum für die EUROREGIONEN Neisse und Elbe in der neuen Bibliothek in Liberec

2. Die Ausstellung – „AUF LESSINGS SPUREN – SCHREIBENDE BIBLIOTHEKARE AUS SACHSEN" wird auf Polen und die Tschechische Republik erweitert.

3. Erstellung eines Leitbildes für die Bibliotheken der EUROREGIONEN Neisse und Elbe unter dem Titel: **Gesellschaft – Kommune – Bibliothek**

4. Aufbau von Regiotheken in ausgewählten Bibliotheken

5. Erarbeitung einer Rahmenbenutzungsordnung für die Bibliotheken in beiden EUROREGIONEN

6. Fortsetzung des literarisch – bildkünstlerischen Wettbewerbes zum Thema „Rübezahl"

7. Erarbeitung eines Pilotprojektes zur Partnerschaft Schule und Bibliothek zwischen den EUROREGIONEN

Alle vorgeschlagenen gemeinsamen Projekte müssen auch bei den politischen Entscheidungsträgern Beachtung finden, um den Stellenwert der Bibliotheken zu erhöhen. Bibliothekspolitisches Handeln ist also gefragt, nicht zuletzt um auch Fördermittel von den Kommunen und Kommunalgemeinschaften der EUROREGIONEN zu bekommen. Wenn sich einige dieser vorgeschlagener Projekte bis zum nächsten gemeinsamen Bibliothekarstreffen im Herbst 2000 im polnischen Teil der EUROREGION Neisse mit konkreter Aussicht auf Umsetzbarkeit schärfer strukturieren lassen, bzw. teilweise schon umgesetzt sind, ist schon viel erreicht.

Staatliche Fachstelle für Öffentliche Bibliotheken im Regierungsbezirk Dresden	Landratsamt Löbau-Zittau	Kommunalgemeinschaft EUROREGION NEISSE e.V

PL WYNIKI

Z okazji kongresu uczestnicy są zgodni w kwestii wspólnej realizacji następujących projektów:

1. Kooperacje z bibliotekami naukowymi, wyższymi szkolami i uniwersytetami, wspólne imprezy dalszego szkolenia w przyszłym centrum szkoleniowym Euroregionów NYSA i ŁABE w nowej bibliotece w Libercu

2. Wystawa „ LADAMI LESSINGA – Piszący bibliotekarze z Saksoni będzie rozszerzona na Polskę i Republikę Czech

3. Sporządzenie wizji wiodącej dla bibliotek Euroregionów NYSA I ŁABE pod tytułem : Społeczeństwo – komuna – biblioteka

4. Stworzenie regiotek w wybranych bibliotekach

5. Opracowanie ramowego regulaminu użytkowania dla bibliotek w obydwu EUROREGIONACH

6. Kontynuacja konkursu literacko – twórczo – artystycznego na temat „Liczyrzepa"

7.Opracowanie projektu pilotowego dotyczącego partnerstwa szkół i bibliotek pomiędzy EUROREGIONAMI

Wszystkie zaproponowane wspólne projekty, by zwiększyć znaczenie bibliotek, muszą też znaleźć uznanie decydujących przedstawicieli polityki. Bibliotekarsko – polityczne postępowanie ma więc znaczenie właśnie od strony pomocy finansowej komun i wspólnot komunalnych Euroregionów. Jeśli do przyszłego wspólnego spotkania bibliotekarzy uda się wyraźniej wystrukturować zaproponowane projekty z konkretnymi widokami na ich zastosowanie, zostanie już wiele osiągnięte.

Jednostka Specjalistyczna Bibliotek Publicznych w Okręgu Rządowym Drezno	Starostwo Lebau-Zittau	Wspólnota komunalna EUROREGIONU NYSA

Konferenrazum im Hotel „Dreiländereck"

Einführungsvorträge
Christian Leutemann, Leiter der Staatl. Fachstelle für Öffentl. Bibliotheken

Reiner Sachs, Kulturattaché am Generalkonsulat der BRD in Wroclaw / PL

Gabriele Berger, Direktorin der Berliner Stadt. und Landes Bibilothek

Besichtigung der Stadtbibliothek Pirna, Gotischer Saal

Věra Vohlídalová, ředitelka Státní vědecké knihovny v Liberci, ČR

Věra Vohlídalová, ředitelka Státní vědecké knihovny v Liberci, ČR
Petr Hesse, Amtsleiter im Landratsamt Löbau-Zittau
Christian Leutemann, Leiter der Staatl. Fachstlle für Öffentl. Bibliotheken
Renate Schwarze, Bürgermeisterin für Schulen, Kultur und Sociales der Stadt Hoyerswerda
Miroslawa Josko, dyrektor Biblioteki Miejskiej Jelenia Góra, PL

Ministerialrätin Folke Stimmel, Referatsleiterin im Sachs. Staatsministerium für Wissenschaft und Kunst

Erich Schulze
Kommunalgemeinschaft EUROREGION NEISSE e.V., Landrat

Empfang der Teilnehmer durch die Kressparkasse Löbau-Zittau

Besichtigung der Gemeindebibliothek Obercunnersdorf (Bibliotheksleiter Herrn Gottschald)

Stadtbibliothek Pirna

KONFERENZTEILNEHMER – ÚČASTNÍCI KONFERENCE – UCZESTNICY KONFERENCJI
Zittau, 2.– 4. 11. 1999

Česká republika:

Květa Candríkova	Městská knihovna Rumburk
Iva Slamova	Městská knihovna Česky Dub
PhDr. Dana Kroulíkova	Městská knihovna Česka Lipa
Svatomíra Hendrychová	Městská knihovna Semily
Mgr. Ladislav Zoubek	Městská knihovna Děčín
Jitka Šrámová	Městská knihovna Česká Kamenice
Anna Lišková	Městská knihovna Tanvald
Mgr. Věra Vohlídalová	Státní vědecká knihovna Liberec
Ladislava Skopová	Státní vědecká knihovna Liberec

Polsko:

Miroslawa Jośko	Grodzka Biblioteka Publiczna Jelenia Góra
Jerzy Jośko	Grodzka Biblioteka Publiczna Jelenia Góra
Ewa Grzempa	Grodzka Biblioteka Publiczna Jelenia Góra
Danuta Korejke	Biblioteka Publiczna Gminy Zgorzelec
Maria Kraska	Gminna Biblioteka Publiczna Wymiarki
Jan Tyra	Gminna Biblioteka Publiczna Zary
Ewa Kurys	Miejska Biblioteka Publiczna Karpacz
Danuta Kaminska	Gminna Biblioteka Publiczna Janowice Wielkie
Danuta Adamowicz	Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Lubomierz
Jadwiga Niczyporuk	Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Bogatynia im. Polskich Noblistów
Zofia Wojtan	Miejska Biblioteka Publiczna Jawor

Deutschland:

Irene Nitzsche	Stadtbibliothek Altenberg
Margita Wünsche	Stadtbibliothek Bautzen
Lorinde Hennig	Gemeindebibliothek Eibau
Monika Jarosch	Stadtbibliothek Görlitz
Simone Weigelt	Umweltbibliothek Großhennersdorf
Helga Scholze	Gemeindebibliothek Großschönau
Heike Lehmann	Stadtbibliothek Hoyerswerda
Bärbel Hienrich	Landratsamt Löbau-Zittau
Waltraud Frohß	Staatl. Fachstelle Chemnitz, Leiterin
Kristin Lehmann	Gemeindebibliothek Königswartha
Sabine Hertwig	Stadtbibliothek Meißen
Carola Voigt	Stadtbibliothek Niesky
Astrid Mros	Stadtbibliothek Weißwasser
Gabi Wrzesniowski	Stadtbibliothek Pirna
Christian Leutemann	Staatl. Fachstelle Dresden Leiter
Kerstin Scheibe	Staatl. Fachstelle Dresden
MR in Folke Stimmel	Sächsisches Staatsministerium für Wissenschaft und Kunst, Referat Wissenschaftliche und Öffentliche Bibliotheken, Referatsleiterin
Rainer Sachs	Generalkonsulat der Bundesrepublik Deutschland Breslau/Wroclaw, Kulturattache
Peter Hesse	Landratsamt Löbau-Zittau, Kreisentwicklungsamt Amtsleiter Landesverband Sachsen im Deutschen Bibliotheksverband Mitglied des Vorstandes
Erich Schulze	Kommunalgemeinschaft EUROREGION NEISSE e.V. Landrat und Vorsitzender
Steffi Görlach	Hochschule Zittau-Görlitz (FH) Hochschulbibliothek, Bibliothekarische Leiterin
Volker Stange	Landratsamt Löbau-Zittau, Landrat Bärbel Wienrich, Landratsamt Löbau-Zittau, Kreisentwicklungsamt
Bärbel Schubert	Kommunalgemeinschaft EUROREGION NEISSE e.V.
Peter Behnke	Christian-Weise-Bibliothek Zittau, Leiter
Eberhard Gottschald	Gemeindebibliothek Obercunnersdorf
Gabriele Beger	Berliner Landes- und Zentralbibliothek, Stellv. Direktorin
Wolfgang Hilberer	Bildungswerkes Sachsen der K.-Adenauer-Stiftung, Vorsitzender
Erich Maier	Bildungswerk Sachsen der K.-Adenauer-Stiftung
Waltraud Frohß	Staatl. Fachstelle Chemnitz, Leiterin
Bärbel Walter	Staatl. Fachstelle Leipzig, Leiterin
Uta Kleinsteuber	Bibliotheksservice GmbH, Reutlingen
Dr. Arend Flemming	Deutscher Bibliotheksverband, Vorsitzender
Steffen Köhler	Stadtverwaltung Pirna, Amt für Schulverwaltung, Kultur und Sport Amtsleiter
Renate Schwarze	Stadtverwaltung Hoyerswerda, Bürgermeisterin für Schulen, Kultur und Soziales

Impressum:

Gefördert und unterstützt durch:

Konrad Adenauer-Stiftung
Kommunalgemeinschaft EUROREGION NEISSE e.V.
EUROREGION ELBE
Landesverband Sachsen im Deutschen Bibliotheksverband e.V.
Kreissparkasse Löbau-Zittau
Sparkasse Pirna-Sebnitz
Landkreis Löbau-Zittau
Staatliche Fachstelle für Öffentliche Bibliotheken im Regierungsbezirk Dresden
Einkaufszentrale für Bibliotheken / Reutlingen

Anläßlich des Kongresses wurden zwei Ausstellungen präsentiert:

Auf Lessing's Spuren und schreibende Bibliothekare aus Sachsen

Firmenausstellung der Einkaufszentrale für Bibliotheken /Reutlingen
– Bibliotheksmaterialien

Impressum:

Podporu poskytly:

Nadace Konráda Adenauera
Komunální společenství Euroregionu NISA
EUROREGION LABE
Zemský spolek Sasko v Německém knihovnickém svazu
Okresní spořitelna Löbau-Zittau
Okresní spořitelna Pirna-Sebnitz
Zemský okres Löbau-Zittau
Odborné pracoviště pro veřejné knihovny ve vládním okrese Dresden
ekz bibliotheksservice GmbH, Reutlingen

Při kongresu byly prezentovány dvě výstavy:

Po stopách Lessinga a píšící knihovníci ze Saska

Firemní výstava ekz bibliotheksservice GmbH, Reutlingen – knihovnické pomůcky

Impressum:

Pomocy udzielili:

Fundacja Konrada Adenauera
Wspólnota komunalna EUROREGIONU NYSA
EUROREGION ŁABE
Stowarzyszenie Niemieckiego Zwiazku Bibliotekarskiego – Saksonia
Powiatowy oddział Kasa Oszczednosciowa Löbau-Zittau
Powiatowy oddział Kasa Oszczednosciowa Pirna-Sebnitz
Starostwo Powiatowe Löbau-Zittau
Secjalistyczna placówka bibliotek publicznych w powiecie Dresden
ekz bibliotheksservice GmbH, Reutlingen

Podczas kongresu prezentowano dwie wystawy:

W śladach Lessinga i piszący bibliotekarze z Saksonii

Wystava filmowa ekz bibliotheksservice GmbH, Reutlingen

BEZ HRANIC DO BUDOUCNOSTI

Malé ohlédnutí za setkáním českých, německých a polských knihovníků Euroregionů Nisa a Labe

Konference v Zittau ve dnech 2.–4. 11. 1999
Vydala Státní vědecká knihovna v Liberci
Sestavila Ladislava Skopová
Foto archiv knihovny
Náklad 1000 výtisků
1. vydání

Sazba a tisk Sdružení MAC, spol. s r. o., Praha

Tento projekt je realizován z prostředků Phare CBC – Region Nisa

ISBN 80-85874-12-1